

Distin. XLI.

Et per hoc p[er] n[on]isio ad p[ri]m[um]. Quidā t[ame]n d[ic]it q[uo]d de[us] est cā obduratiōis: sicut nā cā getis: q[uo]d exp[re]sse falsu[m] ē: q[uia] q[ui]s nālis ē finis mor[is] nālis et p[er] se i[n] t[er]ra a nā: q[uo]d h[oc] d[ic]i nō p[otes]t. Q[uo]d d[icitu]r d[icitu]r exccare p[er]mittēdo defectu[m] et ordinādo. ¶ Ad 2^m d[icitu]r q[uo]d obduratio d[icitu]r pena p[ro]p[ter] d[ic]t[um] defectu[m] iā ordiatu[m]: et sic reducitur in d[ic]tā cālitatē nō rōne defect[us]: s[ed] rōne ordi[n]is: q[uo]d ē a deo. ¶ Ad 3^m d[icitu]r q[uo]d effect[us] nō p[ro]seq[ui]t[ur] nisi p[er]currētib[us] o[mn]ib[us] cāis: s[ed] ex defectu vni[us] p[ro]seq[ui]t[ur] negatio effect[us]. Dico g[er]o q[uo]d cā gr[ati]e sicut agēs est ipse d[icitu]r: sicut recipiēs ē ipsa aia p[er] modu[m] sub[ie]cti et m[od]i: et iō q[uo]d forme iducte nō est cā m[od]i neq[ue] sub[ie]cti nisi tale ex cui[us] p[ri]ncip[io] fluit accēsiō: q[uo]d accēsiō nō est gr[ati]a. iō nō d[icitu]r simpl[iter] aia cā gr[ati]e: s[ed] recipiēs t[ame]n: de[us] aut[em] cā. Nec op[er]e q[uo]d o[mn]is defectus icidat ex p[ar]te agētis: s[ed] p[otes]t icidere ex p[ar]te recipiētis: et ita est in p[ro]posito. ¶ Ad 4^m d[icitu]r q[uo]d de[us] quātū est in se nullū ē absens: s[ed] h[oc] a deo p[otes]t se absēntat: sicut a p[otes]tē lu mine q[uo]d claudit oculos. et iō nō ē s[ed] q[uo]d p[otes]t sibi iducit.

Expositio textus.

Intelligētia enī additiōis r[ati]ō. Hoc sic exponi p[otes]t: accipiā tur duo dicta: quor[um] vnu[m] ē v[er]u[m]. s. petrū posse dānari. al[teru]m falsu[m]. s. petrū nō posse dānari: si adiungat[ur] additiō q[uo]d implicite intelligit[ur] in p[ar]te p[ri]ncip[io] p[re]destinat[is] intellect[us] illi[us] additiōis facit d[ic]tū q[uo]d p[otes]t erat falsu[m] eē v[er]u[m]: q[uia] si petrus ē p[re]destinat[us] petrū nō p[otes]t se dānari est v[er]u[m]. faciet ēt impossibilitate[m] in dicto q[uo]d p[otes]t erat v[er]u[m]. petrus. n. posse dānari est impossibile si est p[re]destinat[us]: vt t[ame]n impossibilitas ad n[ecessitatē] p[ar]tie referat[ur]. (Nō t[ame]n in actiōib[us] vel opatiōib[us] r[ati]ō. opatiōes dei nō i[n]t[er] quas explet nulla creatura mediāte sicut intelligere velle et h[oc]. et q[uo]d tales opatiōes eternitate mēsurat[ur]: et nō t[em]p[or]e: iō nō se quunt n[ecessitatē] p[ar]tie: s[ed] manēt in libertate p[ar]tis: ita t[ame]n q[uo]d imobilitas nō tollat. nō. n. p[otes]t deus nūc velle: et quod nūc vult postea nō velle: s[ed] suū eternū velle semp[er] ē in libertate volūtatis ei[us]. et iō ex v[er]itate p[re]destinatiōis nō seq[ui]t[ur] aliq[uo]d n[ecessitas] ex p[ar]te p[re]destinatiōis: sicut nec ex p[ar]te p[re]destinatiōis. p[otes]t. n. et p[re]destinare et nō p[re]destinare. opatiōes aut[em] dei et h[oc]iūm nō i[n]t[er] q[uo]d a deo mediāte creatura vel in creatura exple[n]t[ur]: et q[uo]d ex parte creature t[em]p[or]e mēsurant[ur] ideo trāseunt in p[ar]tem et n[ecessitatē] acq[ui]rūt. (Ita reprobatiōis eterne quodāmo effectus r[ati]ō.) Hoc iō addit: q[uo]d nō ē simpliciter p[re]cedēdu[m] q[uo]d reprobatio obduratiōis sit cā: s[ed] solū p[er]missionis et ordinatiōis: vt dictum est.

Utrum aliquod sit merit[us] obduratiōis et misericordie. **Distinctio. XLI.**

Sicut q[ui]mus meritū obduratiōis et misericordie: obduratiōis meritū inuenimus: misericordie aut[em] meritū nō inuenimus: q[uia] nullū ē misericordie meritū: ne gr[ati]a vacuetur si nō gr[ati]as donec: sed merit[us] reddit. Misere[re] itaq[ue] s[ecundu]m gr[ati]am q[uo]d gr[ati]as dat: obdurat aut[em] s[ecundu]m iudiciū q[uo]d merit[us] reddit. T[ame]n dat intelligit[ur]: vt sicut reprobatio dei ē nōle misereri: ita obduratio dei sit nōle misereri: vt non ab illo irroget aliq[uo]d quo sit h[oc] deterior: s[ed] t[ame]n quo sit melior nō eroget. Ex his apte ostēdit q[uo]d misericordiā: q[uo]d obduratiōē intellexerit ap[osto]lus: et q[uo]d misericordiā nullū aduocat meritū: obduratio nō ē sine merito: et mise-

ricordie nō h[oc] hic accipit p[re]destinatiō: et p[ri]ncip[io] p[re]destinatiōis effect[us]: obduratiōis nō nō ipsa dei eterna reprobatio: q[uia] ei[us] nullū est merit[us]: s[ed] gr[ati]e p[ri]uatio siue subtractio: qua quodāmo est reprobatiōis effect[us]. Accipit t[ame]n aliq[uo]d reprobatio p[ro] obduratiōe: sicut et p[re]destinatio p[ro] suo effect[us]: q[uo]d est gr[ati]a apposit[us]. Gr[ati]a. n. q[uo]d apponit effectus est p[re]destinatiōis. T[ame]n g[er]o gr[ati]e q[uo]d apponit homin[um] ad iustificatiōē nulla sint merita: multo min[us] et ipsi p[re]destinatiōis: qua ab eterno elegit deus quos voluit: aliqua p[otes]t existerē merita. Ita nec reprobatiōis qua ab eterno quosdam p[re]sciuit futuros malos et dānādos: sicut elegit Jacob: et reprobauit Esau: q[uo]d non fuit p[ro] meritis eor[um]: q[uo]d t[ame]n h[ab]eret: q[uia] nulla h[ab]ebat: q[uo]d nec ipsi existerent: nec p[ro] futura merita q[uo]d p[otes]t deret: vt vel illū elegit vel illū reprobauit.

Opinio quorūda[m] in qua fuit aliquando Augustinus: sed postea retractauit.

Predestinati sunt t[ame]n q[uo]dā de[us] iō elegisse iacob: q[uia] talē futurū p[re]sciuit: q[uo]d in escrederet: et ei seruiret: q[uo]d aliq[uo]d August. se sensisse dicit i[n] li. retractatiōis: vbi apte o[n]dit: q[uo]d si p[ro] futura merita electus ēt: iam nō ex gr[ati]a ēt electio. Nō g[er]o iō electus est a deo: q[uia] talis futurus erat: s[ed] ex electiōe talis est factus ita dices. Disputas q[uo]d elegerit deus in nōdū nato: cui dixit seruiri eē maiore: et q[uo]d i eodē maiore filio nōdū nato reprobauerit: ad hoc p[ro]duxit rōcinatiōē vt dicerem. Nō g[er]o elegit de[us] opa cuiusq[ue] in p[re]scia q[uo]d ipse daturus ē: s[ed] si dē elegit in p[re]scia: et quē sibi crediturū esse p[re]sciuit: ip[s]e elegit: cui sp[iritu]m sanctū daret: vt bona opando etiā eternā vitā cōsequeret[ur]. Ecce hic apte dicit nō p[ro] opa ei[us] elegisse: s[ed] p[ro] fide qua ei[us] p[otes]t crediturū: s[ed] q[uo]d in fide meritū ē sicut et in opib[us]: hoc retractauit dices. Nōdū diligētius q[uo]d i[n]uenerā nec adhuc iueneram qualis sit electio gr[ati]e: de qua dicit ap[osto]lus. Relique p[er] electionē gr[ati]e salue fiēt: q[uo]d vtiq[ue] nō ex gr[ati]a si ex meritis p[ro]cedit: vt iā q[uo]d dat: nō s[ecundu]m gr[ati]am: s[ed] s[ecundu]m debitu[m] sibi reddat pot[est] cū meritis q[uo]d donec. Perinde q[uo]d p[ro]tinuo dixi. Dicit. n. idē ap[osto]lus. Idē de[us] q[uo]d opat oia in oib[us]. Nūq[uam] aut[em] d[icitu]r est. Deus credit oia in oib[us]: ac deinde subiūgit. Q[uo]d g[er]o credimus nostrū est: q[uo]d nō bonū opamur illius est q[uo]d credētib[us] dat sp[iritu]m sc[ilicet]: p[er]fecto nō dicerē si iā scirēt ip[s]m fidē iter dei munera repiri q[uo]d datur in eodē sp[iritu]. Atq[ue] g[er]o n[on] est p[ro] arbitriū vo lūntatis: et vtrūq[ue] datū est p[ro] sp[iritu]m fidei et charitatis. Et q[uo]d paulo post dixi. Nostrū. n. ē ei[us] credere et velle. Illius aut[em] dare credētib[us] et volē

tribus facultate bene operandi per spiritus sanctus: per quem charitas dei diffunditur in cordibus nostris. **U**lex est quod dicitur: sed eadem regula est et utriusque ipsius est: quod ipse preparat voluntatem: et utriusque nostrum: quod non fit nisi voluntibus nobis. Et meritis fidei de misericordia dei venit. Non ergo propter fides vel aliqua merita elegit deus aliquos ab eterno vel apposuit gratiam iustificationis in tempore: sed gratuita bonitate sua elegit ut boni essent. Unde Augustinus in libro de predestinatione sancti. Non quod futuros nos tales esse presciuit ideo elegit: sed ut essemus tales per ipsam electionem gratie sue: quam gratificavit nos in dilecto filio suo.

His videtur contrariis quod alibi ait Augustinus.

In adversariis vero quod dicit Augustinus super Malachiam prophetam ubi scriptum est Jacob dilexi: Esau autem odio habui. Cui vult inquit miseretur deus: et quem vult indurat: sed hec voluntas dei iniusta esse non potest. Venit enim de occultissimis meritis: quod et ipsi peccatores cum propter generale peccatum unam massam fecerunt: tamen nonnulli iter eos diversitas. Precedit ergo aliquid in peccatoribus: quo quantum nonnulli sunt iustificati digni efficiantur iustificatione. Et idem procedit in aliis peccatoribus: quo digni sunt obtinere. Ecce hic videtur Augustinus dicere: quod et ipsa dei voluntas quam alios elegit alios reprobat ex meritis proveniat: sed occultissimis. id est pro meritis alios voluerit eligere: alios reprobare: et quod pro meritis aliis apponit gratiam iustificationis: aliis non. unde obtrundunt. Sed quid intelligere voluerit ignoratur: nisi forte hoc dicatur intellexisse quod supra diximus cum retractasse. Nam ibidem etiam quedam alia continue subdit que in libro retracta aperte retractat: quod utriusque legenti patebit. Tamen verissimile est in premissis etiam hoc retractasse. Quidam tamen ex eo sensu accipiunt fore deum: non quod aliquis predestinetur pro meritis: ut iustificationis gratiam mereatur: sed quod aliqui non adeo mali sunt ut mereantur sibi gratiam non impartiri. Nullus enim dei gratiam mereri potest per quam iustificatur: potest tamen mereri ut non apponatur ut penitus abijciatur. Et qui deum aliquem in tantum profundum iniquitatis deventurum ut hoc mereantur: ut hoc digni sint: alij vero ita videntur: ut et si non mereantur gratiam iustificationis: non tamen merentur omnino repelli et gratiam sibi subtrahi. Ideoque dixit in quibusdam procedere quo digni sunt iustificatione: et in aliis quo digni sunt obtinere: sed hoc finitum est.

Conpono quorundam falsa de occultis dei disserentiam carnaliter.

Multi vero de isto profundo quærentes reddere rationem atque finem coniecturas cordis sui inscrutabile altitudine iudiciorum dei cogitare conantes: in fabulas vanitatis abierunt dicentes. Quod autem sursum in celo peccat: et finem peccata sua ad corpora promeritis dirigunt: et dignis sibi quasi carceribus includunt. Ierunt hi tales post cogitationes suas et volentes disputare de dei profundo: non sunt in profundum: dicentes: autem in celo ante conuersatas: et ibi aliquid boni vel mali egisse: et pro meritis ad corpora terrena detrusas esse. Hoc autem respicit catholica fides propter evidentes apostoli finem quam ait. Cum nonnulli nati essent aut aliquid boni vel mali egissent et cetera. Melior est ergo fidelis ignorantia quam temeraria scia. Elegit ergo quos voluit gratuita misericordia: non quia fideles futuri erant: sed ut fideles essent: eisque gratiam dedit: non quod fideles erant: sed ut fierent. Aliter enim apostolus. Misericordiam persecutus sum: ut fidelis essem: non ait quod fidelis eram. Datur quod et fideli: sed data est etiam prius ut esset fidelis. Ita et reprobat quos voluit: non propter futura merita quod prouideret: veritate tamen meretricissima et a nostris sensibus remota.

Questio.

Sed quærit utrum sicut deus elegisse quosdam ut boni fierent et fideles: ita et procedi debeat reprobasse quosdam ut mali essent et infideles: et obdurare ut peccarent. Quod nullatenus concedi oportet. Non enim reprobatio ita est causa mali sicut predestinatio est causa boni: neque obduratio ita facit hominem malum: quemadmodum misericordia facit bonum.

Cum ea que semel scit deus vel prescit semper sciat: presciat: et semper scierit vel prescierit.

Proterea considerari oportet utrum ea omnia que semel scit vel prescit deus: semper sciat et scierit: ac presciat et prescierit: an olim scierit vel prescierit quod modo non scit vel prescit. De prescientia primo respondemus dicentes multa esse prescisse que modo non prescit: cum enim prescientia non sit nisi de futuris: ex quo illa que futura erant prescitis fuerit vel preteritis: sub dei prescientia esse definit: sub scia vero semper sunt. Presciuit ergo deus omnia ab eterno que futura erant: neque prescire definit: nisi cum futura esse definit. Neque cum prescire definit aliquid que ante presciebat minus ea noscit quam ante cognoscebat. Non enim deus ex defectu scire dei quod aliquid prescierit aliquid que modo non presciat: sed ex ratione ubi quod est prescientia. Prescire enim est ante scire aliquid que fiat. Hoc non potest dici de prescitis nisi ea que futura sunt.

Cum de scia dices deum semper scire que semel scit.

De scia aut aliter dicimus. Scit enim
ds semp oia q aliqui scit: oēs. n. sciaz
quā aliqui hz semp habuit: et hz et ha
bebit. Ad hoc aut opponit ira. Quid
scit hūc hoīem nasciturū q nat⁹ est:
mō nō scit eū nasciturū. Scit qd qd mō
nō scit. Itē scit mūdū eē creādū: mō nō scit eū
esse creādū. aliqd q scit qd mō nō scit: et alia
huiusmodi infinita dici pnt. Sz ad hūc dicim⁹: q
idē de natiuitate h⁹ hoīs: et mūdī creatiōe nūc
et scit qd sciebat aīqz fieret: licz tūc et nūc hūc
sciaz ei⁹ diuersis exprimi vbis oīs. Nā qd tūc
futur erat: nūc pteritū ē. Itē qd hūc cōmutāda
sunt ad ipm designādū. Sic diuersis tēpib⁹ lo
qntes eādē diē mō p hūc aduerbiū cras designa
mus dū adhuc futura ē: mō p hūc dū pnt ē:
mō p hūc dū pterita ē. Ita anteqz crearet mū
dus sciebat ds hūc creādū: postqz creatus est
scit eū creatū: nec ē hūc scire diuersa: s oīno idēz
de creatiōe mūdī. Sicut antiqz patres credide
rūt xpm nasciturū et morturū: nos aut credi
mus eū natū et mortuū: nec tñ diuersa credim⁹
nos et illi: s eadē. Tpa. n. vt ait Aug. variata
sunt. et iō hūc sūt mutata: nō fides. Indubita
ter q teneamus deū semp oia scire q aliqui scit.

¶ Diuisio textus.

Hic determinat mag⁹ de cālitatē
pdestinatōis et re
probatiōis excludēs errorē eorū q vtriusqz
cām ex pte nra assignabāt. et vidit in partes
duas. In pōdit vtrūqz ex pte nra cām nō hēre. In scōda
ōndit sciam dei nūqz diminui. ibi (P. Considerari opz rē.)
Prima i duas. In pōdit vītātē. In 2ª excludit errorē.
ibi. (Opātī sūt tñ qdā) Et hūc vidit i duas. In pōdit
errorē illoz q ponebāt opa nra fm hūc sūt a deo pscita:
eē cām vtriusqz. In 2ª errorē illoz q ponebāt opa pcedē
tia et in rez nā esse cās pdestinatōis et reprobatiōis. ibi.
(Multi vō de isto pfundo rē.) Prima i duas. In pōdit
nōt opōnē q auctē Aug. vī muniti: quā tñ auctē mag⁹ si
mul cū opōne ab Aug. retractatā ōndit. In 2ª pōit obie
ctionē eorū ex alia auctē sumptā: quā ē retractatā dicit:
lz qdā soluere conent eā isufficiētī solone. ibi. (Dis tñ vi
det rē.) (P. Considerari opz rē.) Hic ōndit scie diue imuta
bilitatē. Et circa hūc duo fac. Prio mouet qōnē. 2ª deter
minat eā. ibi. (De pscia p rē.) Circa hūc duo fac. Prio deter
minat qdū ad psciaz. 2ª qdū ad sciaz. ibi. (De scia qut alr
di. rē.) Ubi tria facit. Prio determinat qōnē. Scōdo pōit
obiectionē in pūi. ibi. (Ad hūc aut opponit rē.) Tertio
soluit eā. ibi. (Sz ad hoc di. rē.)

¶ Questio. I.

Hic querunt qnqz. Prio vtz electio
deō ab eterno ueniat.
2^a de ordie pdestinatōis ad electōes. 3^a vtrū
pscia meritorū sit cā pdestinatōis et reprobatio
nis. 4^a vtz pdestinatio iunet meritis et ōrōni
bus sanctorū. 5^a vtz ds sciat nūc oē qd oliz scit.

¶ Utrum in deo sit electio.

Ad primū sic pcedit: videt q electio
nullo mō i deo sit. Electio
n. fm phz i 3^a et bi. seg⁹ siliū sicut xlo ei⁹. cō

filium aut vt ibidē dicit: est qd qdā: cū igr deo nō compe
tat ingitiua cognitio: vī q deo nō ppetat electio. ¶ P.
electio ponit discretione quādā: s de equaliter se habet
ad oēs: qz sicut Diony. in 4^a ca. de di. no. dicit. sicut. n. sol
nō rōcinās: neqz peligēs radios suos diffundit in oia cor
pora: ita et dīna bonitas in oēs creaturas. q vī q deo eli
gere nō cōpetat. ¶ P. electio regit multitudines in eis
quoz est electio: s ab eterno oia nō fuerūt nisi vnum in
deo. q vī q electio nō sit eterna: s qd est in deo ē eter
nū. q electio nihil ponit in deo. ¶ P. opatiōi eligētis ali
qd intelligit pexistere i re q eligit: s opatiōi dīne nihil p
existit in creatura. q vī q electio deo nō competat.

Sed contra ad Eph. i. dicit: elegit nos in ipso āte
mundi constitutionēz rē. ergo vide
tur q deo conueniat electio.

Respondeo dōm: q electio iporat segregationē
qdas. Nec aut segregatio nō pōt eē
nisi aliquoz q hnt aliqz pmiutionē vel uenientia. et iō il
lius qd in se determinatū est et discretū nō pōt eē electio.
Et iō electio vt dī in 3^a et bico. non est finis vltimi: q vni
cuiqz nāliter est determinat⁹: s tñ eoz q sunt ad finem:
ad quē p pta media deueniri pōt: lz quedā sint uenien
tiora q eligunt. Nec aut segregatio pōt eē tñ in xceptōe
alicui⁹ opantis: vel ē in executiōe opis. Ex his tria pos
sumus accipe circa electionē de deo dictā. Prio q ele
ctio nō cōuenit deo respectu sui ipsi. nō. n. ē electio finis:
s eoz q sunt ad finē. Scōdo pōt accipi a qd eligunt: qz. s.
ab his q nati sunt participare eundē finē. vī nō dī q ho
mines q eligunt ad gloriā eligant ab irratiōabilibus: s
ab hoib⁹ q nati sunt glām asseq. Tertio pōt accipi q ele
ctio vno mō est eterna. alio mō tpalis. si. n. accipiat s q
in pposito ipsi⁹ dei: sic eterna est: qz ab eterno voluit bo
nos a malis segregare in glām. Si aut sumat fm q est i
executiōe opis sic est temporalis: sicut qn aliqz segrega
tur a culpa originali vel actuali in grām: vel a cōi statu i
pzelationis officiū et sic de alijs que diuino munere ali
quibus specialiter conferuntur.

Ad primū q dōm: q accidit electioni q sequat
ingitiōes: ex eo. s. q ē i tali nā q eoz
q sunt ad finē sine iquisitiōe cognitionē nō hz: sicut est in
nobis: qd oīno deo nō cōpetit q oīs certā cognitōes hz.
¶ Ad 2ª dōm: q quis ipse qstuz i se eē qd se hēat ad
oia: nō tñ oia eādē idoneitatē hnt ad recipiēdū largitiō
nē bonitatis ei⁹: et hūc diuersitatis cognitōes et ordinatōes
hz: et iō cōuenit sibi electio. Qd aut dicit Diony. de cōpa
ratōe dīne bonitatis ad solē itelligēdū est eē sile qdū ad
vniuersalitātē cōicatōis: et nō qdū ad puatiōē electōis.
Sicut. n. sol nulli radios suos subtrahit: ita nec deus mu
nera bonitatis sue: q tñ nō eodē mō in oibus recipiunt: et
hūc diuersitatis ds est cognitor et ordinator: qd soli corpo
rali nō cōpetit. ¶ Ad 3ª dōm: q de ab eterno nō tñ co
gnouit de reb⁹ illud eē qd tūc in ipso hēbāt: s eē qd in p
pa nā hūre erāt: fm qd eē vnitātē nō hnt: s magnaz di
stātiā ad participādā dīnā bonitatē: et ita cōuenit sibi ab
eterno electio. ¶ Ad 4ª dōm: q opationi creationis nō
pexistit aliqd in re. et iō nō ppe dīr ea que terminant ad
esse eligi: s opationi dīne qua iustificat et gloriūcat pxi
stia nā vel in ppo eē vel in dīna cognitione.

¶ Utrū electio pcedat fm rōnē pdestinationē.

Ad secundū sic procedit: vī q ele
ctio pdestinationem
nō pcedat fm rōnē. Electio. n. addit aliqd su
pra psciaz. als ē cēt maloz: addit aut actuz
voluntatis: vt p3 ex pho. 3. et 9. et bi. Cū q pde
stinatio nihil addat supra psciam nisi voluntatē salutis:

quorūda: vñ q̄ electio p̄destinationē nō p̄cedat s̄z rōnē: s̄z sit idē sibi. ¶ Electio p̄supponit diuersitatē in eis i ter q̄ est electio: s̄z diuersitas q̄ ē in hoīb⁹ ad p̄secutionēz finis ē p̄ effectū p̄destinationis. i. p̄ grām. ḡ vñ q̄ electio ē p̄destinationē sequat̄ s̄m rōnē. ¶ Vocatio seq̄t̄ p̄destinationē: vt h̄r Ro. 8. Quos p̄destinauit hos ⁊ vocauit: sed vocatio videt̄ idēz esse electioni: quia qd̄ eligitur ad aliquid videt̄ quodāmo vocari in illud. ḡ videtur q̄ electio p̄destinationem sequatur.

Sed contra dilectio p̄supponit electōez s̄c̄ ip̄s nō mē oīdit: s̄z p̄destinatio seq̄t̄ dilectio nem: qz nō p̄parant̄ bona nisi eis quidiliguntur. ergo videtur q̄ p̄destinatio electionē sequatur.

Respondeo dōm: q̄ p̄destinatio ⁊ electio addunt aliqd̄ supra p̄scia: s̄c̄ dispō ⁊ p̄uidētia: vt itelligat̄ q̄ s̄c̄ dispō ⁊ p̄uidētia se h̄nt respcū oīum cōiter: ita electio ⁊ p̄destinatio respcū hoīum. vñ sicut p̄uidētia addit supra dispōnē: ita p̄destinatio supra electionē. Qd̄ satis p̄z ex his q̄ supra dicta sunt. Dictū est. n. q̄ dispō dīna attēdit in ordinatōe p̄tū vniuersi adinice ⁊ ad finē: s̄m q̄ vna nā alij p̄fer̄ ex ordie dīne sapie. Si milr̄ est in electiōe. Ipsa. n. dīna ordinatio q̄ quedā alij p̄ferunt ad p̄sequēdā beatitudinē electio d̄r. P̄uidentia aut̄ attēdit in collectiōe eoz: p̄ q̄ res attingūt finē: ⁊ applicatiōe ad finē. Similr̄ p̄destinatio attēdit in hoc q̄ electis p̄parant̄ bona grē ⁊ bona glie: q̄bus applicant̄ ad finē. ⁊ h̄z p̄t̄ ex mō loquēdi ēt̄ p̄suetō. Sicut. n. dicimus disponi res. p̄uideri aut̄ tā res ipsas q̄ ēt̄ ea q̄ reb⁹ p̄ferūt in finē ordinatiā. Ita ēt̄ electio p̄p̄e est hoīum: s̄z p̄destinatio tā hoīum q̄ ēt̄ eoz q̄ eis cōferunt. nō. n. d̄r q̄ grā eligat̄ homini. d̄r tñ q̄ grā p̄destinat̄ homini.

Ad primum ḡ dōm: q̄ electio nō est act⁹ voluntatis absolute: s̄z in ordie ad itellectū ordinatē: sicut p̄hs ibidē inuit. P̄destinatio aut̄ dicit actū voluntatis absolute q̄ p̄sequit̄ ordinē istū. Electio. n. dīna est q̄ alig ex ordie sue sapie ordinant̄ ad finē beatitudis: s̄z p̄destinatio est s̄m q̄ p̄parant̄ eis ea q̄ p̄ducūt in finē. ⁊ iō sicut voluntas ordinās i finē p̄cedit actū voluntatis p̄paratis ea q̄ ducūt in finē ita electio p̄destinationēz p̄cedit. ¶ Ad 2^m dōm: q̄ electio dīna nō p̄erigit diuersitatē grē: qz electio ē seq̄t̄: s̄z p̄erigit diuersitatē nāe i dīna cognitiōe: ⁊ facit diuersitatē grē sicut dispō diuersitatē nāe facit. ¶ Ad 3^m dōm: q̄ vocatio sp̄s t̄p̄alis: qz p̄onit adductionē quādā ad aliqd̄. Et iō est qdā vocatio ad esse p̄creationē: cui vt d̄m ē: nō r̄idet eterna electio. vñ d̄r Ro. 4. q̄ vocat ea q̄ nō sunt ⁊c̄. Et est qdā vocatio t̄p̄alis ad grāz: cui r̄idet ⁊ electio t̄p̄alis ⁊ eterna. h̄ aut̄ vocatio ē vel interior p̄ infusionē grē: vel exterior p̄ vocē p̄dicatōis. Interior aut̄ vocatio t̄p̄alis electio ad grāz semp sunt s̄c̄: s̄z differūt s̄m rōnē: qz electio iquātuz dicit segre gationē respicit terminū a quo. vocatio aut̄ terminū ad quē magis: s̄z differt a iustificatiōe s̄z rōnē: qz vocatio p̄tinet ad motū nāe p̄ficiētis i grām: s̄z iustificatio respicit eē p̄ns terminū mot⁹ s̄z q̄ grā facit iustū eē. De dilectiōe at̄ quō se h̄z ad electōez ⁊ p̄destinationēz p̄tinet ad 3^m libz vbi agit̄ de dilectiōe q̄ d̄s diligat̄ creaturā. ⁊z. distin.

¶ Utz p̄scia meritorū sit cā p̄destinationis. III.

Inde querit̄ vñ p̄scia meritorū sit cā p̄destinationis: ⁊ vñ q̄ sic. Primo p̄ glo. Ambro. q̄ h̄r su per eplam ad Ro. vbi h̄ vba ex p̄sona dei p̄ponit. Dabo illi grāz quē scio ad me toto cor de post erroz reuerfuz: s̄z p̄positū vādi grām d̄r p̄destinatio. ḡ vñ q̄ p̄sciam meritorū p̄supponat. ¶ P̄. voluntas dei p̄destinatis iniusta ēē nō p̄t̄: s̄z ad iusticiā distributū

uam p̄tinet vt inequalia nō nisi inequalib⁹ tribuant̄: cū ḡ hoīes nō sint iequales ad p̄ceptionē grē: nisi p̄ aliq̄ opa ipsoz vel alioz cū ex nā oēs h̄eant capacitates grē vt q̄ p̄scia opez sit cā p̄destinationis. ¶ P̄. in p̄scia operū duo sunt. Unū eternū. s̄. dei scia: ⁊ vñ t̄p̄ale. s̄. opa p̄scita. Si militer in p̄destinatiōe duo sunt. vñ eternū. s̄. voluntas dīna: ⁊ altez t̄p̄ale. s̄. collatio grē. S̄z eternū qd̄ ē in p̄scia est p̄s rōnē ⁊ quodāmo cā ei⁹ qd̄ est in p̄destinatiōe: qz voluntas p̄scia p̄supponit. s̄c̄ t̄p̄ale est aliquo mō cā t̄p̄alis. qz op⁹ quo iste se p̄parauit ad grām est aliq̄ cā ad min⁹ sicut dispō mālīs ad acceptiōez gratie ⁊ op⁹ informatū grā est cā meritoria glie. ḡ vñ q̄ p̄scia operū sit cā p̄destinatio nis. ¶ P̄. p̄destinatio p̄supponit electōez: s̄z electio alie⁹ ab aliquo nō ē nisi p̄ aliq̄ idoneitatē maiore ad cōsecutionē finis. h̄ aut̄ nō p̄t̄ ēē nisi p̄ maiore p̄parationēz ad grām q̄ p̄ opa fit. ḡ vñ q̄ p̄destinatio p̄supponat p̄scietiaz opez. ¶ P̄. p̄destinatio ē voluntas salutis hoīs nō tñ vt itelligat̄ de voluntate antedēte: qz hac voluntate vult oēs hoīes saluos facere: vt dicit Dama. sed de voluntate cōsequēte: cū igit̄ voluntas cōsequēs respiciat merita vt q̄ p̄scietia meritorū sit causa p̄destinationis.

Sed contra oē illd̄ qd̄ respicit meritū ē aliq̄ mō debitū ⁊ nō oīno gratuitū: s̄z p̄destinatio ē ex gratuita voluntate quā nulla merita aduocāt: vt dicit Augu. ḡ vñ q̄ p̄scia meritorū nō sit cā p̄destinatiōis. ¶ P̄. ad idē est totū qd̄ in l̄ra adducitur.

Respondeo dōm: q̄ p̄scia meritorū vel aliquoz opez nullo mō ē cā p̄destinatiōis diuine: qd̄ p̄z si p̄sideret̄ totū id qd̄ in p̄destinatiōe ē de eēntia ip̄s: s̄z nihil p̄hibet illud qd̄ est effectus p̄destinatiōis. s̄. grā ⁊ glia q̄ obliq̄ ponunt̄ in ei⁹ diffinitioē h̄ere aliq̄ cām ex p̄te n̄raz opationū. De eēntia. n. p̄destinatio nis est p̄scietia ⁊ voluntas salutis aliquoz. Scia aut̄ de salute eoz nō cātur a scia operū aliquoz: qz ipe nō venit in cognitionē effectus p̄cām s̄z p̄ seipm. Un̄ nō p̄t̄ dici i eo: q̄ ipse scit h̄ qz scit cām h̄: s̄z iquātū ituef eēntiā suaz q̄ ē oīum s̄ilitudo videt̄ vñūqd̄ in se: tā cāz q̄ cātū. Si militer ēt̄ voluntas sua cū sit libera magis ēt̄ q̄ aliq̄ voluntas nō h̄z cām: nisi finē voluntatis sue. finis aut̄ voluntatis sue est sua bonitas q̄ est ip̄semet. vñ d̄r cōiter q̄ d̄s vult h̄ p̄p̄ bonitatē suā: nō qz sciuir h̄: vel qz h̄ factū est. Sed tñ effect⁹ voluntatis ei⁹. s̄. ip̄m volitū ordinatū ad bonitatē suā p̄t̄ p̄cedere ex aliq̄ cā quā de⁹ p̄sciuir ab eterno ⁊ istū ordinē cāe ad cātū de⁹ vult: ⁊ vult q̄ effect⁹ sit qz cā est. nō aut̄ ita q̄ cālitas referat̄ ad voluntatē s̄z ad volitū: ⁊ ista cā volitū nō volēdi d̄r rō qdā voluntatis ex p̄te effectus. S̄z h̄ cā in q̄busdā h̄z cōpletā rōnē cāe ⁊ sufficiēter iducit effectū: qñqz vō est tñ dispō. Ita ēt̄ ad duplicē effectū p̄destinatiōis diuersimode se h̄z n̄ra opatio: qz op⁹ meritorū informatū grā est cā meritoria glie: s̄z opus bonum p̄cedēs grām nō est causa meritoria eius: s̄z solū dīspositio qdā. Un̄ p̄z q̄ p̄destinatio cām nō h̄z: s̄z h̄z rōnez ex parte effect⁹ s̄m quā rōnalis ⁊ iusta d̄r.

Ad primum ḡ dōm: q̄ in illis v̄bis Ambro. nō desinē: neqz ēt̄ q̄ sit cā ip̄s dationis grē: s̄z solū dispō qdā: vt itelligat̄ nō de ope sequēte grām q̄ virtutē merēdi h̄z a grā: neqz cā ei⁹ est: neqz dispō ad ipsam: sed de ope p̄cedente qd̄ est dispō ad grām. Illi. n. deus p̄ponit gratiam i fundere quē p̄scit se ad grām p̄paratur: nō tñ p̄p̄parationē q̄ nō est sufficiēs causa grē nec finis voluntatis eius: s̄z p̄p̄ bonitatē suā. Vult tñ q̄ iste h̄eat grāz: qz p̄parauit se: s̄m modū loquēdi quo d̄r q̄ dat sibi grām: qz p̄parauit se: vt cōiunctio denotet dispōnē ⁊ nō causa. S̄z respectu act⁹ volēdi nō p̄t̄ designare neqz dispōnē: neqz

Distin. XLI.

cām. nō. n. iō voluit: qz iste pparauit se: s3 solū: qz bonum est. ¶ Ad 2^m dōm: qz ē i iusto hoīe cā eliciēs actū volendi ē finis volūtatis: s3 ex pte effect⁹ accipit cām ex opere bonum: qd discretionē in eis facit. Ut si qreret a iusto iudice: qre vis huic plus dare qz illi: si vellet reddere cām volūtatis dret pp bonū iusticie: qd i b ope relucet. Si at vellet assignare cām opis diceret qz iste magis dign⁹ est. S3 tñ sciēdū qz pdestinatio respē h⁹ effect⁹ h3 rōnez iusticie diffinitiuē. s. respectu glie. z iō possumus dīe qz de⁹ dat isti gliaz z nō illi: qz iste meruit z nō ille. z silr vult qz iste beat z nō ille: qz iste dign⁹ z nō ille. S3 respectu pmi effectus. s. grē h3 rōne magis liberalitatis qz iusticie: qz grā dat gratis z nō reddi meritis. vñ ex pte recipientis nō ē assignare cām: qre dign⁹ sit grā: s3 solū dispōne quādam. ¶ Ad 3^m dōm: qz pscia nō est causa voluntatis: qz voluntas libera est. possum. n. illud qd scio nō velle. z iō rō non pcedit: qz causa eliciēs actū volūtatis nō ē nisi finis ei⁹. ¶ Ad 4^m dōm: qz electio dīna regit diuersitatez in electis: nō tñ que sit causa volūtatis eligētis: imo poti⁹ ecōuerfo. sic. n. dispō ei⁹ causat reruz diuersitatez in naturis. ¶ Ad 5^m dōm: qz i intellectu pdestinatōis icludī voluntas dīna qz respicit opa nō quasi causam volūtatis: s3 sicut cām meritoria glie z sicut pparatiōem ad grām.

¶ Utz pdestinatio inuēt aliquo ope hūano. III.

Quarto querit vtrū pdestinatio inuēt aliq ope humano: z vñ qz nō. Lā. n. qz p se iducit effectū sine adiutorio alteri⁹ pfectior est qz q adiunat ad effectū iducēdū: s3 pdestinatio est cā pfectissimā. g nō inuāt aliquo ad effectū suū. ¶ Illud quo posito vel remoto nihilomin⁹ manet effectus: nō vñ inuare ad psecutōez effect⁹: s3 ex q pdestinatio ponit eē alie⁹: siue aliqz oret p eo siue nō oret saluabit⁹: qz pdestinatio irrita eē nō pōt. g vñ qz oīno nihil inuēt ad salutē ei⁹. ¶ Effectus pdestinatiōis ē grā z glia: quoz vtrūqz a solo deo ē. g nihil aliud inuāt ad pdestinationis effectum.

Sed cōtra ē qd dīe. dīc i dīa. qz pdestinatio oīoni b⁹ scōz inuāt: qd pbat p id qd hī gen. 25°: qz Isaac orauit p vxore sua rebecca: eo q sterilis eēt z dñs dedit ei xceptū: z tñ Jacob g d illo xceptu nat⁹ ē pdestinatus erat ad vitā. ¶ P. si pdestinatio nō inuāt ex opib⁹ nris. g nō oz ozare p aliq vt saluet⁹: z eadē rōne: neqz p seipso: neqz aliq op⁹ bonū opari: z ita lex dīna vana est q ad bonū opandū nos iducit. ¶ P. pōe nāles z hī gratiū i vanū erūt: ex q nō oz nos opari ad psecutōez finis q oīa icōueniētia s3. g pdestinatio oīonib⁹ scōz inuāt.

Respondeo dōm: qz ista qd depēdet a pdicta: eo n. mō pdestinatio inuāt q cām h3. vñ sic dīcū ē qz pdestinatio iquātū ē act⁹ dīn⁹ q est velle vel scire nō h3 aliq cām ex pte nra: ita ē nec ex pte ista adiutorii h3: qz hūc actū q ē velle dō nulla creatura coopāte opat⁹. S3 effect⁹ pdestinatiōis b mō h3 adiutorii q z cām h3. Un fm b oīs cā cui⁹ opōne iterueniēte pplef effect⁹ pdestinatiōis dī pdestinatiōez inuare: vel p modū cāe meritorie vel ex dīgno: sic aliqz hīs grām meref suo actu vitā eternā: vel dīgno sic aliqz orādo p aliq alio meref sibi pma grāz: vñ ēt p suadēdo ad bonū. vñ. i. Lo. 3. dī: Dei. n. adiutores sumus: vel p modū dispōnis. sic qñ qz pparat se ad bñdū grām: vel ēt nālī opatōe: sicut motus celi z oēs cāe nāles inuāt pdestinationē: iquantū eoz officio perficī generatio z sustentatio electoz.

Ad primū g dōz: qz adiutorii istud n ē pp idigētiā pdestinatiōis: s3 vt saluet ordo que in reb⁹ dīna sapia constituit: vt. s. effect⁹ pcedat a cā pma mediātib⁹ cāis scōis. ¶ Ad 2^m dōz: qz i argumēto suppo

Questio. I.

nīf s3. Si. n. Stephs p psecutorib⁹ nō oras3: forte Paulus salu⁹ nō fuiss3: sic si aliqz nō faceret opa meritoria nō accipet coronā q pdestinata ē sibi: nec tñ pdestinatio frustrari pōt: qz pscitū ē a deo qz iste tali cā z tali ordie saluabit⁹. vñ sic est icōpole pdestinatiōi qz iste nō saluet⁹: ita est et sibi icōpole qz nō fuerit oratū p eo: qz vñ vtrūqz i se sit pole nō eē. ¶ Ad 3^m dōm: qz cā ifundēs grām ē solus dō: s3 dispō ad grām pōt eē ex ipso eodē q grās recipit: s3 meritū grē ex dīgno pōt esse et alteri⁹ iusti: s3 ex cōdīgno est etiā ipsius hoīs xpi: cui⁹ merita efficacīa habuerūt in totam humanā nām: qz ipse caput ecclesie est.

¶ Utz qz qd olim deus sciuit modo sciat. V.

Quinto querit vtrū qz qd dō sciuit rit olim mō sciat: z vñ qz sic. Scia dei: vt. s. hituz ē: ē inuariabilis: s3 oīs scia qz definit eē alie⁹: cuius pus fuerat variat⁹. g vñ qz qz qd dō olim sciuit mō sciat.

¶ P. omne scitū a deo aut accipit vt res qdā: aut vt enūciabile signans eē rē: s3 quācūqz rem dō sciuit mō scit: qz vna z eadē res ē q mō ē pñs z pus fuit futura: z cras erit pterita. z silr vñ eē vna vitas: qz vitas enūciabilis reducitur ad vitatē rei: sic ad cāz. g vñ qz qz qd dō olim sciuit mō sciat siue sit res siue enūciabile. ¶ P. signō se h3 ppinus ad dictōez qz ad oīonē: s3 diuersus modus signandi nō ipedit vnitatē noīs. vñ dīa grāmaticis alb⁹ albū esse vñū nomē: z sic de alijs. Lū g b enūciabilia. for. currere z cucurrisse ad vñū istās relata in diuersis tpib⁹ plata: nō dīant nisi p diuersas psignōne tpis: vñ qz sit vñū enūciabile: z sic idē qd pus. ¶ P. aut vnitās tpis pñet ad vnitatē enūciabilis: aut nō. si pñet ad vnitatē enūciabilis. g cū dicta enūciabilia referant ad vñū tps vñ qz sit vñū enūciabile. si at nō pñet. g cū oca enūciabilia nō distinguat nisi p diuersas psignōne tpis: vñ qz sint vñū enūciabile. ¶ P. enūciabile ē res qdā ē rōnis: s3 qz cūqz rez dō sciuit scit. g ex hoc etiāz vñ sequi qz qd cūqz enūciabile

Sed contra deus sciuit scit. oē scitū a dō est vez: s3 quodā verū erat xps eē morituz. g fuit scitū a dō. ¶ Itē qz qd ē scitū a dō ē vez. g cū mō nō sit vez xps eē morituz: nō ē scitū a dō: nō g qz qd dō sciuit scit. ¶ Si dicas qz i pcessu est figura dictōis: qz mutat qd i qñ. ¶ Lōtra. ista solone possita remāet eadē difficultas: qz mutabit ppōz: dīcet n qd cūqz enūciabile dō sciuit scit vt celusuz ē: s3 enūciabile est aliq scituz. g nō qz qd deus sciuit scit.

Respondeo dōz: qz sic. s. dīcū ē. Scia dī nō tñ ē rerū: s3 ēt enūciabiliū. si g scia dī referat ad res: sic nulli dubiū ē qn oēs rē quā dō sciuit sciat: z sic optie pcedit solo magrī i lra. Una. n. z eadē res ē q signatur cū diuersis tpib⁹ pferf. for. currit z cucurrit. s. cursus for. Si at referat ad enūciabilia. tūc sup b fuit duplex opio. Quidā. n. dīxerūt qz ad vnitatē rei signate segt vnitās enūciabil: qz vñ ēt cū diuersa psignōne tpis pferat. Et s3 b segt qz enūciabile qd semel ē vez sp fuit z ē vez: z ita qd semel ē scituz a dō sp erit scituz ab eo. S3 ista pō expse dīat dictis pbi i p dīcām: q dīcit qz eadē opio. s. for. sedet. q p erat va. forte sedēte eodē surgēte efficiat falsa. Et pterea si ab vnitatē rei enūciabile hēret vnitates eadē rōne ex diuersitate hēret diuersitatez: z ita b enūciabile for. currere diuersis tpib⁹ platū nō eēt vñū. Nec aliq nomē significās diuersas res vñū eēt: z sic pīret tā equocatio qz vniocatio qz vñ vtrāqz regit vnitatē noīs qd plib⁹ pñet. vñ ab oib⁹ modernis cōcedīf qz sunt duo diuersa enūciabilia. for. currere z currisse: ēt si ad eundē cursus referat. Et s3 b distinguēdū ē de enūciabili: qz vel pōt sumi iquātuz ē res qdā rōnis qz si māl: z sic qd cūqz

enunciabile sciuit scit. Semp. n. scit B enunciabile for. cur-
rere h're tale nāz et tales ptes. Ut p't sumi signatiue put
p'p'z designat eē rei cū suis additōib' q' dant itelligi ex cō-
signone vbi: et sic nō qdēcūq' enunciabile dō sciuit scit. Sci
uit. n. B enunciabile eē vep' x'p'z crucifigi cū crucifigebat:

Ad primū (h' n' scit mō eē vep': s' fuisse vep'.
g' dōz: q' B nō p'igit ex aliq' mutatiōe
scā circa sciaz dī: s' circa rē ipsaz. Sic. n. cū dicim' dō p'ci
uit x'p'z moritur' designat respect' ad futurū. vñ qñ desi-
nit eē futurū dō iā n' p'cit illd. nulla tñ mutatiōe i ei' p'cia
scā. Ita ē cū dō sciuit x'p'z moritur' designat respect'
futuri i p'icipio. vñ re i p'teritū trāseute n' māg' idē respe-
ct' q' remoto dō nescit rez sub tali i' eē. Un' nō variat ei'
scia q' vno intuitu oia p'p'cit: s' variat respect' i nā rei. cō-
tigit. n. vñ. s. dōm ē q' i relatis p'dicatōib' fiat mutatio al-
tero extremo: mutato altero iuariabili manēte. **Ad**
2° dōz: q' quīs vitas enunciabilis cāc' ab eē rei: n' tñ o'z q'
pp' vnitatē rei enunciabile vnitatē hēat: s' vitatē. vnitatē
at h'z et diuersitatē ex his ex q' b' eēntial' p'stituit. s. ex p'i-
bus suis. vñ cū diuerse sūt ptes hōz enunciabiliū for. cur-
rere et currisse diuerse sūt enunciabilia. **Ad 3° dōz:** q' di-
uersus mod' signandi fac' ē diuersus nomen: s' q' dica' ē
idē nomē a grāma^o. B n' ē: q' simplr sūt vñū: cū sint ples
voces. alb'. ba. bū. et multiplicato gñe q' ē vox: necesse sit mlti-
plicari spēs qd' ē nomē. vñ vbi mltē voces et mltā noia:
s' dñr vñū nomē: q' p'tinet ad idē p'decliniūz. **Ad 4°**
dōz: q' tps signatus est extra eēntiā enunciabil'. et iō ab eo
enunciabil' n' p'cipit vnitatē v' diuersitatē: s' a tpe p'figia-
to: q' pp' diuersas p'figiōnē tps sūt diuerse terminatiōes
v' bōz et diuerse voces. vñ et diuerse enunciabilia. **Ad**
5° dōz: q' accipiēdo enunciabile v' ē res qdā dei sic p'ce-
dit argumētatio: s' sic n' ē ad p'p'o^m. **Expō textus.**

Ed hoc (frivolū ē rē.) Doc. p' tato dic' q'
nimis ē extorta expō: v' dica'
illos eē dignos grā: q' n' sunt ita idigni v' alij.
(Sic atiq' p'fres credi. rē.) Diuersitas enuncia-
bil' n' ipedit vnitatē rei credite: q' v' obz fidei
estres et nō enunciabile v' qdā dñt: vel enunciabile fm q'
abstrahit ab omni dñia t'p'is: et tps determinatū nō est de
suba fidei: sed fidei aduenit fm q' determinat p' doctri-
nam: put fides ex auditu est.

De oipotētia dei vbi p'ri' p'siderat q're dica' oipotēs. **Dis. XLII.**

Anc de oipotētia dei agēdū ē: vbi
p'ria cōsideratio occurrit quō vere
dō dica' oipotēs: an q' oia possit:
an tñ q' ea possit q' vult. **Oz. n. dō**
oia possit p'lib' auētib' p'probat. **Aur. n. Aug. i**
li. qō. veteris ac noue legis. Oia qdē p't dō: s'
nō facit nisi qd' p'ueit v'itati ei' et iusticie. **Idē i**
codez. Potuit de' cūcta facē fil': s' rō p'hibuit
i. volūtas. **Rationē** nempe ibi voluntatez dei
appellauit: q' dei volūtas rōnabilis est et eq'ssi-
ma. **Fatendū** est ergo deū oia posse.

**Quo dica' de' oia posse: cū nos multa possi-
mus que ipse nō potest.**

Ed q'rit quō oia posse dica': cū nos
qdā possim' q' ipse nō pōt: **Nō p't. n.**
ābulare: loq': et h'z: q' a nā diuinitatis
sūt penit' aliēz: cū hōz iustīa nullaten' h're qat

icorpea et simplex suba. Quib' id rñdēdū arbi-
troz q' h' actōes ābulatio. s. et locutio et h'a dī
pō aliene n' sūt: s' ad ipaz p'tinet. **Licet. n. h' acti-**
ones i se dō h're n' possit: nō. n. pōt ābulare vel
loq' et h'z: eas tñ i creaturis pōt opari: fac. n. v'
hō ābulet et loquat': et h'z. Nō g' p' istas actiōes
dine pōe d'trahit aliqd: q' et h' p't facē oipotēs.

De alijs obijciunt.
Ed sūt alia qdā q' de' nullaten' facē
pōt v' p'tā. **Nō. n. pōt mētiri: nō p't**
peccare: s' nō iō oipotētie dei in ali-
quo d'trahit v' derogat si peccare n' posse d't:
q' n' eēt h' pōe: s' i firmitatis. Si. n. h' possit: o-
potēs nō eēt. Nō g' ipotētie h' potētie iputādū
est q' ista nō pōt. Un' Aug. i. xv. li. de tri. Alia
gna inqt dei pō ē nō posse mētiri. Sūt. n. qdaz
q' i alijs reb' pōe deputāda sūt: i alijs nō mini-
me. Et q' i alijs laudabilia sūt: i alijs nō rep'hē
sibilia sūt. Nō g' iō de' min' potēs ē: q' peccare
nō pōt: cū oipotēs nullaten' possit eē q' h' pōt.

Item de alijs opponit.
Ant ē et alia qdā q' de' nō pōt. vñ v'
nō oia posse: nō. n. pōt mori vel falli.
Un' Aug. i. li. de simbolo. De' oipo-
tēs n' pōt mori: nō pōt falli: nō pōt miser fieri:
nō p't vici. Hec vtiq' et h'mōi absit v' possit o-
potēs. Si. n. huiusmōi passiōib' atq' d'fectib'
subijci posset: oipotens minime foret. Et ide
monstrat oipotēs: q' ei hec p'p'quare nō va-
lent: pōt tñ hec in alijs operari.

Oz oipotētia dī s'z duo p'siderat.
Itē g' diligēter p'siderātib' oipotētia
ei' s'z duo appz. s. q' oia facit q' vult: et
nihil oio patit: fm vtrūq' dō oipotēs
verissime p'dicat: q' nec aliqd ē qd' ei ad patiē-
dū corruptōez i'ferre valeat: nec aliqd ad faciē
dū ipedimētū afferre. Manifestū est itaq' deū
oio nihil posse pati et oia facē posse: p'ter ea
sola q' eius dignitas ledere: eiusq' excellētie
derogare: in quo tñ ē min' oipotens. Hec. n.
posse nō eēt posse s' nō posse. Nemo g' deū o-
potēte in aliquo dicere p'sumat: q' oia potest q'
posse potētie est: et inde vere dī oipotens.

Quibusdā auētib' tradit q' dī oio oipotēs
q' pōt quicquid vult.

Ex quibusdā tñ auētib' tradit iō de' dī
ci oipotēs: q' q'qd vult p't. vñ **Aug.**
i enchi. Nō ob aliō faciter vocat o-
potēs: nisi qm' q'qd vult pōt: nec volūtatē cū-
inspiā creature volūtatē oipotētis ipedit esse
et. Idē in li. de spū et l'ra. Nō pōt de' facē i'ini-
sta: q' ipe ē sūmā iusticia et bonitas. Oipotēs

Distin. XLII.

no ē: nō q̄ possit oīa facē: s̄ q̄ pōt effice q̄cqd vult: ita vt nībil valeat ei⁹ volūtati resistere qn ppleat: aut aliquo mō impedire eādē. Joā. Crisost. i. home. q̄dā de expōne simboli ait. Dīpo tens dī de⁹: q̄z posse illi⁹ nō pōt inuenire nō posse dicere ppheta: oīa q̄cūq̄ voluit fecit. Ipse ē q̄ oīpotēs: vt totūz q̄d vult possit. Tū aplūs. eius iquit volūtati quis resistit. Hīs auctoritatibus videt ostēdi q̄ deus ex eo tū dicat oīpo tens q̄ oīa pōt que vult: nō q̄ oīa possit.

Determinatio pmissarum auctoritatum.

Sed ad h̄ pōt dici q̄ Aug. vbi dicit. Oīpotēs nō dī q̄ oīa possit tē. tam ample t̄ gūalr accepit oīa vt ēt ma la icluderet: q̄ d̄s n̄ p̄t: nec vult. Mō ḡ negavit eū posse oīa q̄ cōuenit ei posse. Sīr cū dīc: nō ob aliud vaciter dī oīpotēs: nisi qn q̄cqd vult pōt: n̄ negat eū posse ēt ea q̄ n̄ vult: s̄ aduersus illos q̄ dicebāt deū multa velle q̄ n̄ poterat: affirmat eūz posse q̄cqd vult: t̄ ex eo h̄e dici oīpotē n̄ ob aliud: q̄z pōt q̄cqd vult. S̄z caue qūo itelligas p̄t q̄cqd vult. An q̄cqd vult se posse: an q̄cqd vult facere: an quicqd vult fieri. Si. n. dicas iō oīpotētem vocari: q̄z pōt q̄cqd vult se posse. ḡ t̄ petrus sīr oīpotēs dici pōt: vel q̄libz scōz b̄tōz: q̄z pōt q̄cqd vult se posse: t̄ pōt facere q̄cqd vult facere. Mō. n. vult facere nisi q̄d facit: nec posse nisi q̄d pōt: s̄ non pōt facē q̄cqd vult fieri. Vult. n. saluos fieri q̄ saluādi sūt: verūm eos saluare nō valet. Be⁹ aut q̄cqd vult fieri pōt facere. Si. n. vult aliqd fieri p se: pōt illud facere p se t̄ p se facit: sic celū t̄ terrā p se fecit: q̄z voluit. Si aut vult fieri p creaturā: t̄ p eā opat: sic p hoīes fac do mos t̄ huiusmōi artificialia: t̄ de⁹ q̄dē ex se t̄ p se pōt. Homo aut vel āgelus q̄stīcūq̄ beat⁹ est: non est potēs ex se vel p se.

Oppositio.

Sed forte dices nec dei fili⁹ pōt a se: nec spūs scūs: s̄ solus p̄r. Ille. n. pōt a se q̄ ē a se: fili⁹ at q̄z nō ē a se s̄ a p̄r: nō pōt a se s̄ a p̄r: t̄ spūs scūs ab vtroq̄. Ad q̄d dicimus: q̄z licz fili⁹ nō possit a se nec opet a se: pōt tū t̄ opat p se: sic t̄ spūs scūs. Unde Ioh̄. i. ix. l. d̄ tri. Hāc ingt cui dīcīs heretice h̄ vnitas est: vt ita p se agat fili⁹: ne a se agat: t̄ ita nō a se agat vt p se agat. Der se at dī agere t̄ potēs ēē: q̄z nālē h̄z potētā eādē quā t̄ p̄r q̄ potēs est t̄ opat: s̄ q̄z illā h̄z a p̄r: nō a se. iō a p̄r nō a se dī posse t̄ agere. Mō aut v̄l angelus gratitā h̄z potētā q̄ potēs est. Joā. ḡ vere ac p p̄r de⁹ trinitas oīpotēs dī: q̄z p se. i. nālī potē-

Questio. I.

tia pōt q̄cqd vult fieri: t̄ q̄cqd vult se posse. Nībil. n. vult fieri q̄d non possit facere p se v̄l per creaturā: t̄ nībil vult se posse q̄d nō possit: t̄ omne q̄d vult fieri vult se posse: s̄ nō omne q̄ vult se posse vult fieri. Si. n. vellz fieret: q̄z volūtati eius nībil resistere potest.

Divisio textus.

Determinato de scia dei. h̄ mag⁹ z⁹ de teriat d̄ pō ei⁹. t̄ dī uidit in ptes duas. In p̄ mag⁹ ostendit vltatē pōe ipsius s̄z quā oīpotēs dī. In z⁹ excludit quorūda errorē pōaz dei limitatū. 4. 3. di. (Quidā tū de suo sensu tē.) p̄ i. duas. In p̄ ingrit: q̄r d̄s oīpotēs dicat. In z⁹ q̄nē de teriat. ibi. (De. n. d̄s oīa possit tē.) Et dī uidit i. duas. In p̄ determinat q̄nē tenēdo alterā pte. In z⁹ soluit ea q̄ p pte reliq̄ iducit. ibi. (Ex q̄busdā at aucti bus tē.) Circa p̄ tria fac. p̄ ostendit vltatē. s̄ q̄ d̄s oīa pos sit. 2⁹ excludit q̄dā istārias tres. s̄. Quāz p̄ ē de actib⁹ corpālib⁹. 2⁹ de p̄ctis. 3⁹ de passiōib⁹. ibi. (S̄z q̄rīf quō oīa tē.) 3⁹ ex dicti cludit pfectā oīpōe rōnē. ibi. (Sic dī ligēter p̄sideratib⁹ tē.) (Ex q̄busdā tū auctib⁹ tē.) Dic iduc ea q̄ ad alterā pte q̄nīs facere v̄r: q̄. s̄. dicat oīpo tēs: q̄z oīa p̄t facere q̄ vult: t̄ dīdī in ptes tres. In p̄ iduc quētes ad pte illā. In z⁹ soluit eas. ibi. (S̄z h̄ p̄t dīcī tē.) In 3⁹ assignat reſonis multiplicitatez: vt videat q̄lter h̄ etiā deo sit p̄rū. ibi. (Sed caue quō itelligas tē.)

Questio.

Hec est duplex q̄d. p̄ ē de pō dei fm se. 2⁹ d̄ his q̄ sue pōe s̄biacēt. Circa p̄ querunt duo. Primo v̄r pō deo pueniat. Scdo v̄r in eo sit vna pō vel plures.

Utrum in deo sit potentia.

Ad primū sic pcedit: v̄r q̄ pō dō nō pueniat. Sic. n. pō se h̄z ad actū: ita h̄z se p̄m⁹ act⁹ ad pōaz: s̄z p̄ pō q̄ ē mā nō ē aliq̄s act⁹ q̄ sit d̄ eēntia ei⁹. ḡ nec p̄m⁹ act⁹ q̄ ē d̄s ē aliq̄ pō. (P̄. oē q̄d agit p eēntiā suā nō agit me diate aliq̄ potētā: q̄z pō est mediū iter eēntiā t̄ opōnē: s̄z d̄s cū sit p̄m⁹ agēs n̄ p̄cipatiōe alic⁹: s̄z p eēntiā suā agit: vt Dio. dīc. 4. ca. de di. no. t̄ An. pbat. ḡ nō puenit sibi aliq̄ pō p quā agat. (P̄. oīs pō vel est actiua vel passiua fm p̄m in. s̄. metaph. S̄z deo nō puenit pō passiua: q̄z nībil p̄t pati: vt i l̄ra dī. Nec iterū actiua: q̄z sic ibidē dī a p̄ho. pō actiua ē p̄m⁹ trāsmutatiois in aliud fm q̄ est aliud d̄s aut in agēdo nō regrit mām in quā agat. ḡ v̄r q̄ nullo s̄v bi pō pueniat. (P̄. oīs pō est p̄m⁹ alic⁹ opōnīs: s̄z deo nō puenit opatio nisi q̄ sit sua eēntia: cū ḡ sue eēntie nībil sit p̄m⁹: q̄z eēntia neq̄ est genita neq̄ pcedēs: v̄r q̄ pō sibi nō pueniat. (P̄. dei pō aut ē semp̄ iuncta actui aut nō. Si p̄ mō. Oīs aut pō cōiuncta actui iducit efficiē q̄cūq̄ ipsa est. pō aut dei ab eterno fuit. ḡ t̄ effect⁹ ei⁹. s̄. creature ab eterno sunt: q̄d hereticū ē. Si scdo mō. Oīs aut poten tia nō cōiuncta actui t̄ iūgibilis ē ip̄fecta: t̄ p̄ficiē p̄actū. ḡ aliqd imp̄fectū erit in deo: q̄d cū sit incōueniēs v̄r potē

Sed contra (tia oīno in deo nō esse. est q̄d h̄r Luce. i. fecit mibi magna q̄ potēs ē. Et in ps. Potens es dñe: t̄ v̄tas tua tē. (P̄. oīs effectus pducit p potētā cause efficiētis: sed de⁹ est cau sa efficiēs rez. ḡ in ipso opz potētā ponere.

Respōdeo d̄z: q̄z nomē pōe p̄m⁹ impositiū fuit ad s̄v gnificādū prātē hoīs pur dicimus ali quos hoīs esse potētes: vt An. dicit: t̄ deide ēt trāslatū fuit ad res nāles. V̄r at i hoīb⁹ ēē potēs: ḡ pōt facere q̄d

vult de alijs sine impedimento: et fm qd ipediri pt sic minui-
tur pō ei: ipediri aut pō alic? vñ nālis agētis: vñ ēt volūta-
riū in q̄tū pōt pati ab aliq. Un de rōne pōe q̄tū ad p̄maz
ipositionē sui ē nō posse pati. Un ēt illd qd nō pōt pati et si
nihil possit agere dicim? potēs: sic dī duruz qd h3 pōz vt
nō secei. Et ex h3 cludit p̄scā rō pōe in dō: tū qz oia agit
qd conuenit sibi inquantū ē act? p̄mus et p̄fectus. nihil. n.
agit nisi h3 qd ē actus ens. Tum qz nihil patit qd conuenit
sibi in q̄tū est actus purus sine p̄mixtōe alic? m̄ae. vñ
quodqz. n. patit rōne alicui? m̄alis in ipso.

Ad primum qd dōz qd ē p̄m pōz nō cōuenit m̄ae
fm p̄ncipalē significatiōē pōe: qz
vt dcm ē pō p̄ iposita ē ad significadū p̄m actiōis: s3 scdo
trāslatū ē ad h3: vt illud ēt qd recipit actionē agētis pōm
h3e dicat: et h3 ē pō passiuā. Et sic pōe actiue rīdet opō vñ
actio in q̄ plet pō actiua: ita ēt illd qd rīdet pōe passiue
q̄si p̄fectio et p̄lemētū act? dicat. Et p̄ h3 ois for? actus
dī ēt ipse forme separe: et illd qd ē p̄m p̄fectiōis toti? qd ē
dō vocat act? p̄m? et pur? cui maxie illa pō uenit. (Ad
2^m dōz qd pō p̄portat vt dcm ē rōne p̄ncipij actiōis. vñ qd
qd sit illud qd ē p̄m agēdi pō dī: sic calor et frig? et h3: et sic
ēt ipsa eētia dīna h3 qd ē p̄m opōnis pō vocat: non qd
pō sit aliū ab eētia in deo. (Ad 3^m dōz qd deo nullo: pō
passiuā uenit s3 actiā tñ. pōe at actiue accidit qd requi-
rat subta3 m̄az in quā agat: in q̄tū ē ip̄scā nō potēs i to-
ta3 rei subta3: q̄ ip̄fectio a dīna pō remouet. Un dcm qd
fm dīna. agēs alr dī i nālib? et in dīnis. agēs. n. nāle agit
p̄ motū: et qz ois mor? ē act? ex tñl i pō. iō regit m̄ā q̄ mo-
tū subternat: dīnū at agēs agit i eo qd dat eē n̄ p̄ motū.
vñ pō actiā ē p̄m opōnis i aliū sic i efficiē p̄ductū nō sic i
m̄az trāsmutatā. (Ad 4^m dōz qd dō nō agit opōne me-
dia q̄ sit aliū ab eēn? sua s3 suū eē ē suū opari: et suū opari
ē sua eēn? nihilomin? tñ eēn? significat vt p̄m eēndi: et ea
de rōne pōt significari pō vt p̄m opandi: et p̄ter h3 vt p̄m
opati. (Ad 5^m dōz qd opō sua ē idē qd pō sua fm rē: et iō
nō pōt opatiōi sue pō nō eē coniuncta: nec tñ semp? eēgē
effectus q̄icūqz opō est: qz opatio quodāmo regulat vo-
luntate et sapia ordinante. vñ effect? nō sequit nisi ad nu-
tum voluntatis dīne fm cuius dispositiones ex operatio-
ne eterna sequitur effectus temporalis.

Ad 2^m dōz in deo sit tñ vna potētia. II.
sic p̄ceditur. vt qd nō sit
tñ vna pō in deo. Nō. n.
pōt eē vñ i idē p̄p̄iuz vñ: et p̄lib? cōe: s3 pō
creādī cōis ē trib? p̄sonis: posse aut gnāre. p̄
p̄m ē p̄i. ē alia et alia pō. (Ad 3^m dōz qd i nob iueniunt qdā act?
nāles vt gnāre et h3: et qdā volūtariū vt edificare domos
et h3: et qdā aiales vt itelligere scire et h3: s3 h3 actus redu-
cunt in nob in diuersas potētias: cū igit in singulis p̄dcō
ruz actū rīdeat filis act? in deo: qz dicim? ip̄z scientem
creatē et gnāntē: vt qd sit p̄les potētias i eo ponere ad q̄s
isti act? reducant. (Ad 4^m dōz qd fm p̄hos sube separe dīdunt in
itellm et volūtate: nō aut sic in diuersas nās. q̄ sic i diuer-
sas potētias. q̄ in deo ad min? sūt due potētie. (Ad 5^m dōz qd ratio
pōe cōsistit in h3 qd ē eē p̄m opōnis: s3 qdlibz attributuz
dīnū fm p̄p̄iā rōne ē p̄m opōnis: qz ex bonitate ei? fluit
ois bonitas: et ex vita eius fluit omnis vita: et sic de alijs.
vt Dio. tradit in lib. de diuī. nō. q̄ sicut dicim? plura attri-
buta sic debemus dīe plures potētias.

Sed contra fm Aug. qd in dīnis absolute dici-
tur singulariter et nō plāl? p̄dicat: s3
pō inter absoluta cōtinet. q̄ nō sunt p̄les pōe i deo s3 vñ a
tñ. (Ad 2^m dōz qd fm p̄m in lib. de causis. ois vñ vñta plus ē
īfinita q̄ multiplicata s3 vñta dīna ē maxie īfinita. q̄ vñ
qd sit maxie vñ nullā multiplicationē habēs.

Respondeo dcm qd in deo simplr et absolute di-
cendus est vñaz tñ potētias esse. Cū
n. potētia fm modū itelligendi sit mediū iter eēntiaz et
opationē: ex vtraqz pte pōt ei? vñitas et diuersitas pensa-
ri. Sed tamē simplr vñitates et multiplicationē habz ex
parte eēntie: non q̄ est subiectum eius: qz cōtingit in vñā
eēntia p̄les esse vñtes vel potētias: s3 ex pte eēntie q̄ est
īmediatuz p̄m actus: sicut in igne alia ē potētia q̄ fertur
sursum. s. leuitas: et alia q̄ dissoluit vel vrit. s. caliditas. Et
parte aut opatiōis nō dī vñā vel p̄les simplr s3 fm quid:
qz tunc magis dī eē vñā potētia plūz q̄ p̄les potētie. Et
ita cū īmediatuz p̄ncipiū cuiuslibz sue opatiōis sit sua
eēntia q̄ simplr vñā ē: iō et potētia vñā ē. S3 in q̄tū ē p̄m
opationū distinctaz fm rōne accipit alias et alias rōnes
potētie: sicut et essentia h3 plures rōnes attributoz. Nec
tñ ex h3 est qd sit plures s3 tñ vñā pō. Potētia. n. actiua q̄
sola in deo iuenit: pōt duplr cōsiderari: vel q̄tū ad essen-
tiam potētie: vel q̄tū ad actiōes q̄ a potētia p̄cedūt. Di-
co aut eēntiā potētie illud qd ē īmediate p̄m act? i quo-
cūqz genere sit. sicut calor p̄ncipiū calefactiōis. p̄ncipiū
aut oīum diuinaz opationū est sua eēntia: qz p̄ eēntiam
suā agit. Un sic eēntia sua est vñā re: p̄laltatē quādā rō-
nuz hīs fm diuersa attributa: vt supra dcm ē: Ita et po-
tentia dei re ē vñā: s3 fm diuersas rōnes attributoz p̄la-
litate rōnū accipit: cuiuslibz. n. attributo cōuenit rōpoten-
tie: fm qd p̄petit eē p̄ncipiū opatiōis. Et qz opatio dei est
eius eēntia: iō ēt ipsa ē vñā fm rē diuersimode significa-
ta fm diuersas rōnes diuersoz attributoz: et fm diuersi-
tatē effectūū q̄ simplr p̄les sunt. Patz qd pō sue s3 eēn-
tiaz suā cōsideret: siue ēt p̄parationē ad diuinā opatio-
nez fm qd in operatē est: vñitatē h3: s3 multitudo realis ē
tñ in effectib? q̄ ex operatione dīna cānt. Et iō p̄s qd ab-
solute dōz ē potētiā dīnā eē vñā: s3 tñ qd ē plurium: qz iū-
diciū de vñitate rei absolute sumēdū est fm eēntiam
eius: et nō fm id quod extra est.

Ad primum ergo dcm qd potētia generatiua no-
minat eēntiale cōiunctuz notional-
li: sicut cū dicit deus generat. vñ illud qd est eēntiale p̄i-
nens ad rōne potētie cōe est trib? sicut est pō eēndi. eadē
n. potētia pater gnāt: et fili? nascit: sed notio remanet. p̄-
p̄ia patri: et h3 plen? p̄s ex dictis supra. (Ad 2^m dōz qd
deo idē est p̄ncipiū eēndi et opandi. vñ sic de? eodē ē vñ
ens iust? et sic de alijs: ita ipse eodēz operat actus diuer-
sarum rōnuz: nos aut diuersis. (Ad 3^m dōz qd in oībus
alijs subijs separtis nō vñ oīno idēz esse re volūtas et itel-
lectus: s3 qd in alijs est fm diuersitatē realē est in deo fm
vñitatem rei et distinctionem rōnis. (Ad 4^m dōz qd
attributa in deo sunt vñū re et distinguunt tñ rōne: et iō
nomē potentie et qd aliud est nomē rei: siue sit nomen
p̄me ipositiōis: nō pōt plāl? p̄dicari: vt dicant plura attri-
buta esse plures potētias vel plures bonitates vel aliqd
h3: sed nomina scde ipositionis vt attributum et h3 plāl-
ter predicantur.

Quæstio. II.
Finde querit de his q̄ subiecta sūt diuī-
ne potētie. Et circa h3 q̄runt
tria. p̄ vtruz de? possit qd est alteri pole.
2° vtruz possit facere ipossibilia. 3° vtruz sit
aliquid iudicandū simplr possibile vel ipossibile s3 cau-
sas superiores vel inferiores.

Ad 1^m dōz de? possit qd est alteri possibile. I.

Ad primum sic p̄cedit. vt qd dōs pos-
sit qd est alteri pole est.
Dis. n. pō creata est exēplata a pō ipsi? sic oē
bonū a bonitate eius: sed qd est in exem-
plato veri? et p̄fecti? iuenit in p̄mo exēplari.

Distin. XLII.

q̄ potētia dei se extēdit ad oīa in q̄cūq̄ creata potētia p̄t. ¶ p̄. phus dīc q̄ d̄s ē studiosus p̄t praua agere: s̄z nīhil ita elōgāt a p̄o ei⁹ sic malū. q̄ v̄r q̄ ipse oīa possit que creatura p̄t. ¶ p̄. de rōne volūtatis ē vt libtate ad vtrū libz hēat: s̄z i dō vīssime iuenit volūtas. q̄ p̄t vtrūq̄z nō nūz malū. ¶ p̄. nīhil qd ē laudabilitatis ei subtrahēdū ē: q̄ magn⁹ ē t̄ laudabil⁹ nimis: s̄z posse facere malū t̄ non facere ē laudabilitatē: sic d̄r eccl̄. 1. 30. i. In laudē vni⁹ viri iusti. Qui p̄t trāsgredi t̄ nō ē trāf. facere mala t̄ non fēc. q̄ dō conuenit. Et sic idem qd prius.

Sed cōtra sic d̄s nō p̄t nō ē d̄s: ita nō p̄t ēē iperfect⁹: s̄z qdā d̄r creatura posse sua infirmitate vel iperfectiōe: sic pati mori t̄ b̄. q̄ v̄r q̄ de⁹ nō oīa possit q̄ creatura p̄t. ¶ p̄. sūmū bonū nō p̄t ēē cā alicui⁹ mali sic nec sūme calidū cā alicui⁹ frigoris: s̄z de⁹ est sūme bon⁹. q̄ nullū malum facere p̄t. creatura autē b̄ p̄t: nō q̄ qd creatura p̄t t̄ ipse deus p̄t.

Respondeo d̄m q̄ qd p̄fectiōis i creatura ē totū ē exēplariter eductus ex p̄fectione creatoris: ita t̄ q̄ illā p̄fectionē iperfecti⁹ creatura h̄z q̄ i dō sit. Et iō p̄o creature i q̄tū deficiat a p̄fectione dīne p̄o d̄fīc a p̄fecto posse. Unī qd attribuit sibi s̄z q̄ ē in tali gradu p̄cipata: nō opz q̄ dīne p̄o attribuat. Sic ēt dicim⁹ cēntiā lapidis exēplata a dīna cēn⁹: nec t̄n dīcimus deū ēē lapidē: ita ēt nō dicim⁹ dei p̄o ēē p̄o ābulādi v̄l patiendi. q̄. p̄mū p̄m ābulatiōis t̄ passiōis: ita q̄ ipse ābulet v̄l patiat. Sciēdū t̄n q̄ grad⁹ p̄o sic t̄ nārū dīna dispōne ordiati sūt: s̄z q̄ vna p̄s vel min⁹ deficit a p̄fectione dīne p̄o. Et iō vidēdū ē q̄ q̄uis nlls act⁹. p̄p̄i⁹ h̄z p̄o s̄z gradus d̄terminatos p̄ueniat p̄o dīne: sic p̄m p̄m: t̄n oēs act⁹. p̄p̄i⁹ h̄z p̄o egrediētes ab eis s̄m rōne ordis in q̄ p̄stituta sūt: reducunt i deū sic in cāz p̄m. Unī q̄uis nō dicam⁹ q̄ d̄s possit ābulare v̄l pati. dicim⁹ t̄n q̄ creat ābulatiōē t̄ passiōē in alijs. s̄z act⁹ q̄ egrediunt a d̄terminatis potētys p̄ter dictā rōne ordinis nullo mō in cālitatē dīne potentie reducunt. nō. n. dicim⁹ q̄ possit peccare nec in alijs p̄ctiū facere.

Et per hoc p̄z r̄sio ad p̄m. ¶ Ad 2^m d̄z s̄z qdā q̄ ly praua accipiēdū ē māl̄r: vt sit s̄e sus. d̄s p̄t facere praua. i. q̄ mō praua sūt: q̄ t̄n ipse faceret praua nō ēent. Uel d̄z q̄ logē d̄ditōalr vt itelligat si veller: cui⁹ d̄ditōalr t̄ anis ē ipole t̄ p̄is. t̄ b̄ nō ē icoue: nīes: sic b̄: si centū sūt min⁹ q̄. v. sunt min⁹ q̄. x. ¶ Ad 3^m d̄z q̄ posse peccare s̄m Anf. t̄ boe. nō p̄tinet ad libtatez volūtatis: s̄z magis ē d̄ditio volūtatis d̄ficiētis: in q̄tūz ē ex nībilo: s̄z in b̄ attendit rō libtatis: q̄ possit b̄ facere vel nō facere: aut b̄ vel aliud facere. ¶ Ad q̄rtūz d̄z q̄ aliqd ē laudabile i feriozi nāe qd in supiozi vituperabile ēē: sicut ēē ferox in cane t̄ leone est laudabile: s̄z i homie vituperabile: ita t̄ nō peccare cūz possit ēē laus hois: sed blasphemā dei si de ipso dicatur.

¶ Utrū d̄s possit q̄ sunt impossibilia nāe.

II.

Secundū sic p̄cedit. v̄r q̄ ea que nāe sūt ipolia d̄s nō possit. Sic. n. dīc Lōmē. in. 8. meta. oīs alteratio ē ab aliq̄ agēte corpali: s̄z d̄s ē agēs icorpozale. q̄ v̄r q̄ nulla alteratio a deo possit fieri in creatura i feriozi nisi mediāte motu superioris corpozis: qd ē p̄mū alterāsi n̄ alteratū: s̄z mediāte illo motu nīhil impossibile nāe fieri p̄t. q̄ de⁹ nīhil nāe impossibilis facere p̄t. ¶ p̄. oīs impossibilitas vel necessitas q̄ ē in p̄positiōnibus reducīt ad b̄ p̄mū p̄m: qd ē impossibile simul affirmare t̄ negare s̄m p̄m in. 4. meta. s̄z b̄ dīcīt de⁹ nō posse q̄ affirmatio t̄ negatio sint simul v̄a. q̄ nulluz impossibilis nature facere p̄t. ¶ p̄. magis est impossibile qd est im-

Questio. II.

possibile per se q̄ qd ē impossibile p̄ accidens: s̄z impossibile per accidēs de⁹ facere nō p̄t. q̄ nībil corū q̄ per se sūt impossibilia. p̄batio medie: d̄s nō p̄t facere q̄ illud qd est p̄terituz nō fuerit vt p̄bat auctoritate Jero. q̄ dīcīt q̄ cum cetera de⁹ possit nō p̄t de corrupta facere v̄ginez. t̄ per Augu. in lib. cōtra faustum. t̄ per p̄m in. 6. et b̄. vbi agathonē cōmēdat dīcētē b̄ solo puat de⁹ ingenita facere q̄ facta sunt. s̄z p̄terituz nō fuisse nō ē impossibile nisi per accidēs: q̄ b̄ ipsuz qd p̄terituz est p̄usq̄ fieret contingēs erat nō ēē. vt for. currere. q̄ nō p̄t facere illud qd est impossibile per accidēs. ¶ p̄. s̄m Augu. de⁹ nō p̄t facere aliquid contra rōnes quas p̄mitus ididit. Et in quadā glo. ad Ro. ii. dīcīt q̄ d̄s cū sit auctor nāe nīhil cōtra naturaz facit: s̄z ea q̄ sunt nāe impossibilia vidēt n̄ nām esse. ergo nībil horū deus facere potest.

Sed contra q̄ oīa dīcīt nīhil excludit: s̄z in l̄ra d̄r t̄ p̄bat q̄ d̄s oīa p̄t. q̄ ab ei⁹ oīpotētia impossibilia nō excludunt. ¶ p̄. d̄yl. dīcīt q̄ plus p̄t d̄s facere q̄ nos possum⁹ dicere: vt habitū ē supra. i. 9. dī. qd p̄bat ēt ex b̄ qd h̄r Lu. i. Nō erit impossibile apud deū oē v̄bū: s̄z nībil ita ē impossibile qn nos dicere possum⁹: ēt cōtingere simul affirmare t̄ negare: q̄ qdē p̄bi dixerunt vt h̄r in. 4. meta. q̄ v̄r q̄ oīa h̄z deus possit facere. ¶ p̄. magis distat de⁹ t̄ homo q̄ duo d̄ria: s̄z d̄s vniuit humanā nāz dīne. q̄ multo magis p̄t facere q̄ duo d̄ria sine simul in eodē: ex quo sequit q̄ affirmatio t̄ negatio sint s̄l v̄a: t̄ s̄ b̄ p̄t: oīa p̄t. ¶ p̄. sic cecitas ē d̄ria dispositio vīsiōis: ita v̄ginitas conceptui: s̄z deus fecit vt virgo manēs v̄go cōciperet t̄ mīf ēē. q̄ p̄t facere vt cecus manēs cecus. vīsum habeat t̄ sic idē q̄ p̄us.

Respondeo d̄z q̄ posse iportat respectū mediū iter potētē t̄ pole: sicut scire iter sciētē t̄ scibile: t̄ iō aliqd posse p̄t negari ex parte potētis t̄ aliqd ex pte possibilis. Nulluz autē posse qd sine imperfectione ē negat de deo ex pte ipsi⁹ dei potētis: sed negatur ab eo ex parte ei⁹ posse defectiuuz: qd nō ē pure posse: sed admixtus cum nō posse: q̄ potētia ei⁹ defectū habere nō p̄t. Unī nō concedit q̄ ipse possit peccare v̄l aliqd h̄z. Negat ēt q̄nq̄ de⁹ aliquid posse ex parte ipsius possibilis: qd nullo mō rōne possibilis h̄r p̄t. t̄ b̄ dicim⁹ impossibile ēē p̄ se. Et cuiusmodi sit b̄ inuestigandum ē. Sciēdū igit q̄ oīs p̄o v̄l est ad ēē: v̄l ad nō ēē: sic p̄o q̄ est ad corūpēdū. Unī qd nō p̄t h̄r rōne entis v̄l nō entis illud nō p̄t ēē pole: t̄ iō b̄ qd ē idē simul ēē t̄ nō ēē: ē i se impossibile: q̄ qd ē ens t̄ nō ens neq̄ ē ens neq̄ nō ens. Et iō dīcīt d̄s b̄ facere nō posse. nō p̄p̄ defectū p̄o ei⁹: s̄z q̄ b̄ deficit a rōne possibilis: sicut d̄r nō scire falsū qd a rōne scibilis deficit: t̄ per consequēs d̄r nō posse facere oē illud in q̄ d̄dictio iplīcat: t̄ p̄p̄ b̄ nō p̄t facere q̄ illud qd p̄teritū ē nō fuerit: q̄ qd est necesse ēē dū est: t̄ impossibilis est nō ēē tunc dūz est: t̄ cūz ista necessitate t̄ impossibilitate in p̄terituz transit: t̄ b̄ qd Aug. dīcīt in li. 3. faustū. si quis dīcīt d̄s q̄ oīpotēs ē faciat vt q̄ facta sunt nō fuerit: nō videt se b̄ dicere. faciat vt q̄ verū ē eoipso q̄ veruz ē: nō sit. Et ex b̄ sequit v̄lterius q̄ nulluz eoz possit in q̄b⁹ d̄riuz p̄dicatī ē in diffinitione subī: vt q̄ faciat b̄. s. boiem nō ēē rōnalē: vel triangulum nō h̄r tres lineas. In hoc ipso. n. q̄ ponit triangulus: ponit tres lineas h̄r. v̄l b̄ ē simul h̄r tres t̄ non h̄r. Et ex b̄ v̄lterius sequit q̄ nō possit facere ēē aliq̄ opposita simul in eodē: q̄ in diffinitione vni⁹ d̄ry est puatio alteri⁹ t̄ in diffinitione puatiōis est negatio: sicut p̄us ē in posteriori. s̄z qd in se nō repugnat rōni entis v̄l rōni nō entis: b̄ d̄s p̄t facere sic celuz nō ēē v̄l ēē aliū mūdū: v̄l inducere vīsum p̄us ceco t̄ h̄z. Dec. n. nō sūt in se impossibilia sed alicui.

Ad primum g dōz q possit exponi q b nō pōt fieri f3 ordinē nālis opatōis: qūis possit eē p actionē agētis. s. nāz: nisi eēt ī itētione ei? q b expōse de dō iducit: t iō ī b errauit: nec eē auctas recipiē da ē: qz b? dū ē pbi tradūt. Diē. n. Auicē. q mā magis obedit pncipys sepatis t pceptiōib? eoz q dū agētib? in nā. S3 qegd sit de alyz b de dō firmissime tenēdū ē q vtutē suā celo nō alligauit. ¶ Ad 2^m dōz q f3 b q aligd ē ipole reducūt in illud pñ^m. vñ qd ē ipole p se icludit illō pñ^m i se: t tale ipole nō pōt ipse de? facere: vt ex deis p3: t qd ē ipole alicui icludit dēū pñ^m in ordie sui ad illud: sic p3 cū dī q ipole ē mortuū reuiuiscere: viuere. n. p se pole ē: s3 i corpe mortuo nō ē pō ad hūc effectū iducendū: t ex b ē ipole. vñ si ponere f3 possit viuere ex sua vtute sil pone reē eiusdē rei hīe potētia t ipotētia: nec b fac dō qñ mor tuū refuscitat vt corp^o p ppiā pōz viuēdi viuāt: s3 p pōz quā sibi ofert. ¶ Ad 3^m dōz q pterita nō fuisse p accipi vt ipole p acciōs t vt ipole p se. Si. n. accipiat ipsa res q dī pterita vt curius fortis nō h3 ipolitātē nisi p accidens suū: qd ē ex rōnē ei? s. pteritōnē: t ipa res in se p fiderata nō dī deo ipolis. Pōt. n. hāc rē facere. f. q for. nō currat. Si aut accipiat f3 q stat sub b acciōe qd ē pteritio: sic ē ipole p se. t b dī dō facere nō possit. t sile ē de b q dī for. nō currere dū currit ē ipole: qz rōnē adiūcti h3 ipossibili tatē p se. ¶ Ad 4^m dōz q dō mae p? indidit duplices rō nes. f. cāles vl obediētiales: p qō oēs nate sunt obedire deo: vt fiat ex eis qegd ei placuerit. Indidit ē rōes semi nales. f. pñ^m actia p q effect? nāles exercēt? t h3 aliquid dī facere: in miraculis q fac. S3 ppe loqndo tūc ē rō eas nō fac: s3 pter eas vl sup eas. Sup eas qñ iducit effectū i quē nā nullo: attigere p: sic for? glie i corpozib? glōsis. Pter eas fac qñ effiū quē nā iducere pōt sine offō cā ruz nāliū pducit. vt qñ aquā i vinū puerit. Joā. z. S3 d eas non facit: qz nec fac nec facere pōt vt cā nālis actia manēs eadē fm spēs effiū eētiale aliuz hēat: sic nō pōt eē q sil sit eadē a lia. S3 bñ pōt dīstruere vñ nām t fa cere aliā: abyciēs vñ a formā a mā: t iducere aliā. sic. n. t dñz aeris fac ignis: qñ ipz corūpit. ¶ Ad 5^m dōz q sub dīstrubūōe oīuz nō p accipi nisi ens vl nō ens. s3 ea q dī xim^o deum nō possit: neq; sūt entia simplr neq; nō entia. ¶ Ad 6^m dōm q dēā ipolia quāuis ore pferri possint. tñ corde xipi nō pñt. vt pbat pbs in. 4. meta. vñ nō ppiē t pfecte sūt vba. ¶ Ad 7^m dōz q dō nō cōiunxit hūanas nāz dīne: ita q eēt eadē nā: vel qd vna psona f3 idē esset de? t bō: f3 fm aliud t aliud: t sic nō ē dubiū qd dīa i eo des cōiungere pōt: qz t nā b fac. ¶ Ad 8^m dōz q nō ē sile: qz cecitas ē puatio ipf? vīsus. vñ icludit in se negatiōē ei? vñ nō pōt facere dō qd sil sit cecus t vidēs: s3 in rōnē vgnitatis nō icludit negatio maternitatis s3 negatio cō iunctiōis ad viruz: t iō rō non procedit.

¶ Ut p aligd sit iudicādū ipole f3 cās iferiores. III.

Tertium sic pcedit. vñ q aligd n sit iudicādū ipole sim plr fm cās iferiores. Sup illud p? ad corin. pzo: stultā fec dō rē. ita diē glo. sapiāz b? mū di de? stultitiā fec: oñdēs pole qd ipsa ipole iudicabat: s3 sapiā b? mūdi iudicat aligd im pole eē f3 causas iferiores. g vñ q b stultū sit dīe. ¶ P. cōstat q causa iferior ipiuz iustificare nō pōt: s3 tñ nō dī cimuz b eē ipossibile: t silr nec mundū fore aīqz eēt quē nā facere nō pōt. g vñ q nō sit aligd dōm ipossibile ex eo q cāe inferiori est ipossibile. ¶ P. cōstat q illumina re cecuz t dare vgnī conceptū nāe est ipossibile: t tñ ista fieri potuerūt t facta sunt. g vñ q f3 causas iferiores ali quid ipossibile iudicandū non sit.

Sed contra nihil deo ē ipossibile. vt dī luc. i. Si g f3 cāz supiorē tñ aligd ipole dīet t possibīle: nihil ipossibile foret. g vñ q sit iudicādū de i possibīlitate fm causas iferiores. ¶ P. neciū t ipole sūt dīa: s3 aligd nō dīet necessariū ppter necitatē cāe pme vt supra dēū ē: qz sic oīa essent necia. ergo nec possibīle: t ipossibile iudicandū est fm supiores causas.

Respondeo dōm q ipole est duplr. Aliqd. n. est ex se ipossibile: sicut dīctū est de his q dīctionē icludūt. t h iudicant ipossibilia absolute: nō per respectū ad causas supiores vel inferiores. Aliquid aut est ipossibile qd qstuz in se est nō h3 rōnē ipossibilis. sed in ordine ad aligd: t in istis distinguēdū est: qz possi bile pōt dīci fm potētia actiūā t passiūā: t vtroq; mō dī ciē aligd pole t ipossibile simplr per pparatiōē ad suāz cām pxiā actiūā vel mālēz: cui? cōditiōes effect? seg tur: vt pus dīctū est. vbi gratia. mā statue remota est ter ra t aq: mā pxiā cupzū t lignum. Dīcim? aut ex cupzo posse fieri statuaz: nō aut ex terra. b. n. solū dīcim? esse in potētia in aliq absolute: qd pōt educi d mā vno motore: vt in. 9. meta. dī. Dōm est g q oēs effectus q sunt imedia te ipf? dei nō per cām scōz me^m. vt creatio mūdi crea tio aīe: t glificatio aīe: t b iudicandū sunt poles vel ipos sībiles fm cāz supiorē dīnā. Pñt nihilomin? alig eoz iu dicari poles fm cās passiuas inferiores: qz cāe receptiue se hñt in iferiorib? sic aīa se h3 ad corp? pparatū p opatio nē nāe: t ad grāz li. ar. S3 illi effect? qui nati sunt ex cāis esse iferiorib? pxiā actiūis t pas. iudicādū sūt poles vl ipoles fm cās iferiores: sic in vīsiōe cecī t in resurrectōe mortuū: t b. Uita. n. t vīsiō sunt effect? imediati cārum inferiorū. f. formaz vñitarum corpoz.

Ad primum ergo dōz q sapiētia mūdi in b stul ta reputata est: qz ita iudicant b i possibilia nāe: ita esse ipossibilia q ē deus ea facere non possit. Aliquid tñ p dīci simpliciter ipossibile: qd alicui est possibīle: sicut aligd dīci simplr albu3: qd. f. aligd sui nō est albu3. ¶ Et per hoc p3 rñsiō ad alia.

¶ Expositio textus.

Potuit de? simul cūcta facere rē. ¶ Hoc solum ita q cōdent oēs spēs: sed etiaz oīa idiuidua spēruz: q in toto tpe fiunt: sed rō pbiuit: nō qdez per dīctatez s3 p in cōpossibīlitate: non. n. pōt esse qd de? aligd faciat: t illud rōnale non sit. vñ rō se h3 sicut determinās op? t potētia sicut exequēs. (Qz nō eēt b pole rē.) Et b ē dīct Dio. in. 8. ca. de di. no. t ponit exēplū sic cū aligd dī eē nō ens. ¶ Doc. n. ipz eē est nō eē: ita t posse deficere ab eo qd ē pfe cte pole nō est posse simplr (Dō aut vl āgelus rē.) Scīē dūz q bō ex se: vel a se nihil boni pōt facere: qz iste ppo sitiones de. t ab. denotāt cām efficiētē. vñ dī bō posse fa cere aligd ab eo a quo potētiam h3. ¶ Stat. n. q qegd boni h3 ab alio h3. S3 per. denotāt cām formālē. vñ qdaz pōt facere per se. f. q cōplenē pncipys nālib? qdā aut nō p se sicut ea q fiunt p vtutem dīnā vt miracula: et b? t ide ē est q filius dī oīa agere per se: sed nō a se.

Opinio quorundam dicentū deum nil pos se nisi quod facit. ¶ Distin. XLIII.

Quidā tñ de suo sensu gliantes: dei potētia sub mēsurā coartari cona ti sūt. Cū. n. dñt. bucuscq; p dō t nō apli? qd b ē aliō qz ei? potētia q ifinita ē pcludē t restringere ad mē surā: Aut. n. nō pōt de? aliō facere qz fac: nec

Distin. XLIII.

melius facere id quod facit: nec aliquid pretermittere de his quod facit. Istaque prima sua opinio est: nihil argumentis causisque promeritis nec non et sacrauctoritatum testimonij munire conatur dicentes. Non potest deus facere nisi quod bonum et iustum est fieri: non est autem iustum et bonum fieri ab eo nisi quod facit. Si enim aliud iustum est et bonum esse facere quod facit: non ergo facit id quod iustum est et bonum esse facere. sed quod audeat hoc dicere?

Secunda ratio.

Ad utrum etiam non potest facere nisi quod iustitia eius exigit: hoc non exigit eius iustitia ut faciat nisi quod facit: non ergo potest facere nisi quod facit. Eademque iustitia exigit: ut et id non faciat quod non facit: non autem potest facere quod iustitia sua non facit: non ergo potest aliquid eorum facere que dimittit.

Responsio ad prius dictum.

Item autem respondemus dupliciter: primo itelligentia aperientes et ab eis involuta enoluentes: sic. Non potest deus facere nisi quod bonum est et iustum. id est non potest facere nisi illud quod si faceret bonum et iustum esset: verum est. hoc multa potest facere quod non bona sunt nec iusta: quia nec sunt nec erunt nec bene fiunt: nec fiunt: quia nisi fiunt. Item quod secundo propositum fuit non potest facere nisi quod iustitia sua exigit: et non potest id facere quod iustitia sua exigit ut non fiat. Dicimus quod exactio est hominum de deo congrue non dicitur: nec proprie accipitur: et illis locutionibus duplex est sensus. Si enim intelligas non potest facere nisi quod sua iustitia exigit. id est nisi quod voluntas sua iustitiam vult: falsum dicis. Iustitia enim ipsius dei equissima voluntas accipitur: quod accipit Augustinus illa verba dicit in Seneca loquens ad lothum. Non possunt quicquam facere deo illo itrocas. exponens: non posse inquit se dicit: quod sine dubio poterat per potentiam: sed non poterat per iustitiam: quasi poterat quod deus non volebat: et illa voluntas iusta erat. Si vero per hoc verba itelligis esse non posse facere: nisi illud quod si fieret iustitie eius conveniret: verum dicis. Si vero distigue illud. Non potest facere quod sua iustitia exigit ut non faciat. id est non potest facere id quod ipse quod est summa iustitia non vult facere: falsum est. Si autem his verbis itelligas esse non posse facere id quod iustitie eius convenire non potest: verum dicis.

Tertia illorum ratio.

Ad utrum quoque et alia dicentes. Non potest deus facere nisi quod deus: non autem deus facere nisi quod facit. Si enim deus alia facere: non ergo facit id quod deus. Si vero facit id quod debet: nec potest facere nisi quod deus: non ergo potest facere nisi quod facit. Item autem deus dimittit quod dimittit ne faciat: aut non deus. Si non deus non recte dimittit. Si vero deus dimittit: ergo non deus facere. Si autem non deus: nec deus: nec deus esse facere. Et si non decet nec deus esse facere:

ergo non potest facere. Non ergo potest facere nisi quod facit: nec potest illud dimittit quod facit quoniam faciat: quia deus illud facere: et quod deus facere non potest illud dimittit. Sed ut mihi videtur hoc verbum deus venenatum habet. Multipliciter enim et involuta continet intelligentiam: nec deo proprie pertinet quod non est debitor nobis: nisi forte ex promisso. Nos vero ei debitores sumus ex promisso. Ut autem venenatum evacuetur distigue verbum sensus. Non potest deus facere nisi quod deus. id est nisi quod vult falsum est. Sic enim potest ipse dici debere aliquid quod vult illud. Si autem dicatur non potest nisi quod deus. id est non potest nisi illud quod si faceret ei bene conveniret: verum est. Addit quoque illi dicentes. Nihil facit aut dimittit nisi optima et rationabili causa: licet nobis occulta sit: sed quia opera eius facere aut dimittit quod facit vel dimittit. Non enim penes eum est quod illa facit et illa dimittit: quod ratio eterna est et spiritus manens: propter quam non potest aliquid facere vel dimittit. Illa ergo manere non potest quod facit dimittit: nec quod dimittit facere: et ita non potest facere nisi quod facit. Et ad hoc respondemus ambiguitate locutionis determinantes. Quod enim dicitur ratio vel causa optima penes deum est quod facit cuncta quod facit: et dimittit ea quod dimittit: verum quod deus est: quia in eo voluntas est equissima et rectissima: quod facit et dimittit quod vult: quod quia facere non potest: nec propter eam facere potest. Nec videtur quod eam faceret: nec propter eam: si ea quod facit dimitteret: vel quod dimittit faceret: sed eadem manere ratione et causa: alia potuit facere et ista dimittit. Licet ergo ratio sit penes eum quod alia facit et alia dimittit: potest tamen secundum eandem rationem et dimittit quod facit et facere quod dimittit. Ipsi autem addit. Non est esse facere quod facit: et non alia: et non potest facere nisi quod ratio est esse facere: et ita non potest facere nisi quod facit. Item ratio est esse dimittit quod dimittit: et non potest non dimittit quod ratio est esse dimittit: et ita non potest non dimittit quod dimittit. Et ad hoc dicimus locutiones ambiguas esse: et ideo determinandas. Si enim cum dicitur non potest facere nisi quod ratio est esse facere: itelligas esse non posse facere nisi ea quod rationabilia sunt: et ea quod si fierent rationabilia essent: verum est sensus. Si autem itelligas esse non posse facere alia rationabilia et bona: nisi ea quod vult: et facit: falsus est intellectus. Item aliud adiungit dicentes. Si potest deus aliquid facere quod facit: potest ergo facere quod non presciunt: et si potest facere quod non presciunt: potest sine prescientia operari: quia omne quod factum se presciunt facit: nec facit aliquid quod non presciunt. Quod si propter scientiam eius aliquid fieri impossibile est: omne ergo quod prescitur est fieri necesse est: ergo aliud fieri quod sit nulla ratione possibile est: non ergo potest a deo fieri nisi quod sit. Nec autem questio de prescientia facile determinari potest per ea quod superius dicta sunt: cum de prescientia ageretur.

Auctoritatib⁹ vrun^t i assertione sue opionis.

Is aut illi scrutatores q⁹ d⁹ fecerit scruta-
tates scrutinia scōz anectūt testimōia.
Sicut. n. Aug. in lib. de simbolo. Hoc
solū nō pōt dē qd nō vult: p qd v⁹ non
posse facere aliqd nisi qd vult: s⁹ nō vult nisi qd
fac⁹: et ita v⁹ nō posse nisi qd fac⁹. Illud at ita i-
telligēdū ē. Id solū nō pōt dē qd non vult. s. se
posse. Idē i. vij. li. cōfess. ad deū loquēs ait. Ne
cogeris iur⁹ ad aliqd q⁹ volūtas tua nō ē ma-
ior q⁹ pōt: eēt aut maior: si teipō tuipē maior es
ses. Et b⁹ v⁹ q⁹ dē nō possit pla q⁹ vult. sic non
vult pla q⁹ pōt. Sic. n. volūtas nō ē maior pō
ita nec potētia maior ē voluntate. Idē sic pla
nō vult q⁹ pōt: ita eū nō pla posse q⁹ velle dūt.
S⁹ ad b⁹ dicim⁹: q⁹ nec volūtas potētia: nec po-
tētia volūtas maior ē: q⁹ vna et eadē res ē po-
tētia et volūtas. s. ipē dē: q⁹ esset maior seipō si
volūtas maior eēt potētia: v⁹ potētia volūtas.
Nec hac auctate negat dēū pla posse q⁹ velle:
q⁹ pla sūt subtra ei⁹ potētie q⁹ volūtatī. Farca-
mur itaq⁹ dēū pla posse facere q⁹ nō vult: et pos-
se dimittere q⁹ fac⁹. Qd vt certius firmitusq⁹ te-
neat scripture testimōijs asseram⁹ dēū pla pos-
se facē q⁹ faciat. Veritas ipā s⁹ adat. ait. An
putas q⁹ nō possū rogare p⁹ez meū: et exhibe-
bit mihi mō plusq⁹. xij. legiōes āgeloz. Et q⁹
xibis parēter inuif: q⁹ et fili⁹ poterat rogare qd
nō rogabat: et pater exhibere qd nō exhibebat.
Uterq⁹ g⁹ poterat facere: qd nō faciebat. Aug.
et i cncb. ait. Oipotētis volūtas multa pōt fa-
cere q⁹ non vult nec fac⁹: potuit. n. facere. vt. xij.
legiones angeloz pugnaret⁹ illos q⁹ xp⁹ cepe-
rūt. Itē i eodē. Cur apud quosdā nō facie sūt
p⁹utes: q⁹ si facie fuissent: egissent illi hoies pe-
nitētiā: et facie sūt ap⁹ eos q⁹ nō erāt credituri.
Tūc nō latebit qd nūc later. Nec vtiq⁹ iniuste
dē noluit saluos fieri: cū possent salui eē si vel-
lent. Tūc i clarissima sapie luce videbif: quod
nūc piorū fides bz aūq⁹ manifesta cognitōe v⁹
deat: q⁹ certa et imutabil⁹ et efficacissima sit vo-
lūtas dei: q⁹ multa possit et nō velit: nihil at qd
nō possit velit. Idē in lib. de nā et grā. Dñs la-
zaruz suscitauit in corpore. Nunqd dicēdū ē:
nō potuit iudā suscitare in mēte. Potuit qdē
sed noluit. His auctatib⁹ alijsq⁹ multis aperte
doceat: q⁹ de⁹ multa possit facere q⁹ nō vult qd
ē rōne pbari pōt. Itō. n. vult de⁹ oēs homies
iustificare: et tñ q⁹ dubitat eum posse. Pōt g⁹
de⁹ aliud facere q⁹ facit: et tñ si aliud faceret ali⁹
ipse nō esset. Et pōt aliud velle q⁹ vult: et tñ ei⁹
volūtas nec alia: nec noua: nec mutabilis gli

quo mō pōt eē. Q⁹ et si possit velle qd nūq⁹ vo-
luit: nec tñ noniter: nec noua volūtas: s⁹ sem-
piterna tñ voluntate velle pōt: pōt enim velle
quod ab eterno pōt voluisse: bz. n. potentiam
volendi et nunc et ab eterno: quod tamen nec
modo vult nec ab eterno voluit.

Hic magister

excludit errorē q⁹ridā
p⁹determinata q⁹ pōz
limitabāt dicētes nō simplr oīum eē dei pōm.
Et didif i ptes duas. In p⁹ iprobat errorē eoz
in q⁹tū limitabāt dei potētiā ad res q⁹ fiūt. In z⁹ in q⁹tū li-
mitabāt ad q⁹litatez eaz. dicebāt. n. nec alia nec meliora
posse deū facere q⁹ q⁹ fac. 4. 4. di. ibi. (Nūc illd restat rē.)
P⁹ria i tres. In p⁹ narrat eoz pōnē. In z⁹ ponit pbatōes
eoz et soluit eas. ibi. (Itaq⁹ suā opionē rē.) In z⁹ iducit
auctates ad vitatē pbatā. ibi. (Fateamur ergo deū rē.)
(Itaq⁹ suā rē.) Dic ponit pbatōes eoz. Et didif i ptes
tres. In p⁹ ponit qdā pbabilia argumēta q⁹ habebāt. In
z⁹ pōit qdā causas q⁹ adinueniebāt. ibi. (Adyiciūt illi q⁹
dicētes rē.) In z⁹ ponit qdā auctates quas iducebāt ad
sue opionis pfirmationē. ibi. (Dis aut hi dispu. rē.) Pro-
batiōes aut et rñsiones patēt in lfa. Questio. I.

Circum hanc

opionē opz duo q⁹rerē s⁹
q⁹ duo ponebāt. p⁹imo
ponebāt q⁹ nō pōt facere aliqd eoz q⁹ nō fac⁹:
et in b⁹ negabāt ifinitatē dīne potētie. Unde
p⁹mo qd sit de ifinitate dīne potentie. z⁹ po-
nebant deū nō posse nō facere ea q⁹ facit: et in b⁹ iducebāt
deum agere ex necessitate. Et idē z⁹ questio erit vtrū de⁹
agar ex necessitate. C⁹ Circa p⁹mū q⁹run^t duo. p⁹ vtrū po-
tentia dei sit ifinita. z⁹ vtrū oipotētia sua q⁹ uenit sibi
fm ifinitatē potētie sit creature cōicabilis.

Utrum potentia dei sit ifinita.

A primū

sic pcedif. v⁹ q⁹ pō dei
nō sit ifinita. Sic. n. di-
cit pbs i z⁹ pby. In finitū bz rōnē p⁹is et mae
et ita iperfecti: s⁹ pō dei ē pfectissima. g⁹ nō d⁹
dici ifinita. C⁹ p. s⁹ pbs in p⁹ pby. finitū et ifi-
nitū p⁹ruūt q⁹titati: s⁹ oē q⁹tū ē diuisibile: cū igif pō diui-
na sit simplex. videt⁹ q⁹ neq⁹ finita neq⁹ ifinita dicēda sit.
C⁹ p. s⁹ pbs si eēt aliq⁹ pō actiua cui: nō rñderet aliq⁹ pō
passiua in nā: illa eēt frustra: s⁹ nulla pō passiua ē ad reci-
piēdū effectū ifinitū: cū g⁹ pō actiua dei nō sit frustra. v⁹
q⁹ nō sit ifinita. C⁹ p. nullū ifinitū cōprehēdi pōt: q⁹ fm
Aug. in li. de vidēdo deū. illud cōprehēdit⁹ cui⁹ fines cir-
cūspiciunt: s⁹ itell⁹ dīn⁹ p⁹prehēdit potētiā suā: cū totam
potētiā suā dē cognoscat. g⁹ sua pō nō est ifinita. C⁹ p. oīs
pō pōt reduci in actum. si g⁹ potētia dei sit ifinita: poterit
actu ifinita facere: s⁹ si actu ifinita fecisset. Aut aliqd pos-
set facere ampli⁹: et sic ifinito eēt aliquid mai⁹. Vel nihil
ampli⁹ facere posset: et sic ipotēs ex his q⁹ faceret reddere
tur et sua potētia ad opa ei⁹ finiret et ifinita nō eēt: q⁹ oīa
ipossibilia sunt. ergo dei potētia nō est ifinita.

Sed cōtra

in magnitudine ifinita semp est v⁹ ifi-
nita: sicut pbi pbat: siue ponat magni-
tudo molis: quā tñ impossibile est eē ifinita: siue magni-
tudo vtutis: sed in p⁹. d⁹. q⁹ magnitudinis ei⁹ nō est finis.
ergo virtus vel potentia eius est ifinita.

Respondeo

dicendū q⁹ ifinituz pōt dupliciter
sumi. Vel priuatiue: et sic deo nō cō-
uenit. nihil enim proprie loquendo priuatiue de ipso dici
potest. vt supra dictum est. Vel negatiue: et sic deus dici⁹

Distin. XLIII.

Infinitus fm Dam. qz nullo mō finit. Qz qualis sit inest, gaudū est. Quidā. n. accipietes finitū z infinitū solū fm q sunt passionēs q̄tatis nō poterāt in deo iuenire infinita tem nisi f3 q iueniebāt in eo rōnē q̄tatis v̄yalis. Un dicebant deū eē infinitū: qz vir⁹ eius ē infinita. Jō accidit qz qdā negauerūt eēntiā dei eē infinitā in rōne eēntie consideratā: z sic a scis eā videri asserebāt: s3 istud erroneū est. Et iō alr dōm qz fm phm in. 5. mēta. finis v̄l termin⁹ multipl^r dī. Uno: termin⁹ q̄tatis sic punct⁹ linee: z B mō dī a pōne z a piratōe talis finis finitū z infinitū fm q est passio q̄tatis: z sic nō sunt in icorpozeis. Dī alio mō finis q̄tū ad eēntiā rei sic vltia dīa p̄stitutia ē: ad quā finit⁹ eēntia sp̄i. Un illud qd significat eēntiā rei vocat⁹ diffinitio vel termin⁹. Et sic dī v̄nūqz finiri p illud qd dēterminat v̄l dībit eēntiā suā: sicut nā gn̄s q de se ē idif ferēs ad multa: finit⁹ p v̄nā dīaz: z mā pīa q de se ē idif ferēs ad oēs formas. v̄n z infinita dīa: finit⁹ aut per for maz: z simil^r forma: q quātuz in se ē pōt p̄ficere diuerfas ptes mae: finit⁹ per mām in q recipit. Et a negatiōe talis finis eēntia dīa infinita dī. Dis. n. forma in p̄pria rōne si abstracte cōsideret^r infinitatē habz: sicut in albedie ab/ stracte itellecta ratio albedinis nō est finita ad aliqd: s3 tamē rō coloris z ratio eēndi dēterminat in ea z dībitur ad dēterminatā spēm. Et iō illud qd h3 eē absolutū z nullo modo receptū in aliquo: imo ipsemet ē suū eē: illud ē infinitū simpl^r: z iō eēntia eius infinita ē z bonitas ei⁹. z qz quid aliud de eo dī: qz nihil eozuz limitat ad aliqd: si cut qd recipit in aliquo limitat ad capacitatem eius. Et ex B qz eēntia ē infinita sequit^r q potētia eius infinita sit. z B expresse dicif in lib. de causis. qz ens p̄mū h3 virtutē simpl^r infinitā: qz ipsemet est sua v̄tus.

Ad primū qz illa obo pcedit de infinito qd puatiue dī: qd. s. natū ē h̄e finē z nō h3: z sic rō ei⁹ p̄sistit in mā cū puatiōe: z B deo nō p̄petit. **Ad 2^m** dōz qz obo illa pcedit de infinito f3 qz dī a puatiōe finis q ē termin⁹ q̄tatis. **Ad 3^m** dōm qz pō dei actiua nō ē p̄p finē s3 ē finis oīuz: z iō q̄uis nulla pō passi ua adequet eā nō ē frustra: qz frustra ē f3 p̄bz in. z. p̄p̄si. qd ē ad finē quē nō iducit. alie tñ potētie actiue z passiue accedūt ad eā q̄tū p̄it. **Ad 4^m** dōm qz de rōne cōpre hensionis sunt duo. Unū est qz fines ei⁹ rei apprehēdan/ tur vel cōtineant^r: z sic infinitū nullo mō cōprehēdit^r ne/ qz a finito neqz ab infinito: nec sic de⁹ seipm cōprehēdit qz fines nō h3. Aliud ē rōne eius. s. nihil cōprehēdit eē ex/ tra cōphēforē: z sic infinitū seipsum cōprehēdit: z sic ē itellectus diuinus eēntiaz suam z potētiāz cōprehēdit cum nihil extra ipm est. **Ad qntuz dōm qz nullus effe ctus pducit per aliquā potētiāz p modū qui ē p̄tra rōnē ip̄i⁹**: sicut potētia motiua nō facit oēs partes mot⁹ eē si mul. iaz. n. nō eēt mot⁹ cum de rōne motus sit successio: z talis actus ē in infinitū fm phm in. 3. p̄p̄si. qui. s. semp est p̄mixtus potētie: z iō nō reducit in actuz nisi successi ue: z iō non sequit^r qz dō possit facere eē in actu oīa infini ta q pōt: quia iam infinita eēnt finita.

Utz oipotētia dei possit cōicari creature. II.

Ad secundū sic pcedit. v̄l qz oipotē tia dei creature cōicari possit. Oipotētia. n. dei nō ē dignior qz sua bo nitas: s3 bonitas ei⁹ cōicaf creaturis. g. z oipo tētia. **Ad 1^m** sic h̄e oēm potētiā ē de p̄fectiōe dīa: ita z h̄e oīuz sciam: z ēt scia ad pla se extēdit: qz ad bona z mala: s3 h̄e oīuz sciaz cōicatu ē aie xpi. g. z h̄e oī/ potētiā: z sic oipotētia v̄l creature cōicabil^r. **Ad 2^m** fides facit oīa possibilia. qz nihil ipole ē credēti: sicut bī Mar. 17. s3 fides creature ifundit. g. z oipotētia cōicaf. **Ad 3^m**

Questio. II.

sicut pbatū ē a phis oīs v̄tus separata a mā ē infinita: qz nō ē accipe p̄portione v̄tutis mālīs ad v̄tutē sube separe: s3 angeli q sunt creature: sūt sube a mā separe fm Dio. cum g dō dicat omnipotēs p̄p infinitatē sue potētie: v̄l qz oī/ potētia aliqbus creaturis cōicari possit.

Sed contra creatio vniuscuiusqz p̄tinet ad dī po tētiā: s3 nulli rei p̄ferri p̄t vt sibi met creādo eē p̄ferat. g. nulli rei create oipotētia cōferri pōt. **Ad 1^m** qz qd alicui creature cōicabile ē de p̄fectiōib⁹ diui nis totū aie xpi cōicatu ē: s3 sibi nō ē cōicata oipotētia: vt in. 3. h⁹ dī. g. nulli creature cōicabilis est.

Respondeo dōm qz v̄tus v̄l potētia sp̄ p̄seqt eēn tiā. v̄n ipole ē vt eēntie finite sit vir tus infinita. Impossibile est aut aliquā eēntiā creatam eē infinitā: eo qz eē suū nō est absolutū z subsistēs: s3 receptū in aliquo. Si. n. eēt esse absolutū nō differret ab eē dīno. Nō. n. pōt eē p̄litas alicui⁹ nāe sic albedis vel vite nisi B mō qz v̄nū sit absolutū: z aliud alteri p̄iuctū: v̄l v̄trū qz in diuersis receptū: eo qz suba vniuscuiusqz rei ē siml^r vt ex. 5. metaphy. v̄n sicut nulli creature pōt cōicari q sit deus ita nō pōt sibi cōicari q sit infinite eēntie z infinite potētie: z qz oipotētiā habeat.

Ad primū g dōz qz qd p̄fectiōis ē in creatu ra totū ē exēplatu a p̄fectiōe dīa: tñ p̄fecti⁹ ē in dō qz in creatura: nec fm illū modū in crea tura eē pōt: qz in dō ē: z iō oē nomē qd dīgnat p̄fectionēz dīnā absolute: n̄ p̄cernēdo aliqū modū: cōicabile ē crea ture: vt potētia sapia bonitas z h̄z. De aut nomen cōcer/ nens modū quo illa p̄fectio ē in dō creature icōicabile ē: vt est sūmū bonū eē oipotētē z h̄z. **Ad 2^m** dōm qz pō significat p egressū ab eēn⁹. v̄n ei qd h3 eēntiā finitā pō infinita cōicari nō pōt: s3 scia aie ē in recipiendo. v̄n pōt f3 qz v̄nif alicui infinito vt obo oēm sciam h̄re: z sic aia xpi in v̄bo oīa videt. **Ad 3^m** dōm qz ibi ē accōmoda distri butio. Non. n. virtus fidei absolute ad oīa se extendit: sic ad creationē celi z h̄z: s3 tñ ad ea q faciūt ad p̄firmatio nē fidei: vt suscitare mortuos sanare infirmos z h̄z. Nec ista ēt efficiūf aliqua v̄tute creata: q sit in credēte: s3 vir tute icreata ad p̄ces fidelis: z iō dictū est supra qz bō nec p se nec a se ista facit: B aut attribuit^r potius fidei qz aliy virtuti inq̄tuz ea q credunt quodāmō miraculis p̄bat. vt bī Mar. vl. dīo cooperante z fmonē p̄firmate seqn/ ribus signis. **Ad 4^m** dōm qz ibi. z in. z. de causis dī qz virtus itelligētie create nō ē infinita simpl^r. z p̄bat p B qz ipsa v̄tus itelligētie nō est p se subsistēs s3 est recepta in aliq subsistēte. Nulla. n. itelligētia est sua v̄tus sic nec aliqua creatura. Dī tñ ibi qz ē infinita iferi⁹ z nō sup⁹. Qd sic exponit^r ibidez: qz si cōparet^r v̄tus itelligētie ad supe rius suū. s. deū: manifestat^r finita inq̄tū nō recipit dīnam v̄tutez in se f3 suā totā infinitatez: s3 p modūz polez sibi. S3 in cōparatiōe ad ea q sub ipsa sunt dī infinita inq̄tū in infinitūz pōt mouere z infinitos effect⁹ pducere p mo tū f3 pōnē p̄hoz q ponūt itelligentias mouere orbes: sic ēt z v̄l solis p̄t dici infinita iferi⁹: inq̄tū. s. p eā p̄it infinita gñari: si mūdus semp maneret. Qd. II.

Ad 2^m qz de necessitate dīne opatio nis. **Ad 1^m** Et circa B querunt duo. Primo v̄tuz opēf ex necitate nāe. z v̄trū opēf ex necessitate sue iustitie.

Ad 2^m v̄tuz opēf de necitate nāe. I. **Ad primū** sic pcedit. v̄l qz opēf p ne cessitatez nāe. Dīc. n. Dio. i. 4. c. d. di. no. sic n̄ sol nō rōcinās nō eligēs radios suos diffūdīt i oīa corpa: ita z dīna bo nitas in oīa entia: sed opari sine rōcinatione z electione

est operari per necessitatē nāe. q̄ de per necessitatē nāe ope-
rat. ¶ P. oē agēs per eēntiam suā agit p̄ necessitatē nāe: q̄
q̄d cōsequit̄ ad eēntiā alicui rei inq̄tū ē eēntia nēcio ab
ipso cōsequit̄ si eē ponat̄: s̄ deus agit per eēntiaz suā cuz
sit p̄mū agēs. vt ibidē etiaz Diony. dicit. q̄ v̄ agere ex ne-
cessitate nāe. ¶ P. sicut d̄s p se ē bon⁹: ita ē t̄ per se ne-
cessari⁹: cum oīa ab ipso necessitatē habeāt: t̄ oē q̄d est per
aliud reducīt ad id q̄d ē per se: s̄ in p se bono nihil ē nisi
bonū. q̄ ē in deo p se necessario nihil ē nisi necessari⁹: t̄
ita opatio ei⁹ necessaria ē t̄ ex necessitate opat̄. ¶ P. im-
possibile ē cām necessari⁹ nō eē necessari⁹: sed oīa entia
creant̄ per opationē dīnā: si igit̄ nō eēt nēcia nihil in mū-
do eēt nēci⁹: sed totū cōtingēs. B̄ aut̄ est falsum t̄ s̄ sen-
sum t̄ oēm sciam. q̄ v̄ q̄d ex necessitate opet̄.

Sed contra ab vno s̄ necessitatē nāe opante nō
est nisi vnū: q̄ s̄m p̄m idē semp fa-
cit idē. q̄ si d̄s eēt agēs per necessitatē nāe ab ipso nō eēt nisi
vnū immediate: t̄ ab ipso vno eēt aliū v̄ alia: t̄ sic deiceps:
B̄ aut̄ ē falsum t̄ s̄ fidē q̄ deū oīū entū creatorē cōfiteē
t̄ nullum aliū creatorē eē. q̄ nō agit ex necessitate nature.
¶ P. oīs agēs per necessitatē nāe pducit efficiē coeū sibi
nisi ipediat̄: s̄ v̄tus dei q̄ ifinita est ipediti non pōt. Si q̄
res ex necessitate nāe ageret mundū sibi coeternū creasset:
q̄d ē cōtra fidē est: nō q̄ agit p necessitatē nature.

Respondeo d̄m q̄ oē q̄d est ex necessitate nāe vel
ē intēti vel ordinatū ad finē: v̄l nō.
Et si q̄d nō ē intēti vel ordinatū ad finē: v̄l nō. q̄d ca-
sus nihil aliud ē q̄ nā agēs p̄ter intētiōē: vt in. z. phy. d̄r
t̄ sic mōstra in nā fuit ex necessitate nāe p̄ticularis b̄ idui-
dū: q̄uis sit ordinata in finē a nā v̄l. vt corruptio vni⁹
sit gnatio alteri: sic aut̄ non pōt eē q̄d agat ex necessitate
nāe: q̄ se q̄rēt q̄ oīa casu p̄tingerēt: quasi ea q̄ accidūt ex
necessitate mae: t̄ q̄ nulla nā itēderet finē: q̄d ē s̄ p̄m in z^o
phy. Nō. n. itēdit nā creata finē nisi inq̄tū a sua cā ē ordi-
nata. Si aut̄ ē ordinatū ad finē: oīz q̄ B̄ sit vel ab alio or-
dinante sepato: v̄l ab ordinatē cōiuncto. Ab ordinatē se-
parato opōnēs nāe q̄ ad finē certitudinalr redūt in finē
illuz ex p̄uisione t̄ ordinatiōe alicui cāe sic ordinantis.
V̄l themisti⁹ dicit q̄ nā agit q̄si eēt mota ex causis su-
periorib⁹. i. inq̄tū ē in ea q̄d ē istinc⁹ ab ordinatiōe suba-
ruz sepataz. Sic ē nō pōt eē q̄ illud q̄d ē a deo sit B̄ mō
ordinatū in finē: q̄ sic oporteret aliq̄d p̄us d̄o eē: ex cui⁹
directiōe t̄ ordinatiōe suū opus itēderet t̄ p̄se q̄rēt finē.
Relinquit̄ q̄ ea q̄ agunt v̄tute nāe sue sint ordiata in
finē ab ordinatē cōiuncto ipsi agēt: q̄d ē sapia ei⁹: t̄ ita ea
q̄ agunt ab ipso pcedūt ordie sapie ei⁹. t̄ p̄ p̄is voluntate
ipsi⁹: q̄ amat hūc ordinē: t̄ nō ex necessitate nāe: t̄ B̄ p̄cipue
apparet in dispōne celoz in q̄b⁹ multa sūt: vt nūerus stel-
larū t̄ distātia eaz t̄ q̄ritas orbū t̄ b̄: de q̄b⁹ nulla pōt
ratio assignari nisi ex ordine sapie p̄ditiōis: quānis forte
alicui diuersitatis q̄ ē in gnābilibus t̄ corporalibus pos-
sit rō assignari ex diuersitate mae: t̄ p̄pter B̄ d̄is frequē-
ter in scripturis in ostēsiōe dīnitatis sue remittit ad cō-
sideratōez celoz. vt Isa. xl. leuate i celū oculos v̄ros t̄.

Ad primum q̄ d̄s q̄ Dio. nō itēdit assignare cō-
ueniētiā bonitatis dīne ad solēvifi-
bile q̄tū ad necessitatē agēdi: s̄ q̄tū ad v̄litate causandī:
q̄d p̄z ex B̄ q̄ p̄tinuo oñdit radios dīne bonitatis v̄sq; ad
v̄ltima entū diffundī. ¶ Ad 2^m d̄s q̄ sic voluntas t̄ eēn-
tia t̄ sapia in deo idē sunt re: s̄ rōne distinguūt̄: ita ēt di-
stinguūt̄ t̄ opationes s̄m rōnes diuersoz attributorū:
quānis sit vna t̄m ipsi⁹ opatio q̄ ē sua essentia. Et iō quia
creatio rez q̄uis sit opō eēntie ei⁹: nō t̄m iōtū solū ē eēn-
tia: s̄ ēt inq̄tū ē sapia t̄ voluntas: iō segt̄ p̄ditiōez scie t̄ vo-
luntatis: t̄ q̄ voluntas liba ē: iō p̄r d̄s ex libertate volūta-

tis res facere: t̄ nō ex nāe necessitate. ¶ Ad 3^m d̄s q̄ q̄cqd
i d̄o ē: ē sua eēntia: t̄ iō totū ē eternū t̄ icreatū t̄ nēci⁹: s̄
t̄m effect⁹ q̄ ex ei⁹ opōne p̄cedit nō nēcio p̄cedit: q̄ p̄ce-
dit ab opōne s̄z q̄ ē a voluntate: t̄ iō pducit efficiē s̄m li-
bertatē voluntatis. ¶ Ad 4^m d̄s q̄ nō ē d̄s voluntatem
dei eē p̄tigētē: aut opōne ipsi⁹: q̄ p̄tigētia mutabilitatez
ip̄ortat q̄ in deo p̄prie nulla est: s̄ t̄m ē ibi libertas volun-
tatis: t̄ operationis put̄ exit a voluntate.

¶ Utr̄ deus agat de necessitate iustitie.

Secundū sic p̄cedit. v̄l q̄ d̄s agat
de necessitate iustitie. Sic
n. dīc glo. sup illō. z. ad Thim. z. scipm nega-
re nō pōt. scipm negaret si iustitiā suā dimit-
teret q̄ ē ipse: cū igit̄ nēci⁹ sit deū scipz non
negare v̄l q̄ ex necessitate iustitie agat. ¶ P. q̄cqd nō ē iu-
stuz si fiat iniuste t̄ iustitiā sit: s̄ d̄s nihil p̄t facere iniu-
ste t̄ iustitiā: q̄ sic posset peccare. q̄ v̄l q̄ de necessitate iu-
stitie agat. ¶ P. cāe nāles d̄r ager p̄ necessitatē nāe: eo q̄
d̄termiate sūt ad vnū: s̄ voluntas dei imutabilr d̄termia-
ta ē ad iustitiā. q̄ v̄l q̄ agat de necessitate iustitie.

Sed cōtra Joā. z. d̄r in glo. d̄s misericors paratus
saluare p̄miam q̄s nō pōt p iustitiā: t̄
ita v̄l q̄ nō de necessitate iustitie agat. ¶ P. stat q̄ salua-
re illos q̄ sunt in iferno nō ē iustitie: s̄ magis iustitiā
v̄l: s̄ sic legīt̄ ad p̄ces bri Hreg. d̄is traianū ip̄eratores
idolatrā t̄ ob B̄ in iferno d̄anātū ab iferis reuocauit t̄ vi-
te restituit. q̄ v̄l q̄ nō agat d̄ necessitate iustitie. ¶ P. si nō
pōt agere nisi s̄z iustitiā: aut B̄ intelligit̄ de iustitia creata:
aut de iustitia icreatā: s̄ nō de iustitia creata: q̄re illa q̄ ē
nō regulat̄: nec ēt de iustitia icreatā: q̄ illa pōe nō d̄riat̄
nec voluntati. q̄ v̄l q̄ nō agat de necessitate iustitie.

Respondeo d̄m q̄ deū agere de necessitate iusti-
tie p̄t intelligi duplr. Aut ita q̄ nihil
possit agi ab eo q̄d si fieret iustū nō eēt: t̄ sic verū ē. sic. n.
nō pōt facere aliq̄d q̄d si fieret nō eēt voluntz ab eo: t̄ q̄d
nō eēt scitum ab eo: ita ē de iusto. Nihil. n. pōt facere q̄d
si fieret nō eēt iustum. Aut pōt intelligi q̄ ex iustitia sua
d̄terminef ad aliq̄d vnuz faciēduz ita q̄ aliud facere nō
possit: t̄ sic falsum ē. Et hui⁹ rō ē: q̄ q̄cūq; tota d̄termi-
natio operis ē ex p̄te opantis: in opante est d̄termiare ad
hunc modū B̄ v̄l illud. Quādo aut̄ ip̄m op⁹ ex se d̄termi-
natū ē: nō ē v̄lteri⁹ in opante. Verbi grā. in opib⁹ huma-
nis aliq̄d q̄tū ē de sui nā ē idifferēs: vt sedere v̄l nō sede-
re t̄ v̄trūq; d̄terminat̄ ad B̄ q̄d ē eē v̄tuosum ex p̄te hois
q̄ adhibet d̄bitas circūstantias. v̄l ex necessitate iustitie ad
neutrum cogit̄: s̄z q̄d cūq; faciat iustum erit d̄bitis circū-
stantiis adhibitis ex ordine rōnis. Aliquid aut̄ ē ex sua
forma d̄terminatū ad vnū: sicut mētiri q̄d in se maluz ē:
vel seruare equalitatē iustitie q̄d in se bonuz ē: quozum
nec vnū p̄terire nec alterum facere sine iniustitia pos-
sumus. Dico q̄ q̄cqd ē ordinatum iustū v̄l bonuz in re
bus creatis totum ē ex ipsa voluntate dei ordinante. t̄ iō
ex necessitate iustitie non facit B̄: quā aliud etiaz facere
posset: q̄ modus ordinis quē circa hoc ponit etiam circa
aliud ponere posset. sicut enīz sciētia sua est causa virozū
creatorum: e contrario sciētie nostre: ita t̄ iusta voluntas
sua est causa iustozū. vnde si aliud faceret illud iustū fa-
ceret. t̄ iniustus ipse non esset.

Ad primū q̄ d̄m q̄ iustitia potest accipi duplici-
ter. Vel ipsa ordinatio dīne voluntatis
q̄ in deo est. t̄ sic nō pōt facere p̄ter iustitiā: sicut nō po-
test facere p̄ter scientiā. Aut pōt accipi s̄m q̄ ex ordine
voluntatis sue d̄terminatur iustitia in aliquo opere cau-
sato t̄ p̄ter illam iustitiā facere pōt: nec scipsum nega-
ret. quia in B̄ etiā q̄d faceret: ordo sue iustitie appareret

Distin. XLIII.

ideo nec contra iustitiam faceret nec iniuste. Et p^r p^r r^ratio ad 3^m. Ad 3^m d^m q^u quāvis volūtas dei sit im mutabilis determinata ad iustitiam: tamē ordo iustitie nō est determinat⁹ ad hanc rē: vel ad illā. vñ non sequit^r q^u ex necessitate iustitie b^e vel illud faciat. Ad 4^m d^m q^u iustitia d^r dupl^r de deo. Uno modo retributio pro meritis. et b^e r^ridet iustitie cuilibet spāliter dicte: et q^u hoc attē dit equalitatē et ordinē ex pte ipsarū rerū: ideo deus hāc iustitiam qñq^{ue} p^rmittit et fm misericordiā pcedit op^{er} eius. Alio modo dicif iustitia decencia diuine bonitatis. cui respōdet in politicis iustitia cōiter dicta: que est cōis virtus fm p^rm in .s. et b^e. et q^u b^e respicit ordinē ex parte ipsius dei: ideo p^rter hāc deus nunq^{ue} facit nec facere pōt. nihil enī pōt facere q^u ipsuz nō deceat. et huic iustitie nō repugnat liberalitas qua alicui cōferē id q^u sibi debuit: non est: et b^e est dei misericordia: qua etiā peccatorib⁹ di gnis morte grāz ifundit vt digni sint vita. et sic ponit aliū ordinē in re ipsa: vt. s. q^u ex culpa ordinabā ad penā: ex gratia ordinē ad gloriāz. Ad gntū d^m q^u ideo est de Traiano qui forte post. ccc. annos suscitāt⁹ est: et de alijs qui post vnuz diē suscitati sunt. de omnib⁹ enīz dicendū est q^u non finaliter dānati erant. p^rciebat enī de⁹ eos san ctorum precib⁹ a penis liberandos et vite restituēdos: et sic ex liberalitate bonitatis sue eis veniā contulit q^uis eternā penā mernissent. nō enī est sile de ipso in quē solū peccat⁹ et de alio iudice. vñ et de⁹ libere remittere pōt si ne vilius offensa. Nō alius iudex q^u punire habz culpam in alium vel in rē publicā vel in deū cōmissāz. vñ et penā licite remittere nō pōt. Ad sextū d^m q^u dicif de⁹ nō posse iniuste facere nō p^rter iustitie sue p^rtrietatē ad suam potētā: sed p^rter iustitie incōpossibilitatē. Dic. n. duo sūt incōpossibilia q^u d^s aliqd faciat et illū iustū nō sit. Dis aut^{em} respondem⁹ rē. Solo magistri in b^e consistit q^u cum dicif deus nō pōt facere nisi q^u iustū est. b^e q^u di co iustū pōt intelligi p^rus cōiungi cū b^e verbo est. a quo re stringit^r ad stādū pro p^ritib⁹. q^u cū b^e vbo pōt: et sic falsa ē. Est enī sensus deus nō pōt facere nisi id q^u modo iustū est: q^u falsū est. pōt enīz facere quedā que modo nihil sunt. Vel pōt p^rus intelligi cōiungi cū b^e verbo pōt hāte viz ampliādi q^u cū b^e vbo est. Et in b^e sensu est vera: q^u sic b^e nomē iustūz supponit pro p^riti confuso non fm aliqd determinatū tps. Et est sensus. deus non pōt seruare ali quid q^u nō est iustū in quocūq^{ue} tpe ponat ab eo factū: et per modū istū solunt omnes obiectiones.

CAn deus possit facere aliquid melius q^u fa cit. **D**istinctio. **XLIII.**

Anc illud restat discutiendū: vtz melius aliqd possit facere q^u facit. Solent enīz illi scrutatores dice re: q^u ea q^u facit deus nō pōt melio ra facere: q^u si posset facere et nō fa ceret: inuidus eēt et nō sūme bon⁹. Et hoc ex si mili astruere conāt. Ait. n. Aug. in lib. lxxxiij. q. Be⁹ quē genuit: cū meliorē se generare non potuit: nihil enim deo melius: debuit equalē. Si enim voluit et nō potuit: infirmus est. Si potuit et noluit: inuidus. Et quo cōficif equalē genuisse filiū. A simili volūt dicere q^u si potest deus rez meliorē facere q^u facit: inuidus ē. S³ nō valet b^e similitudis iductio: q^u filiū genuit de suba sua. Ideoq^{ue} si posset gignere equalē et

nō gigneret: inuidus eēt: alia vō que nō de sub stantia sua facit: meliora facere potest.

Questio qua illi artantur.

Verū hic ab eis responderi de posco: cur dicūt rem aliquā siue etiā rerum vniuersitatē in qua maior p^rsumatio expressa est: nō posse eē meliores q^u est: siue ideo q^u sūme bona est: ita vt nulla oīno boni perfectio ei desit: siue ideo q^u maius bonū q^u ei deest capere ipsa nō valeat. Sed si ita sūme bona dicif: vt nulla ei pfectio boni desit: iam creatura creatori equat. Si ve ro iam nō pōt melior eē: q^u bonūz amplius q^u ei deest capere ipsa nō valet: iam hoc ipm non posse dfectiōis est: nō cōsummatiois: et potest esse melior si fiat capax melioris boni: q^u ipse pōt q^u eam fecit. Pōt ergo de⁹ meliorē facere q^u facit. Unde Aug. sup Gen. Talem potuit de⁹ hoīem fecisse: q^u nec peccare posset nec vel let: et si talē fecisset: quis dubitat eū meliorem fuisse. Et p^rdcis cōstat q^u pōt de⁹ et alia facere q^u facit: et q^u facit meliora ea facere q^u facit.

Et alio vl^o meliori mō possit facere q^u faē.

Pst hec cōsiderādū est vtz alio mō vel meliori q^u facit possit ea facere q^u facit. Si modus opatiōis ad sapiē tiam opificis referat: nec ali⁹ nec me lior modus eē pōt. Nō enī pōt facere aliqd ali ter vel melius q^u facit: idest alia sapiētia vl^o ma iori sapiētia. Nihil. n. sapiētius pōt facere q^u fa cit. Si vero referat modus ad rē ipam quā fa cit deus: dicim⁹: q^u et aliū et melior pōt eē mo dus. Et fm hoc cōcedi pōt: q^u ea q^u facit p^r fa cere melius et aliter q^u facit: q^u pōt qbusdā me liorē modū existēdi p^rstare et qbusdā aliū. Vñ Aug. in. xij. lib. de tri. dicif. Q^u fuit et aliū mo dus nostre liberatiōis possibilis deo: q^u oia po test: sed nlls aliū nostre miserie sanande fuit cōueniēti⁹. Pōt ergo deus eoz q^u facit qdam alio modo meliori: quedā alio modo eque bo no: qdā etiā min⁹ bono facere q^u facit. At ta men modus referat ad q^ulitatē operis. i. crea ture nō ad sapiētā creatoris.

Et de⁹ semp possit oē q^u olim potuit.

Psterea queri solet vtz de⁹ semp pos sit omne q^u olim potuit. Q^u quibul dam nō videt dicētib⁹. Potuit deus icarnari: et potuit mori: et resurgere et alia huiusmodi q^u mō non pōt. Potuit ergo q^u modo nō pōt: et ita habuit potētā quā modo non habet. vñ videt potētia eius immuta. Ad q^u dicim⁹: q^u sicut omnia semp scit q^u aliquā

do sciuit: et semper vult quod aliquando voluit: nec
vult aliquam sciam amittit vel voluntatem mutat
quam habuerit: ita omnia semper potest quod aliquando potuit:
nec vult aliquam potentiam suam priuare. Non est ergo pri-
uatio potentie incarnandi vel resurgendi licet non pos-
sit modo incarnari vel resurgere. Sicut enim potuit
olim incarnari: ita et potest modo incarnatus esse: in quo
eiusdem rei potentia monstratur. At enim olim sciuit se
resurrecturum: et modo scit se resurrexisse: nec est alia
scia illud olim sciuisse: et hoc modo scire: sed eadem
omnino. Et sicut voluit olim resurgere et modo re-
surrexisse: in quo vult rei voluntas exprimitur. Ita
potuit olim nasci et resurgere: et modo ipse potest
natus fuisse et resurrexisse: et est eiusdem rei poten-
tia. Si enim posset modo nasci et resurgere: non esset
idem posse. Verba enim diuersorum temporum: diuersis
placitis temporibus et diuersis adiunctis aduerbijs
eundem faciunt sensum: ut modo loquentes dicimus.
Iste potest legere hodie: cras autem dicimus: iste
potest legisse: vel potuit legere heri: ubique vnius
rei monstratur potentia. Si autem diuersis temporibus
loquentes eiusdem temporis verbis et aduerbijs tra-
mur dicentes hodie: iste potest legere hodie: et di-
centes cras: iste potest hodie legere: non idem: sed di-
uersa dicimus esse posse. Fateamur ergo deum sem-
per posse quicquid semel potuit. id habere omnem illam
potentiam quam semel habuit: et illi omnis rei poten-
tia cuius semel habuit: sed non semper posse facere
omne illud quod aliquando potuit facere: potest quidem fa-
cere aut fecisse quod aliquando potuit. Similiter quicquid
voluit et vult. id omnem quam habuit voluntatem: et
modo habet: et cuiuscumque rei voluntatem habuerit: et
modo habet: non tamen vult esse vel fieri omne quod aliquando
voluit esse vel fieri: sed vult fuisse vel factum
esse. Ita et de scientia dei dicendum est.

¶ Diuisio textus.

Ic excludit predictorum errorem quantum
ad hoc quod ponebatur poten-
tia dei limitari ad qualitatem rerum. Et didici-
mus duas. In prima excludit eorum errorem. In secunda
determinat quandam rationem per quam videbatur in divina potentia di-
minutio poni. ibi. ¶ Prius solet etc. ¶ Prima in duas. In prima
ingritur vtrum dei potentia limitetur ad rerum bonitatem. In secunda in-
greditur vtrum limitetur ad rerum modum. ibi. ¶ Post hoc considerandum
est etc. Circa primum duo facit. Primo excludit rationem eorum qui
ponebant deum non posse res meliores facere quam faciat. Se-
cundo per rationem destruit eorum positionem. ibi. ¶ Vtrum habet eis rati-
onem etc. ¶ Secunda in se plana est.

¶ Questio. I.

Ic quatuor querunt. Primo vtrum
deus vnaquamque rem po-
tuerit meliorem facere quam fecit. Secundo vtrum
potuerit melius facere ipsas vniuersum. Ter-
tio de quibusdam excellentissimis creatu-
ris: vtrum deus eas facere potuerit melio-
res. Quarto vtrum olim deus quicquid potuit facere
et modo possit.

¶ Vtrum deus potuerit facere aliquam creaturam me-
liorem quam fecerit.

Ad primum

sic procedit: vtrum deus nul-
la creaturam meliorem fa-
cere potuerit quam sit: quod dicitur Dionysius et plene optimi
est optima adducere: sed optimo nihil melius
potest esse. Sed his quod deus fecit quod optimus est nihil melius
esse potest. ¶ Item basi. accipe a patre filio cum omni creatura coe-
teret: in his quod sunt vniuersi rationis tamen idem modus arguendi. Sed cum Augustinus ar-
guat ex hoc quod in deo invidia esse non potest quod filium meliorem quam
genuit generare neguerit: vtrum etiam quod res creatas meliores quam
sunt facere non potuerit. ¶ Sed effectus quod producit a causa secundum tota
sua potentia non potest ab ipsa melior fieri: sed quodlibet creatum
deus operatur tota sua potentia: quod per eandem suam quod indiuisibilis est. Sed
nullam rem meliorem potest facere quam sit. ¶ Sed vna res non defi-
cit a bonitate alteri: nisi per hoc quod deficit a participatione diui-
ne bonitatis: iste autem defectus non ex parte dei est quod equa-
liter se habet ad omnes creaturas secundum Dionysium. sed ex parte ipsius
rei quod magis vel minus bonitatis diuine capax est. Sed vtrum quod deus
vnaquamque rem meliorem non possit facere quam sit.

Sed contra

cuiuslibet finito possibilis est additio: sed
cuiuslibet creature bonitas finita est.
ergo potest sibi fieri additio: sed quicquid potest fieri deus quod omnipotens est fa-
cere potest. Sed vtrum quod quilibet rem meliorem facere possit. ¶ Sed quod
quod non facit et deus facere potest: sed operatione nature mutatur
res in melius vtrum homo de pueritia in iuuentutem. ergo et
deus res meliores potest facere quam sint.

Respondeo

deus quod vniuscuiusque rei in se considera-
te est duplex bonitas scilicet et duplex esse
cuius ens et bonum conuertantur. scilicet bonitas essentialis vtrum bonum esse vi-
uum et rationale: et bonitas accidentaliter vtrum sanitas scia et hoc. Loquendo
de bonitate accidentaliter vniuersi: rei maiorem bonitatem deus
ferre potuit. Loquendo autem de bonitate essentiali quilibet
re creata meliorem aliam rem facere potuit: non tamen potuit habere
rem facere esse maioris bonitatis. Quia si adderet ad bonita-
tem essentialem aliquid non esset eadem res sed alia. Quia secundum philosophum in 8.
metaphysice. sic numerus unitas addita vel subtracta semper va-
riat speciem: ita in diuisionibus diuina addita vel subtracta. Verbi
gratia. si diuisioni bonis addatur rationale iam non erit bos: sed alia
species. scilicet si subtrahatur sensibile: remanebit viuus vita ar-
borum. Vnde sic deus non potest facere quod ternarius manens ternarius
beat quatuor unitates: quousque quolibet numero maiorem nume-
rum facere possit: ita non potest facere quod res maneat eadem
et maiorem bonitatem essentialiter habeat vel minorem. Ex omnibus
enim his sequeret quod affirmatio et negatio essent simul ve-
ra: quod deus non potest facere: vtrum dictum est.

Ad primum

deus quod quilibet res in se considerata non est
optima nisi forte in quantum attigit omnem
bonitatem suam essentialiter: sic si diceretur ternarius esse maximus:
quod attingit quantitatem sue speciei: sed in ordine hoc vniuersum est
optimum: sic Augustinus dicit. ¶ Ad 2um deus quod quis accipe a patre
sit coe filio cum omni creatura coitate analogie: tamen habere per nam
est sibi proprium sic ipsemet dicit: et idem equalitas prima debet sibi per
nam. Vnde si non equaliter genuisset cum potuisset deus per inuidiam eorum:
quod subtraxisset dignitatem filio quam deberet et posset habere.
Sed creatura nunquam potest perungere ad equalitatem dei: nec alia
mensura bonitatis sibi debet quam secundum determinatorem diuine
voluntatis. et idem nulla invidia in deo resultat si rem meliorem fa-
cere potuit quam fecerit. Et hoc est quod Dionysius dicit quod omnibus crea-
turis subiacet dei voluntas attulit: sed filio nam dedit. ¶ Ad 3um
deus quod quis deus producat vnaquamque creaturam tota sua po-
tentia infinita: non tamen sequitur quantitas bonitatis in effectu nisi secundum
voluntatem operis quod se habet vtrum impas ad opus: quod potentia ex-
quendo educit. ¶ Ad 4um deus quod diuersus gradus in enti-
bus non tamen est ex parte rerum: quare capacitates ab invicem distat:

sed etiā ex ordine sapie disponētis: q̄ diuersas capacita-
tes reb⁹ tribuit: q̄bus postmodū fm̄ puidētiā suāz dona
sua largit^r: que p̄ diuersitate capacitatūz a deo ordinata
rūm diuersimode a diuersis participātur. ¶ Ad alia p̄
responsio per ea que dicta sunt.

¶ Utz deus potuerit facere vniuersū melius. II.

Alterū secundū sic pcedit: v̄r q̄ vniuer-
sus d̄s meli⁹ facere non
potuerit: q̄ fm̄ Aug. sunt bona q̄ d̄didit d̄s et
singula: s̄l aut oīa valde bona: s̄ eo q̄ ē supla-
tiue bonūz nihil meli⁹ ēē pōt. q̄ vniuerso nihil
meli⁹ ēē pōt. ¶ S. vniuersūz icludit oē bonū: s̄ nihil po-
test ēē oī bono meli⁹. q̄ d̄s nō potuit vniuersūz melius fa-
cere. ¶ S. s̄ Diony. bonū z meli⁹ iuenit in reb⁹ fm̄ q̄ q̄
dam participāt p̄les de bonitatib⁹ d̄inis q̄ alie sicut ea q̄
vniunt p̄ferunt exstib⁹ t̄m: z sic deiceps: sed oēs p̄fectio-
nes diuine creature cōicabiles creaturis aliquib⁹ cōicate
sunt. q̄ v̄r q̄ vniuersūz meli⁹ esse nō possit. ¶ S. quanto
aliquid magis est ordinatū meli⁹ est. v̄r z malū diffinit ab
Aug. p̄ puationē ordinis: s̄ in vniuerso nihil est iordina-
tum: cū z ipsūz malū ordinatū sit a deo: vt supra d̄cū est.
ergo v̄r q̄ vniuersūz melius esse nō possit.

Sed contra fm̄ p̄m albi⁹ ē qd̄ est nigro imper-
mixti⁹. q̄ ē meli⁹ ē qd̄ ē impmixti⁹
malo: s̄ d̄s potuit facere vniuersūz i quo nihil mali ēē. q̄
cū in hoc vniuerso multa sint mala: v̄r q̄ d̄s vniuersum
meli⁹ facere potuerit. ¶ S. si maiori cōle addat totum
fiet mai⁹. q̄ z si meliori meli⁹ addat totū fiet meli⁹: s̄ an-
gelus est melior q̄ lapis. q̄ duo angeli sunt aliquid melius
q̄ angelus z lapis. q̄ z si quelib⁹ ps vniuersi ēēt angelus
vniuersūz multo meli⁹ ēēt. s̄ aut d̄s potuit facere. q̄ z.

Respondeo d̄m: q̄ fm̄ p̄m in. ii. metaph. bonus
vniuersi p̄sistit i duplici ordine. s̄ i ordi-
ne p̄tū vniuersi adiūcē z i ordine totū vniuersi ad finē q̄
est ipse d̄s: s̄c̄ ē ē in exercitū ordō p̄tū exercit⁹ adiūcē
fm̄ diuersa officia: z ē ordō ad bonū ducis qd̄ ē victoria:
z h̄ ordō est p̄cipuus pp̄ que est p̄mus ordō. Accipiēdo q̄
bonū ordis q̄ est in p̄tib⁹ vniuersi adiūcē pōt p̄siderari:
vel q̄tū ad p̄tes ipsas ordiatas vel q̄tū ad ordinē p̄tūz.
Si q̄tū ad p̄tes ipsas tūc pōt itelligi vniuersūz fieri me-
lius. Vel p̄ additionē plūz p̄tūz vt. s̄ crearenē multe alie
spēs z plerenē mlti gradus bonitatis q̄ p̄nt ēē: cū ē iter
summā creaturā z deū ifinita distātia sit: z sic d̄s melius
vniuersum facere potuiss⁹ z posset: s̄ illud vniuersum se-
hēret ad B: sicut totū ad p̄tē: z sic nec penit^r esset idē nec
penit^r diuersūz: z h̄ additio bonitatis ēē p̄ modū q̄tita-
tis idiscrete. Vel pōt itelligi fieri meli⁹ q̄ si itēsiue: quasi
mutatis oib⁹ partib⁹ ei⁹ in meli⁹: q̄ si aliq̄ p̄tes meliora-
rent alys nō melioratis nō esset tāta bonitas ordis: sicut
p̄z i cythara: cui⁹ si oēs chorde meliorā^r sit dulcior armo-
nia: s̄ q̄busdā t̄m melioratis sit dissonantia. Dec aut me-
lioratio oīum partū vel pōt itelligi fm̄ bonitatē accidē-
talē: z sic posset esse talis melioratio a deo manētib⁹ eis-
dem partib⁹ z eodē vniuerso: vel fm̄ bonitatē cēntiales:
z sic ēē esset deo possibilis q̄ ifinitas alias spēs cōdere po-
test: s̄ sic nō ēēnt eedē partes. z p̄ p̄is nec idē vniuersūz:
vt ex p̄dictis p̄s. Si aut accipiat ipse ordō partū: sic non
pōt esse melior p̄ modū q̄tūtatē discrete nisi fieret ad-
ditio in partib⁹ vniuersi: q̄ in vniuerso nihil est iordina-
tū: s̄ itēsiue posset ēē melior manētib⁹ eisde⁹ p̄tib⁹ q̄tū
ad ordinē qui sequit^r bonitatē accitāle. quāto. n. aliquid in
mai⁹ bonū redūdat tāto ordō melior est: s̄ ordō q̄ sequit^r
bonitatez essentialē nō poss⁹ esse melior nisi fieret alie
partes z aliud vniuersūz. S̄l r̄ ordō q̄ est ad finē pōt p̄si-
derari ex parte ipsi⁹ finis: z sic nō posset ēē melior: vt. s̄ in

meliorē finē vniuersum ordinare: sicut deo nihil meli⁹
esse pōt: vel quātū ad ipsum ordinē: z sic fm̄ q̄ cresceret
bonitas partū vniuersi: z ordō eaz adiūcē: poss⁹ melio-
rari ordō in finē: ex eo q̄ p̄pinquius ad finē se haberet:
quāto similitudinem diuine bonitatis magis consequē-
rentur que est omnium finis.

Ad primum q̄ d̄s: q̄ Aug. loquit^r de ordie vni-
uersi supposita nā eadē taliū p̄tūz:
q̄ sic melior ordō ēē nō potuit: vt d̄cū est. ¶ Ad 2^m d̄s:
q̄ nos nō loquimur de vniuerso quātū ad hoc nomē: sed
quātū ad hāc rem q̄ mō vniuersūz d̄r: in quo quāuis oē
qd̄ actū bonū est z t̄ineat: nō t̄m omne bonū qd̄ deus pōt
facere. ¶ Ad 3^m d̄m: q̄ p̄cipadi eadē p̄fectionē d̄inaz
sunt multi modi: sicut sapie diuine participatio est in itelle-
ctualib⁹ subys aliter z aliter in rōnabilib⁹. s̄. hoibus z ēē
vsq̄ ad bruta se extēdit que sensitiuā cognitionē habēt:
q̄uis q̄ oēs p̄fectiōes forte creature cōicabiles sint crea-
ture cōicate: nō t̄m fm̄ oēm modū quo p̄nt a creatura p̄-
cipari. ¶ Ad 4^m d̄m: q̄ quāuis ordō vniuersi nō possit
esse melior ex hoc q̄ p̄les partes hui⁹ vniuersi sint ordi-
nate: posset t̄m ēē melior si ad meli⁹ bonū: sicut ad finē p̄-
ximū ordinare: qd̄ p̄tingeret si meliores partes vniuer-
si fieret: vt d̄cū est. ¶ Ad 5^m d̄m: q̄ vniuersūz in quo ni-
hil mali ēēnt nō esset tāte bonitatis quāte s̄ vniuersūz: q̄
nō ēēnt tot bone nāe in illo sicut in isto: in quo sunt qd̄az
nāe bone: q̄bus nō adiūgit malū: z qd̄a quib⁹ adiūgit^r:
est meli⁹ in vtrasq̄ naturas ēē q̄ alteras t̄m. ¶ Ad 6^m d̄i-
cendū: q̄ quānis angelus absolute sit melior q̄ lapis: ta-
mē vtraq̄ nā est melior q̄ altera t̄m: z iō meli⁹ ē vniuer-
sūz in quo sunt angeli z alie res q̄ vbi ēēnt angeli t̄m: q̄
p̄fectio vniuersi attēdit essentialiter fm̄ diuersitatez na-
turarūz q̄bus implent^r diuersi gradus bonitatis z nō fm̄
multiplicationem indiuiduoz in vna natura.

¶ Utrum deus potuerit facere humanitatem christi
meliozem q̄ sit. III.

Tertius sic pcedit: v̄r q̄ humani-
tate xpi de⁹ meliorē face-
re nō potuerit q̄ sit. r̄to. n. vniūqd̄q̄ melius
est quāto deo p̄pinquus: sed nullū creatū pōt
esse in deo propinquus q̄ qd̄ vni⁹ sibi vnitāte
p̄sone: sicut humana nā in xpo. q̄ v̄r q̄ nihil ea melius fa-
cere potuerit de⁹. ¶ S. infinito nō pōt ēē aliquid mai⁹: s̄
bonitas aie xpi est ifinita: q̄ dar^r est ei spūs nō ad mēsu-
ram. Jo. 3. q̄ nihil ea meli⁹ fieri pōt. ¶ Itē v̄r q̄ nec bea-
ta v̄gine: q̄ fm̄ Ans. decuit vt virgo quā de⁹ vniūginito fi-
lio suo p̄parauit i matrē ea puritate niteret q̄ maior sub
deo negt itelligi: sed nihil pōt d̄s facere qd̄ sibi in bonita-
te vel puritate equef. q̄ v̄r q̄ nihil melius beata v̄gine
facere possit. ¶ S. fm̄ Aug. in li. p̄f. angls fact^r est p̄pe-
dei: s̄ brā v̄go exaltata ēēt sup choros angeloz: s̄c̄ Die-
ronym⁹ tradit z ecclia d̄ ipsa cātāt. q̄ nihil ea deo p̄rimi⁹
ēē p̄t: z ita nec meli⁹. ¶ Itē v̄r q̄ nec b̄titudie creatā: q̄
fm̄ Boe. b̄titudō ē stat^r oīuz bonoz z gregatōe p̄fect^r: s̄
oī bono nihil pōt ēē meli⁹. q̄ nec beatitudine creatā.

Sed cōtra bonū icreatū oē creatū bonū in ifinitū
excellit: s̄ iter ifinite distātia p̄nt ēē m̄-
ta media. q̄ q̄l3 bono creato pōt d̄s mltā meliora facere.

Respondeo d̄m: q̄ sicut quol3 bono creato: co-
q̄ finitū ē pōt aliquid meli⁹ ēē: ita bo-
no icreato eo q̄ ifinitū ē nihil meli⁹ ēē pōt. Et iō bonitas
creature dupl^r p̄siderari pōt: aut q̄ ē ipsi⁹ in se absolute: z
sic q̄libz creatura pōt ēē aliquid meli⁹. Aut p̄ p̄pōnē ad bo-
nū icreatū: z sic dignitas creature recipit q̄dā ifinitatez
ex ifinito cui cōparat^r sicut hūana nā iquātū ē vnita d̄o:
z brā v̄go iquātū ē mater dei: z gfa iquātūz p̄iūgit deo: z

vniversus iquatu e ordinatu in deū. S3 tñ in istis para
tiōib⁹ ē et ordo duplex. Primo. qz qto nobiliori cōpara
tiōe in deū referē nobili⁹ ē: sic hūana nā i xpo nobilissi
ma ē: qz p vnionē cōparat ad deū: et post brā vgo de cui⁹
vtero caro dinitati vnita assumpta ē: et sic deiceps. Secū
do. qz qdā istaz opationū ē fm respectu tñ sic vniversi
ad finē: et mris ad filiū. et iō ex dignitate opatiōis nō pōt
sumi iudiciū de re absolute: vt dicat qz brā vgone nō pōt
aliquid meli⁹ esse. S3 fm qd: vt dicat qz nō pōt eē melioris
mris nec ad mai⁹ bonū ordinatū vniversus. S3 cōparatiō. f.
p vnionē est et fm eē. et iō iudiciū simplr de nā vnita ē f3
cōparatiōis bonitatē: vt dicat qz xpo hoīe nihil meli⁹ eē
pōt: s3 iudiciū qd ē pter hāc opōne est fm qd tñ: vt cū dī
qz hūana nā i xpo iquatu ē creata pōt aliquid eē meli⁹. et f3
iō qz nā cōsiderata pter eē suū ē f3 rōnis acceptionē tñ.

Ad primū qz dōm: qz quis hūana nā sit dinitati
vnita i psona: tñ nāe remanēt distan
tes in infinitū: et ex hac pte pōt eē aliquid meli⁹ hūana nā in
xpo nō ex pte q vnita est. **Ad 2^m** dōz: qz grā bitualitae
xpi ifusa nō ē simplr et p se ifinita: s3 fm qd sic dcm ē. s. qz
vī itelligēte est ifinita i fieri: iquatu pōt. f. i ifinitos esse
ctus: ita et grā xpi dī ifinita fm qd iquatu pōt in oēs esse
et: p accēs iquatu occurrit ad ipaz vnionē ifiniti bo
ni vt mediū agnuitatis et ad opōne xpi: q ē ifiniti valoris
iquatu ē opatio dīne psonae. **Ad 3^m** dōz: qz puritas iten
dit p recessus a dīo. et iō pōt aliquid creatū iueniri quo ni
hil puri⁹ eē pōt in reb⁹ creatis si nulla ptagiōe pecti igna
tū sit: et talis fuit puritas btē virginis q a pectō originali et
actuali imunis fuit: fuit tñ sub deo iquatu erat i ea potē
tia ad peccādū: s3 bonitas itēdit p accessus ad terminū
qd in ifinitū distat. f. summū bonū. vñ quolz finito bono
pōt aliquid meli⁹ fieri. **Ad 4^m** dōm: qz iter āgelos et deū
est ifinita distantia. vñ posset dī facere itermēdios mil
tos gradus bonitatis. et iō quis brā vgo sit exaltata sup
angelos: qz tñ nō vsqz ad eqūlitatē dei: manet adhuc ifini
ta distantia: et pōt adhuc aliquid mediū eē. **Ad 5^m** dōm: qz
bitudo creata h3 quādā ifinitatē ex eo qz pūgit ifinito
bono: in se. n. cōsiderata cōprehēdit oīa bona picipabilia
boī. vñ si nāe capacitas maior eēt: maior eēt picipatio et
pfectior bitudo: sicut bitudo vni⁹ sci pponit bitudini
alteri⁹. Tñ sciēdū qz Boe. vult qz h3 dīffo eēntialr bitu
dini i create pueniat. Alijs aut p participationem.

Ad quartū sic pcedit: vñ qz de⁹ nō
olim potuit. Potētia. n. dei nō se extēdit tñ
ad spēs: s3 et ad ididua: qz ipse facit et formaz
et mām: s3 anqz for. eēt potuit forte facere. g. et
forte exite pōt forte facere: s3 f3 fm ē: qz sic suba rei eēt
bis: qd est ipolē. g. nō qd potuit pōt. **Ad 2^m** olim potuit
de⁹ nō icarnari: s3 mō nō pōt nō icarnat⁹ eē: sicut nec ali
qd pteritū nō fuisse. g. nō qd oliz potuit mō pōt. **Ad 3^m**
dicat: qz sic potuit olim facere aliquid: ita pōt mō fecisse il
lud et h3 est vñ et idē posse. **Ad 4^m** contra: qz silr ille q excecā
tus ē pōt mō vidisse cū pūs videre potuerit: et tñ nō dici
mus qz qd potuerit possit. g. vñ qz nec de deo dicēdū
sit. **Ad 5^m** de⁹ ab eterno potuit non pdestinare petrū quē
volūtariē pdestinavit: s3 mō nō pōt eā nō pdestinare: ga
nō pōt esse qz aliquis sit pūs pdestinatus: et postea nō pte
destinatus. g. nō quicquid potuit potest.

Sed contra quāritas potētie attendit fm multi
tudinē obiectoz: qz virtualis quan
titas diuiditur secundum obiecta: sed potentia dei dimi
nui non potest. ergo videtur qz quicquid deus olim po
tuit et modo possit.

Respondeo dōm: qz h3 qz neget aliquē posse ali
qd pōt attingere ex duob⁹: vñ ex defe
ctu potētie sicut q nō h3 potētiā visūaz dī nō posse vide
re. Aut ex pte obi qd nō h3 rōne possibilis: sicut hīs visū
dī nō posse videre sonū q nō ē visibilis. Et p mō nihil dī
deus nō posse: cū sua potētia sit pfectissima. S3 2^m mō dī
nō posse qdā: sicut qd idē silr sit et nō sit. vñ magis ppe di
cere ista nō posse fieri qz deū ista facere nō posse. **Ad 3^m**
silr dōm est: qz h3 qd aliqz nō possit qd potuit pōt con
tingere ex duob⁹: vñ qz amittit aliqz potētiā quā hēbat: et
sic deo nō competit: imo h3 mō pcedit solo magri in litte
ra: vñ ex mutatiōe obiecti qd amittit rōne possibilis quā
pūs hēbat. potentia. n. actiua est respectu opabilis alicu
ius. vñ qñ aliquid est iā determinatū vt sit pūs in actu vel i
pōtētiā trāsūt possibilis rōne amittit. et iō dī qz de⁹ illud
facere nō pōt: qd qd est eadē res: sed diuersis enūciatio
nibus signata ppter tempoz diuersitatem.

Ad primū qz dōm: qz qñ iā est exis actu amittit
rōnez possibilis fieri. **Ad 2^m** dōz: qz cū dī ali
qd pōt fecisse. h3 pōt duplr itelligi: vñ ita qz pteritio se te
neat ex pte possibilis et sic nihil ē dictū: qz qd pteritū est
possibilis rōne amittit: vel qd itelligat circa exitū possi
bilis a potētia: et sic dī dī pōt fecisse h3 vel illud: qz h3 po
tētiā qz h3 fecit. S3 h3 ceco puenit. nō. n. h3 potētiā qz qñ
qz vidit. vñ nullo vey est qz cec⁹ possit vidisse. **Ad 4^m**
dōm: qz act⁹ pdestinatiōis eternitate mēsurat⁹ et nō in pte
ritū trāsūt. et iō semp eodē mō possibilis rōne h3 iquatu ē
ex liberalitate volūtatis dīne: s3 ex pte effectus in pteri
tū trāsūt et fm h3 possibilis rōne amittit. **Ad 5^m** etiaz
p3 rñso ex dictis. **Expositio textus.**

I cet non possit mō incarnari et. vñ
h3 esse falsū: qz sicut filius
carnē assumpsit: ita et pī potuit et pōt carnem
assumere: vt i 3^m dī. g. vñ qz et possit nunc icar
nari. **Ad qd dōm: qz magri itelligit de eadē
numero incarnatione que olim facta est. Si
enim modo incarnaretur: non esset idēz incarnari nume
ro: sed alia incarnatio.**

**De volūtate dei qz eēntia dei vna ē et eterna:
et de signis eius.** **Distinctio. XLV.**

A m de volūtate dei aliquid p sen
sus nri ibecillitate dōm est. Sciē
duz est g: qz volūtas siue volēs de
deo fm eēntiā dī. Nō ē. n. ei aliud
velle et aliud esse: s3 oīno idē. Et si
cut idē est ei eē bonū qd esse deū: ita idēz est ei
esse volentē qd eē deū. Nā volūtas qz semp vo
lēs ē: nō affect⁹ vel mor⁹ ē qz i deū cadere nō va
let: s3 dīna vsia qz volēs est de⁹ et hūmāmodi.

Ad 2^m licet idēz sit deo velle qd eē nō tñ pōt dici
deus esse oīa que vult.

E licz idē sit deo velle qd esse: nō ta
mē dōm est deū esse oīa qz vult. Qd
qdā dī deī volūtate si recte sentiētes:
nobis obijciūt dicētes. Si idē ē deo
velle qd esse. g. cū dicimus deūz velle oīa qz fa
cit: dicimus eū eē oīa qz facit: aliogn nō ibi illo
xbo idē significat⁹: qd significat hoc xbo esse:
cū de deo dī. Et si ita est: non semp dī de deo
S 2

velle fm essentia. Si xpo fm essentia nō dī ali-
quādo: qñ ergo dī de deo: Relatiue. n. nūq̃
dī. Ad qđ dicimus: qđ licet idē penitus sit deo
velle qđ esse: nō tñ pōt dici oīa que vult: sicut
idē est deo esse qđ scire: nec tamē sicut dī scire
oīa: ita quoq̃ pōt dici esse omnia.

Quis sit sensus horū verborū: dens scit vel
deus nō vult. Itē deus scit omnia vel vult ali-
quid: et qđ de deo in his predicet.

A ubiq̃ deus dī scire vel sciēs: vī
velle vel nolēs: hec de eo fm eēntia
dīr. Cū. n. dī deus scit vel dī vult:
sive deus est sciēs vel volens: eēntia
dīna p̄dicat: et deus esse enūciat. Cū aut addit
oīa vel aliqd vel aliqua: et dī deus scit oīa vel
vult aliqd vel aliqua: essentia quidez dīna p̄di-
cat: nō simplr et absolute: sed ita vt sciētē que
ipse est oīa subiecta mōstrenr: et volūtatē que
ipsa eadē est aliqd vī aliqua subiecta esse dicā-
tur: vt talis fiat sensus: deus scit oīa. i. deus ē
cuius sciētē que ipse eēntia est: omnia subie-
cta sunt. Similr deus vult hec vel illa. i. deus
est cuius volūtatē que ipse est hec sive illa sub-
iecta sunt. Volens ergo sive velle dī deus fm
eēntia: cuius volūtas essentia est sempiterna et
immutabilis: licet ea variē et trāscāt qđ ei subie-
cta sunt: qđ nō pōt eē iniusta vī mala: qđ dī ē.

Que dei voluntas summe bona est omniū qđ
naturaliter sunt: cui⁹ causa nō est querenda: qđ
nullam habet cum sit eterna.

Ec itaq̃ summe bona volūtas cau-
sa est oīum que naturalr fiunt vī fa-
cta sive futura sunt: qđ nulla p̄ueta ē
causa: qđ eterna est. Itē causa ipsi⁹
querēda nō est. Qui. n. eius causam
qrit aliqd maius ea querit: cū nihil ea mai⁹ sit.
Uñ Augu. in lib. octuaginta triū qōnūz. Qui
querit quare voluerit deus mundum faceret:
eām querit voluntatis dei. Omnis aut cā effi-
ciēs maior est eo qđ efficit. Nihil aut maius ē
volūtatē dei. Non ergo eius causa querēda ē.
Idē in lib. cōtra manicheos. Si q dixerint qđ
placuit deo facere celū et terrā: Rēspōdendūz
est eis: qui volūtatē dei nosse desiderāt: cās et
volūtatē dei scire querūt: qđ volūtas dei oīūz
que sunt ipsa sit causa. Si enim habet causam
volūtas: est aliqd qđ antecedit volūtatē dei:
qđ nephas ē credere. Qui ergo dicit quare fe-
cit deus celū et terrā: rēspōdendūz ē illi qđ vult:
volūtas. n. dei causa est celi et terre: et ideo ma-
ior est voluntas dei qđ celū et terra. Qui autēz
dicit: quare voluit facere celū et terrā: maius

aliquid querit qđ volūtas dei: nihil ea aut ma-
ius inueniri potest. Compescat se ergo huma-
na temeritas: et id qđ nō est nō q̄rat: ne id qđ ē
non inueniat. Ecce his auctoritatibus apte infi-
nuatur qđ volūtatē dei causa nulla est: et ideo
querenda non est.

Que volūtas dei prima et summa cā est oīum.

Voluntas qđ dei: vt ait Aug. i. iij. lib.
de trinita. prima et summa causa est
oīum sp̄rū atq̃ motionū. Nihil enī
fit qđ nō de interiori atq̃ intelligibili
aula summi impatoris egrediat fm
ineffabile iusticiā. Abi. n. non opatur qđ vult
dei oīpotētis sapientia: que p̄tingit a fine vsq̃
ad finē fortiter: et disponit oīa suauiter: et non
solū facit ea qđ p̄seuerātia cōsuetudinis admira-
tionē non admittūt: s; etiā ea qđ p̄pter raritatem
et insolitū enēz mirā vidētur: vt sunt defect⁹
luminariū et terremotus et monstruosi animā
tū partus et his similia: quoz nihil fit sine vo-
luntate dei: s; pleriq̃ nō apparet. Ideoq̃ pla-
cuit vanitati phoz etiā causis alijs ea attribue-
re: cū oīno videre nō possent superiorē ceteris
oībus cām. i. volūtatē dei. Itaq̃ nō nisi dei vo-
lūtas cā prima ē sanitatis: egritudinis: p̄mior
atq̃ penarū: gratiarū et retributionūz. Hec qđ so-
la ē vñ ortū ē qđqđ ē: et ipsa nō ē orta s; eterna.

Quibus modis accipit dei volūtas.

Non est p̄tereundū nobis qđ sacra
scriptura de volūtatē dei varijs mo-
dis loq̃ p̄suevit: et tamē nō est dei vo-
luntas diuersa: s; locutio diuersa est
de voluntate: qđ nomine volūtatē diuersa ac-
cipit. Nā volūtas dei vere ac p̄prie dicitur que
in ipso est et ipsius essentia est: et hec vna ē: nec
multiplicitatē recipit: nec mutabilitatē: que in-
expleta esse nō pōt: de qua p̄pheta ait. Dīa qđ
cūq̃ voluit dñs fecit. Et ap̄lus. Volūtatē ei⁹
qđ resistet. Et alibi. Ut p̄betis qđ sit voluntas
dei bona et bñplacēs et p̄fecta. Et hec volūtas
recte appellat bñplacitū dei sive dispō.

Que fm figurā dicit volūtas dei p̄ceptio: p̄bi-
bitio: cōsiliū: p̄missio: opatio: et ideo pluraliter
dicit scriptura voluntates.

Aliquādo xpo fm quādā figurā dicit
dei voluntas dei vocat: qđ fm p̄prie-
tatem nō est voluntas eius vt p̄ce-
ptio: p̄bitio: p̄siliū: necnō p̄missio:
et operatio. Ideoq̃ pluraliter aliquando scri-
ptura voluntates dei p̄nūciat. Unde p̄pheta.
Adagna opera dñi exquisita in omnes volūta-
tes ei⁹: cū nō sit nisi vna volūtas dei qđ ipse est:

plura tamen dicit voluntates: quia voluntas dei varijs modis ac pro diuersis accipit: vt dictu est. Ita etiā idē ppha ppter multos effectus misericordie: et iusticie plura dicit. Ad misericordias dñi in eternū cātabo. Et alibi. Iusticie dñi recte letificantes corda: cū tñ in deo vna sit misericordia: vna iusticia: et vna eadē q sit misericordia q iusticia. s. dina vsa.

Quare preceptio et prohibitio et consilium dicantur dei voluntas.

Ite autē pceptio et prohibitio atq; cōsiliū cū sint tria: dī tamē vnūq; eo rum dei voluntas: qz ista sunt signa diuine voluntatis: quēadmodū et signa ire dñi ire: et dilectōis signa dilectio appellant: et dī iratus deus: et tñ nō est ira in eo aliqua: s; signa tñ q foris sunt: qbus irat⁹ ostēdit: ira ipsi⁹ nominat: et est figura dicendi: s; quā nō est falsus qd dī: sed verū qd dī sub tropi nubilo obumbrat. Et s; hos tropos di uerse voluntates dei dñi: qz diuersa sunt illa q p tropum voluntas dei dicuntur.

Ubi voluntas dei p pcepto et p silio accipiat.

Nō pcepto dei atq; p silio pōt accipi voluntas: vt ibi. Fiat voluntas tua si cut in celo et i terra. Et alibi. Qui fa cit voluntatē pr̄is mei q i celis est: ipse frater me⁹ et soror et mater est. Et hāc voluntatē multa fiunt. Vñ Aug. in lib. de spū et lra. Infideles: iquit cōtra voluntatē dei faciūt: cū eius euāgelio nō credūt.

Quod de⁹ nō vult ab hoib⁹ fieri oīa q pcepit vlt nō fieri que prohibet.

Et si illa tria dñi dei voluntas ideo: qz signa sunt diuine voluntatis: nō ē tamē itelligēdum deū omne illud fieri velle qd cuiusq; pcepit: vel nō fieri qd phibuit. Precepit. n. abraē imolare filiū: nec tñ voluit: nec iō precepit vt id fieret: sed vt abraē pbare fides. Et in euangelio pcepit sa nato ne cui diceret: ille autē p̄dicauit vbiq; itelli gens deus nō ideo phibuisse quin vellet opus suū p̄dicari: s; vt daret formā homini laudē humanam declinandi.

De permissione et operatione vbi dicantur dei voluntas.

Permisso quoq; dei et opatio: volūtas dei appellantur: qualiter accipit Augu. in ench. dicēs. Non sit aliqd nisi oipotēs fieri velit: vel sinendo vt fiat: vel ipse faciēdo. Nec dubitādū est deū facere bñ: etiā sinēdo fieri quēcūq; sūt male. n. n. bec nī

si iusto iudicio dī finit: et pfecto bonū ē omne qd iustū est. Ecce hic manifeste habemus dei voluntatē appellari ipsius opationē vel pmissiōnē cū dicit nō fieri aliqd nisi oipotens fieri velit: vbi icludit et bona et mala oīa que fiunt. Ideoq; apte distiguit qñ deum velle dixerit ne eadē rōne intelligeretur velle bona et mala subdēs: vel sinēdo vt fiat: hoc quātū ad mala dicit: vlt ipse faciēdo: hoc qñ ad bona. Ad mala .n. finit fieri: s; nō facit: bona vñ ipse facit. Idē qz dixit eū velle: qz et volēs mala finit: et volēs bona operatur: et ob hoc permissio et operatio voluntas dei dicuntur.

Quinq; supra sunt pposita que dicuntur secundū tropum: et ideo distiguit lector vbiq; pro quo eoz accipiat voluntas.

Ergo supra posita sunt q dicuntur s; tropus dei voluntas: qz signa sunt diuine voluntatis que vna est et imutabilis. s. dei bñplacitū. Ideoq; diligenter distiguit lector vbi de voluntate dī scriptura cōmemorat iuxta quē modū accipi oporteat. s. p bñplacito dei: an p aliquo signo eius. Adagna. n. est adhibenda discretio in cognitione diuine voluntatis: qz et beneplacitum dei est voluntas eius: et signum beneplaciti eius dī voluntas eius. Sed beneplacitum eius eternum est: signū vñ beneplaciti nō. Et cōsonat rez effectibus beneplacitū ipsius: et ipsi effectus rerū ab illo nō discordāt. Sit enī omne quod beneplacito vult fieri: et omne qd non vult fieri: nequaquā sit. Non ita autem est d signis: qz pcepit de⁹ multis ea q nō faciūt: et phibz q nō cauēt: et p silio que nō implent.

Diuisio textus.

Quā determinauit magister de sciētia et omnipotētia dei. Dic3: determinat de voluntate ipsius. Et diuidit in partes duas. In pma determinat de dei voluntate. In secūda de cōformitate voluntatis nostre ad voluntatem eius. 4.8. dī. ibi. (Sciēdū quoq; est rē.) p̄ia in duas. In pma determinat de voluntate dei qd sit et quot modis dicat. In secūda ingrit d efficacia eius. 4.6. dī. ibi. (Dic orī questio rē.) p̄ia diuidit in tres. In pma determinat de voluntate s; ipsius quiditatem. In secūda determinat causalitatē eius. ibi. (Dec vtiq; summe bona rē.) In tertia assignat voluntatis multitudinē quātū ad acceptionē nominis. ibi. (Dic nō est p̄terennū nobis rē.) p̄ia in duas. In pma ostēdit q voluntas dei sit sua essentia. In secūda ponit obm cōtrarium et soluit. ibi. (Et l3 idē sit rē.) (Noc itaq; summe rē.) Dic ostēdit q voluntas dei est pma causa rez. Et circa h duo facit. p̄mo pponit intentū. Secūdo pbat ppositum. ibi. (Qui. n. cām eius rē.) p̄bat duo q pertinent ad rōnē pme cause. p̄mo q voluntatis dei nō sit alia cā. Secūdo q ipse sit oīū rez cā. ibi. (Volūtas igit dei rē.) Dic

nō est ptereundū rē.) Sic ostendit qd nōmē volūtatis mul-
tiplē accipiat: quāvis sit tñ vna dei volūtas. Et diuidit
in partes tres. In pma ponit pncipalē significationem r
ppriā fm qd dei volūtas dī eius beneplacitū. In secūda
ponit significatōez figuratiuā fm qd signū volūtatis vo-
lūtas dī. ibi. (Aliquādo vō fm quādā rē.) In tertia cō-
parat volūtate signi ad volūtate beneplaciti. ibi. (Quāq;
igit supra posita rē.) Circa secūda partē duo facit. Pri-
mo ostendit volūtate signi multiplē dici. Scōdo psequit di-
uersa volūtatis signa: que voluntates dei dī. ibi. (Ideo
aut pceptio rē.) Et circa hoc duo facit. Primo psequit
de tribus signis que ptenent ad faciendū vel nō faciendū.
Scōdo psequit de alijs duobus que ptenent ad id qd in
pnti sit. ibi. (Permissio quoq; dei rē.) Circa pma duo fa-
cit. Primo assignat rōnē: qd h signa volūtatis dici volū-
tas pnt. Scōdo pfirmat p auctoritatē qd volūtates dicant
tur. ibi. (Pro pcepto dei atq; cōsilio) Tercio ostendit di-
stantiaz inter hec signa r beneplaciti voluntatē. ibi. (Et
si illa tria rē.)

Questio. I.

Ic quattuor querunt. Primo vtz i deo sit volūtas. Se-
cundo vtz volūtas sit ipsius tñ obi vel etiā
alioz. Tercio vtz voluntas sua sit causa eo-
rum que fiunt. Quarto de diuisione volūta-
tis eius in volūtate signi r beneplaciti.

Utrum in deo sit voluntas. I.

Ad primum sic pcedit: vtz qd volun-
tas deo nō pueniat. vo-
luntas. n. appetitus qdē est: s; ois appetitus
est imperfecti. vñ etiā in pmo phy. dī qd mā ap-
petit formā. g cū in deo nulla sit imperfectio vtz qd nec vo-
lūtas. C. p. act. volūtatis est tēdere in finē qd est ei obz:
s; ei qd est finis vltimus nō cōpetit tēdere in finē. g cum
de. sit finis oium vtz qd sibi volūtas nō cōpetat. C. p. s; p
pbi in 3. de aia: volūtas est mouēs motū: qd mouet vo-
lito: s; fm Boe. de. imobilis manēs dat cuncta moueri.
vñ ē i. 9. metaph. dī qd mouet sic desideratū: dīderatū
aut nō motū mouet desiderū. g vtz qd volūtas sibi nō cō-
petat. C. p. fm pbi in 3. de aia: r etiā fm Dama. volun-
tas est in rōnē: s; rō nōmīat obūbratā cognitionē: qd ozū
in ymbra itelligētie: vt dicit isaac i lib. diffōnū. qualis co-
gnitio deo nō cōpetit. g vtz qd nec volūtas.

In contrariis sunt plurime auctes canonis r
sanctorū qd ē in lra iducuntur.
C. p. fm illud suppmū qd est in nobis maxime deo con-
formamur: s; suppmū in nobis: vtz volūtas esse qd ē mo-
tor aliaz virtutū s; Anl. r etiā ē liberrimū in nā nra. g vtz
qd volūtas maxime deo sit attribuēda. C. p. oēs qd deus
cōfiteat eū felicissimū ponūt: s; felicitas sine delectatio-
ne esse nō pōt: vt in pmo ethico. dī. g in deo ē summa de-
lectatio: sed delectatio nō pōt esse sine cōcupiscētia vel
volūtate: qd delectatio cōsistit in quādā voluntatis com-
placētia. g vtz qd volūtas in deo sit.

Respondeo dōm: qd in omni nā vbi iuenit cog-
nitio iuenit et voluntas r delectatio.
Cui rō est: qd omne qd hz virtutē cognoscitiuā pōt diu-
dicare cōueniēs r repugnās: r qd apprehendit vt conue-
niēs opz eē volūtū vel appetitū. Et iō in nobis fm dupli-
cem cognitōez sensus r intellectus est duplex appetitiua.
vna que sequit apprehēsiōē intellectus que volūtas dī.
alia que sequit apprehēsiōē sensus que diuidit in irasci-
bilē r cupiscibilē. Vñ cū i deo: vt supra oīsum ē sit intel-
lectualis cognitio: opz qd in eo etiā sit volūtas r delecta-
tio fm qd vna r simplici operatiōe deus gaudet: vt in 7.
ethico. dicit pbs. In omni enim natura cognoscēte ope-

ratio perfecta r naturalis delectabilis est.

Ad primum g dōm: qd quāvis in deo dicat eē vo-
lūtas: nō tñ cōce dī ibi esse appeti-
tus: qd fm Augu. appetitus pprie est rei nō habite. Deus
aut totū suū bonū in se hz. vñ nec etiā in nobis pprie vo-
lūtas appetitus est: qñ volito diūcta est: s; amor est rei iā
bite fm Augu. C. Et p hoc ē p rñsio ad 2. qd tēdere in
finē accidit volūtati s; qd est distās a fine: s; opatiōez ha-
bere circa finē hoc est voluntati cēntiale: r h pēpue deo
cōuenit qd se amat r in se delectat. C. Ad 3. dōm: qd volū-
tas nō mouet nisi a fine: finis aut volūtatis diuie ē ipsa
sua bonitas que est idē qd volūtas fm rem. r iō nō sequi-
tur qd deus sit mouēs motū pprie loquēdo: qd omne mo-
uens est aliud a moto: s; forte ppter hoc pso posuit qd p-
mū mouēs seipsū mouet iquātū cognoscit se r amat se:
vt in 8. phy. dicit Lōmē. r h nō nisi meta. dī. Sic ut etiā
dī qd finis mouet. C. Ad 4. dōm: qd fm gradū cognitio-
nis etiā est gradus vtutis appetitiue. quantū. n. rō supat
sensū: tñ volūtas ratiōis supat appetitū sensus: r quāto
intellectus diuinus supat rōnē nram: tāto voluntas eius su-
perat volūtate nram: r h p rōnez cōcludebat: qd deo nō
pueniat volūtas ad modū volūtatis nre: r tamē sicut rō
nra vocat intellectus: r intellectus diuinus vocat rō: vt p in
7. cap. de di. no. ppter pueniētiā in imālitate: ita r volū-
tas cōmuni nomine vtrobiz dicitur.

Utrum volūtas dei sit tñ sui ipsius.

Ad secundū sic pcedit: vtz qd volū-
tas dei non sit nisi sui
ipsi: qd fm pbs volūtas est finis. electio aut
eoz qd sunt ad finē: vt dī in 3. ethico. s; nihil
aliud est finis sue operatiōis nisi ipse. g volū-
tas sua est tñ sui ipsius. C. p. volūtas mouet a volito: s;
nihil pōt esse mouēs volūtate diuinā nisi ipse. g volūtas
sua est tñ sui ipsius. C. p. cuiuslibz volūtas est ei qd est
bonū sibi: s; omne qd est bonū alicui dī ad eū vtz illud
sit vel nō sit: cū igit de nullo creato dī ad ipsū vtrū sit
vel nō sit: eo qd bonoz nroz nō eget: s; totū bonum in se
hz: vtz qd volūtas sua ad ea que sunt extra eū nō se exten-
dat. C. p. ea que sunt ad finē nō queruntur nisi ppter fi-
nez. ergo habito fine nō est vltēius volūtas eoz qd sunt
ad finē: s; oium creaturarū finis est diuina bonitas que
in ipso deo ab eterno est. ergo videt qd ad ea que sunt ex-
tra ipsum voluntas eius nō se extendat.

Sed contra amor cōsistit in actu volūtatis: s; d
deō dī Sap. xi. qd diligit oia qd sunt
r nihil odit eoz que fecit. g volūtas ei. est etiā creatorū
ab eo. C. p. sicut se hz scia dei ad vtz: ita se hz voluntas
eius ad bonū: s; sciētia eius est omnū veroz. ergo r vo-
luntas eius est omnium bonorum.

Respondeo dōm: qd sicut de. cognoscēdo essē-
tiā suā cognoscit oia qd sunt ab eo i
quātū sunt similitudo qdā veritatis ei: ita etiā volēdo
vel amādo cēntiā suā vult oia qd sunt ab eo iquātū ha-
bēt similitudinē bonitatis eius. vñ id qd est volūtū pmo
ab eo est bonitas sua tñ. Alia vō vult in ordine ad boni-
tatem suā: nō aut h mō vt p ea aliqd bonitatis acquirat:
sicut nos facimus circa alios bene operādo: ita qd eis de
bonitate sua aliqd largiat. r ideo liberalitas est quasi p-
priū ipsius fm Auicē. qd ex operatiōe sua nō intendit ali-
quod sibi cōmodum peruenire: s; vult bonitatē suā in
alios diffundere. r ideo Augu. dicit qd ipse vti nobis ad
bonitatem suā r vtilitatem nostram.

Ad primū g dōm: qd in obo alicui. potētie ē duo
piderare. s; illud qd est mālē: r illud
qd formalr cōplet rōnem obi. sicut p in ysu: qd color est

visibile in potetia et non efficitur visibile in actu nisi per actum lucis. Si ergo dico quod illud quod formaliter complet rationem voluti est finis: ex quo est ratio boni: et hoc intelligit philosophus cum dicit quod voluntas est finis: scilicet ea quae sunt ad finem se habent maliter ad obiectum voluntatis: ut scilicet sunt voluta per ordinem finis sicut color per actum lucis. ¶ Ad 2^m dicitur: quod illud quod est voluti sicut finis est mouens voluntatem et perficiens eam: et sic nihil mouet voluntatem diuina nisi deus: scilicet illud quod est ordinatum ad finem est voluti ab eo sicut effectus a voluntate et motus ab ea: sicut patet in voluntate artificis quae est per operationem ordinatam in finem. ¶ Ad 3^m dicitur: quod voluntas dei non est nisi ei: quod est suum bonum: sed tamen non eodem modo sicut in voluntate nostra quae vult bonum suum: quod scilicet perficit sicut finem: vel per quod finem consequitur: scilicet voluntas diuina vult bonum suum quod est ipsa: et quod ab ea est et non per quod iuuat. et ideo refertur ad ipsam perfectionem ut voluntas ab eo sit vel non sit. ¶ Ad 4^m dicitur: quod deus non ordinat creaturas in finem bonitatis suae: quod per eas bonitatem suam assequatur: ut ipse creature diuina operatione similitudinem aliam diuine bonitatis accipiat: quod esse non possit nisi eo volente et faciente.

¶ Ut voluntas dei sit causa rerum.

III.

Tertius sic procedit: ut quod voluntati diuinae non sit ascribenda res causalitas. voluntas enim dei est tamen bonorum: sed omnium bonorum sufficiens causa est scilicet ipse. ergo non oportet voluntatem dei causam rerum ponere. ¶ 1° dicitur: non est causa rerum nisi per suam operationem: sed esse per operationem potest et ad causam ratione potest. ergo potest potius dici causa est rerum quam voluntas. ¶ 2° dicitur: a causa contingente nunquam potest esse effectus necessarius: sed voluntas est causa contingens: quod ad vultum libet se habere. ergo non potest esse causa necessaria: cuius igitur in mundo sunt multa necessaria ut omnia incorruptibilia: ut quod non omnium causa sit voluntas. ¶ 3° dicitur: ex parte causa sufficiens alicui rei superflua addunt ad eandem rem alie causae. si ergo voluntas dei sufficiens causa rerum est. insufficiens enim non potest esse: ut quod omnes causas naturales superfluae: et omnes potest aie et omnes habitus infusi: quod frivolum est. ¶ 4° dicitur: ex causa sufficiens potest aliquid demonstrari. si ergo voluntas dei sufficiens est causa omnium: ut quod si sit sufficiens demonstratio ad omnia: quare est quod deus voluit: et sic facile esset omnia scire: et si per uacua essent sanctorum et philosophorum studia: quod ad assignandas diuinorum operationum rationes multipliciter laborauerunt: quod stultum est dicere.

Sed contra secundum philosophum in 6. metaphysicae. omnia artificia sunt procedunt a deo sicut artificia ab artifice: ut a fine et per philosophum tradit. ergo omnia quae sunt causa est dei voluntas. ¶ 1° dicitur: dicit in 4. causa de di. amor trahit superiora in. puisionem minus habet: scilicet omnia que sunt puisione diuina in esse perierunt: cum igitur amor in actu voluntatis consistat: videtur quod principium omnium rerum sit diuina voluntas.

Respondeo dicitur: quod operatio determinata non progreditur nisi a determinato agente: et ideo est quod illud quod est tamen in potetia non agit: quod se habet indeterminatum ad multa: scilicet forma quae terminat potetiam materiam per actionem deus: et ideo in omnibus quorum potetia actiua determinata est ad unum effectum: nihil regit ex parte agentis ad agendum supra potetiam completam: dum non sit impedimentum ex defectu recipientis ad hoc quod sequatur effectus. sicut patet in omnibus agentibus ex necessitate naturae. Potetia autem dei cum sit infinita non magis determinatur ad hoc quam ad illud: nec ex parte materiae: quod opus est determinatione recipere potest: quod ipse est materia et forma perducit. unde omnia quae supra rationem potetie sit aliquid aliud: per quod operatio determinetur. hoc autem sit per sciam quod propria rationem rei cognoscit. Sed quod scia se habet ad opposita. est enim et bonorum et malorum. ideo operatio aliquid addit addere in quo perficiatur ratio cause. et hoc est voluntas que determinate accipit unum ex duobus que scis vel que

potest. Unum perfecta ratio causalitatis in his quae non agunt ex necessitate naturae inuenitur primo in voluntate: ut dicit philosophus in 9. metaphysicae. et hoc conuenit voluntati in quantum obiectum eius est finis quod est causa causarum: et a quo sumitur determinatio operis: ut patet ex 2. philosophus. et ideo voluntati diuinae ascribitur causalitas rerum.

Ad primum dicitur: quod in scia non perficitur ratio causalitatis: ut dicitur est nisi adiuncta voluntate: ideo voluntas potius dicitur causa quam scia. ¶ Ad 2^m dicitur: quod voluntas est per operationem ut per imperas operis: scilicet potetia in his que agunt per voluntatem est per operationem ut exequens: et in hoc consistit ratio potetie ut sit primum per operationem ut non per materiam: et sic voluntas dei potius dicitur causa rerum quam potetia. ¶ Ad 3^m dicitur: quod voluntas diuina libere habet: et ex hoc conuenit sibi quod sit ad vultum libet: sed super hoc habet immutabilitatem ut ei quod vult immobiliter adhereat: ex quo illud vite ponitur: et hac immobilitate imitatur ea quae sunt necessaria in entibus: quibus non ipsa adequetur: et propter hoc non est dicitur quod sit causa contingens: quod contingencia mutabilitate importat. ¶ Ad 4^m dicitur: quod calitas diuine voluntatis non excludit omnes causas primas rerum: nec hoc est ex insufficiencia voluntatis: sed ex ordine sapientiae eius: quod effectus mediatis aliis causis peruenire disposuit: ut sic et candi dignitas creaturis conueneret. ¶ Ad 5^m dicitur: quod demonstratio quae facit sciam de re sumitur ex causis primis rei: ideo operatio ad sciam rerum habenda nobis alias rationes querere: et potest voluntatem eius que est causa prima rerum et ceteris: et precipue cum voluntatem eius non plene cognoscimus: ut in ea propria rei rationem videamus: sicut ipse videt qui in se omnia cognoscit.

¶ Ut voluntas dei distinguatur in voluntatem beneplaciti et voluntatem signi.

III.

Quartum sic procedit: ut quod diuina voluntas in se habet ad plura: ita et scia eius: scilicet scia non assignantur diuersa signa. ergo ut nec voluntati assignari debeat: cum et vtrumque occultum sit equaliter. ¶ 1° dicitur: omne signum cui non respondet signatum est signum falsum: sed istis signis voluntatis quae in se ponuntur quibus non respondet signatum: quod permittit mala quae non vult: et recipit etiam bona quae non vult fieri: ut in se dicitur. ergo ut sint falsa signa: ita per signis assignari non debeant. ¶ 2° dicitur: sicut inuenitur bonum et melius ita inuenitur malum et peius: ut veniale et mortale: sed respectu horum duorum fiendo est tamen unum signum. scilicet prohibitio. ergo ut etiam bonorum esse debeat unum tamen signum et non duo. scilicet preceptum et consilium. ¶ 3° dicitur: obiectum voluntatis est bonum: sed malum fieri non est bonum: ut infra dicitur. ergo respectu huius nullum signum vocis diuinae esse: ita permissio superfluit. ¶ 4° dicitur: sicut signa voluntatis respiciunt diuersa: ita et voluntas beneplaciti est diuersorum. si ergo assignatur diuersa signa voluntatis per diuersitatem eorum ut quod et voluntas beneplaciti multiplicari debeat: aut si nec hoc nec illud.

Respondeo dicitur: quod de deo quedam dicuntur proprie et quedam metaphysice: ea que proprie de ipso dicuntur se in eo sunt: scilicet ea quae metaphysice dicuntur: dicuntur de eo per similitudinem proportionabilitatis ad effectum aliquem: sicut dicitur ignis de utero. 4. eo quod sicut ignis se habet ad assumptionem dicitur: ita deus ad assumptionem negitiae. unde ipsius esse destruentem negitiae est ipsius esse ignis: et ipsa assumptio actiua est igneitas eius: et per modum istius ipsa punitio dicitur ira eius: et quod effectus est signus causae ideo ea secundum quod attenditur similitudo vel ire vel alicui alteri dicitur esse signa. unde punitio dicitur signum ire eius. Sed dico quod deus potest dici velle aliquid dupliciter vel proprie: et sic dicitur velle illud cuius voluntas vere in eo est: et quod sit bi completum: et hoc est voluntas beneplaciti. Dicitur etiam aliquid velle metaphysice: eo quod ad modum volentis se habet in quantum precipit vel consilium: vel aliquid hoc facit. unde ea in quibus attenditur similitudo ipsius rei ad voluntatem dei: voluntates eius

Distin. XLVI.

meta^{ca} dicunt: et quia talia sunt effectus domini signa. Porro autem signorum diuersitas ratio habet est. Assignantur enim habent signa voluntati diuine secundum quod est rex humanarum quibus spirituali modo prouidet. Potest ergo signum voluntatis accipi aut secundum ordinatiōem hominum in finem eterne salutis: aut secundum executionem ordinis. Ad finem autem consequendum prouidentie est duo largiri: ea scilicet quibus res promoueat in fines: et ea quibus ab impediētibz libere: sicut autem res naturales tendunt in fines suos naturales per virtutes actiuas ex prouidentia diuina eis collatas: ita et humana voluntas per consilia et precepta ordinata in finem: et a peccatis que impediunt persecutionem finis retrahit prohibitionibus: sicut etiam animalibus diuina prouidentia contulit cornua et ungues et habet quibus se iumentis impugnatia. Si autem pertinet ad executionem ordinis hoc potest esse dupliciter. Aut secundum quod tendit in id ad quod ordinatum est bonum faciendum et respectu huius est hoc signum quod est operatio: quia deus in nobis omnia bona operatur. Aut etiam exeundo ab illo ordine mala faciendum quod etiam exitus prouidentie subiacet non ut prouidetur sed ut ordinatur: et respectu huius est promissio. Vel potest sumi leuius scilicet: quia vel signum voluntatis est respectu presentium: et sic respectu bonorum est operatio: respectu malorum promissio. Vel est futurorum: et sic respectu malorum est prohibitio: respectu boni ad quod omnes tenentur preceptum: sed respectu perfectioris boni quod non omnes attingunt est consiliu: et continentur hoc versu. precipit ac pluribus permittit et consilium implet.

Ad primum ergo dominum: quod scientia dei vere et perfecte est omnium: sed non voluntas. et ideo quedam metaphora dicitur velle: que simpliciter non vult: propter quod voluntas signi assignatur. Ad 2^m dominum: effectus qui est signum alicuius secundum proprietatem in vno: est signum eiusdem secundum similitudinem in altero in omnibus que metaphora dicunt. sicut punitio est signum ire in homine et in deo est signum voluntatis puniendi: que per similitudinem ira dicitur. Et similiter dico quod istis signis respondet aliquid in deo quod per similitudinem dicitur voluntas huius rei: ut precepto voluntas precipiendi: et ordinandi naturam rationalem in finem: et sic de alijs. unde patet quod hec signa non sunt falsa. Ad tertium dominum: quod sicut in dispositione naturarum dantur a deo diuerse virtutes: quare una est nobilior altera: ut sic una res perfectius consequatur fines quam alia: ita etiam in dispositione hominum sunt diuersa ordinantia in finem: vnum communiter omnium. scilicet preceptum: et alterum perfectiorum. scilicet consilium: sed omne peccatum est in exeundo ab ordine finis. et ideo cuiuslibet peccatum quodlibet vitandum est: nec in hoc diuersus gradus hominum attenditur: et propter hoc vnum signum tantum datur de his. scilicet prohibitio. Ad 4^m dicendum: quod deus non vult mala proprie fieri: sed vult aliquid ei coniunctum: ut infra dicitur: ex quo sequitur quod permittat: et ideo promissio ipsa effectus est alicuius voluntatis et metaphorice voluntas dicitur. Ad quintum dicendum: quod voluntas diuina quauis sit plurimum volitorum: non tamen est nisi una: quia omnia illa vult in vno per se voluto. scilicet sua bonitate. sicut omnia etiam cognoscit cognoscendo essentiam suam.

Deo placuit vanitati pharaonis. Hoc dicit quantum ad illos qui causam agentem negabant et ponebant mundum factum esse casu: et quod omnia procederent ex necessitate nature. Vel quantum ad illos qui ponunt deum non immediate operari in omnibus: sed in vno tantum quod est primum creatum. Itaque non nisi dei voluntas. Per hoc non excluduntur alie cause a causalitate: sed ab hoc quod est esse primam causam.

Illi sententie qua dictum est dei voluntatem non posse cassari que ipse est: quedam videntur obuiare.

Distinctio. XLVI.

Ite oritur questio: deum est. n. i superioribus et auctoritatibus communis quod voluntas dei que ipse est: vocaturque beneplacitum eius: cassari non potest: quia illa voluntate fecit quicquid voluit in celo et in terra: cui teste apostolo nihil resistit. Queritur ergo quomodo accipiendum sit quod apostolus de domino ait. Qui vult omnes homines saluos fieri. Cum. n. non omnes salui fiant: sed dantur: videtur vtrique non fieri quod deus vult fieri: humana. scilicet voluntate impediēte voluntatem dei. His quoque in euangelio impiarum ciuitatem compellans. Quoties inquit volui congregare filios tuos sicut gallia congregat pullos suos sub alis et noluit. Ita hec dominus tanquam dei voluntas supata sit hominum voluntate: et infirmis nolo impediētibz: non potuerit facere potētissimus quod volebat. Abi est ergo illa omnipotentia: qua in celo et in terra secundum prophetam: omnia quecumque voluit fecit: et quomodo voluntati eius secundum apostolum nihil resistit: si colligere filios hierusalem voluit et non fecit. Nec enim predictis plurimum obuiare videtur.

Solutio quomodo intelligendum sit illud volui congregare et noluit.

Sed audiamus solutionem: ac primum quomodo accipiendum sit illud quod dominus ait videamus. Non enim ex eo sensu illud dictum est: ut ait Augustinus in encheridion predictam questionem soluens: quasi dominus voluerit congregare filios hierusalem: et non sit factus quod voluit: quia ipsa noluerit: sed potius ipsa quidem filios suos ab ipso colligi voluit: qua tamen nolente filios eius collegit ipse omnes quos voluit: quia in celo et in terra non quedam voluit et fecit: quedam vero voluit et non fecit: sed omnia quecumque voluit fecit: ut sit sensus quotiens volui congregare filios tuos et noluit: id est quotquot congregaui mea voluntate semper efficaci: te nolente feci. Ecce in euidenti positum est quod illa domini verba superioribus non repugnant.

Quomodo intelligendum sit illud: qui vult omnes homines saluos fieri.

Nunc videre restat quomodo etiam premissa verba apostoli predictis non contradicant: quod de deo loquens ait: vult omnes homines saluos fieri. Quorum occasio ex hoc multum

a veritate devianerunt dicentes deum multa velle fieri que non fiunt. Sed non est intelligendum ea ratione illud esse dictum quasi deus vellet aliquos salvari et non salvetur. Quis enim tam impie desipiat: ut dicat deus malas hominum voluntates quas voluerit et quando voluerit et ubi voluerit in bonum non posse convertere? Non est utique verum quod in psal. dicitur. Quaecumque voluit fecit: si aliqua voluit et non fecit: et quod est idignius ideo non fecit: quoniam ne fieret quod volebat omnipotens: voluntas hominis impeditur. Ideoque cum audimus et in sacris litteris legimus quod velit omnes homines salvos fieri: non tamen ideo debemus omnipotentissime dei voluntati aliquid derogare: sed ita intelligere quod scriptum est. Vult omnes homines salvos fieri: tanquam diceretur nullum hominem fieri salvum nisi quem salvum fieri ipse voluerit: non quod nullus sit hominum nisi quem salvum fieri velit: sed quod nullus fiat salvus: nisi quem velit salvum fieri: et ideo rogandus est ut velit: quia necesse est fieri si voluerit. Non est enim credendum omnipotens aliquid voluisse fieri quod factum non sit. Sic etiam intelligitur illud. Illuminat omnes homines veniens in hunc mundum: non quia nullus hominum est qui non illuminetur: sed quia nisi ab ipso nullus illuminatur. Potest et alio modo illud intelligi: dum tamen credere non cogamur omnipotentem aliquid fieri voluisse: factumque non esse: qui sine ulla ambiguitate sicut in celo et in terra: sicut veritas cantat omnia quaecumque voluit fecit: profecto facere non voluit quaecumque non fecit. Ex his aperte ostenditur quod deus ea voluntate que ipse est non vult aliquid fieri quod non fiat: neque non fieri quod fiat.

¶ Atque mala dei voluntate fiant an eo nolente.

Ideoque cum constet omnia bona que fiunt eius fieri voluntate quam fieri nollit nullatenus fierent: recte queri solet. Utrum et mala omnia que fiunt. id est peccata dei fiant voluntate an nolente eo fiant? Super hoc diversi varia sentiētes sibi contra dicere inveniuntur. Alii. n. dicunt quod deus vult mala esse vel fieri: non tamen vult mala. Alii vero quod nec vult mala esse nec fieri: in hoc tamen conveniunt et hi et illi: quod utique fatetur deus mala non velle. Utrique vero rationibus et auctoritatibus inveniunt ad mutandam suam assertionem.

¶ Quare dicunt quidam deus velle mala esse vel fieri.

Alii enim dicunt deus mala velle esse vel fieri: suamque his modis muniunt intentionem. Si enim inquirunt mala non esse vel non fieri vellet: nullo modo essent vel fierent:

quia si vult ea non esse vel non fieri: et non potest id efficere. id est ut non sint vel non fiant: voluntati eius et potestate aliquid resistit: et non est omnipotens: quia non potest omne quod vult sed impotens est sicuti et nos sumus: qui quod volumus quandoque non valeamus. Sed quia omnipotens est et in nullo impotens certum est non posse fieri mala vel esse: nisi eo volente. Quomodo enim invito eo et nolente posset ab aliquo malum fieri: cum scriptum sit: voluntati eius quis resistit? Supra etiam dixit Augustinus: quia necesse est fieri si voluerit. Sed vult mala fieri aut non fieri. Si vult non fieri non fiunt. fiant autem: vult ergo fieri. Item bonum est mala esse vel fieri: alioquin si me bonus non permitteret ea fieri. Unde Augustinus in enchiridion. Quamvis ea inquit que mala sunt iniqua tamen mala sunt: non sunt bona: tamen ut non solum bona sed etiam sint et mala bonum est. Nam nisi esset hoc bonum: ut essent et mala: nullo modo esse finiretur ab omnipotenti bono: cui proculdubio quod facile est quod vult facere: tam facile est quod non vult esse non finire. Nec nisi credamus pietatem nostram perficere qua nos in patre omnipotentem credere positemur. Ecce hic aperte habes quod bonum est mala esse: omnis autem boni deus auctor est qui vult omne bonum esse quod est. Cum ergo bonum sit mala fieri vel esse: ergo et mala vult fieri vel esse. His atque alijs huiusmodi rationibus et auctoritatibus utitur qui dicunt deum velle mala esse vel fieri.

¶ Hic ponit rationes illorum qui dicunt dei voluntate non fieri mala vel non esse.

Ili vero qui dicunt dei voluntate mala non fieri vel non esse: inductionibus premissis ita respondet: dicentes deum nec velle mala fieri nec velle non fieri vel nolle fieri: sed tamen non velle fieri. Si enim vellet ea fieri: vel esse: faceret utique ea fieri vel esse. Et ita esset auctor malorum. Non est autem auctor malorum: ut sanctorum prestant auctoritates: non ergo eius voluntate fiunt mala. Item si nollit mala fieri vel vellet non fieri: et tamen fierent: omnipotens non esset: cum eius voluntas humane voluntatis effectu impediret. Ideoque non concedit deum velle mala fieri: ne malorum auctor intelligatur: nec concedit esse velle mala non fieri: vel nolle fieri: ne impotens esse videatur: sed tamen dicit eum non velle mala fieri: ut non auctor sed premissor malorum monstratur. Tamen et evangelista ubi ostendit deum auctorem esse omnium bonorum dicens. Omnia per ipsum facta sunt. consequenter malorum auctorem esse negat dicens. Et sine ipso factum est nihil. id est per ipsum. Non dicit per deum factum esse vel eo nolente et invito: sed tamen sine eo. id est.

sine ei⁹ volūrate: q² nō ei⁹ volūrate sit peccatū: nō ḡ deo volēte vel nolēte s³ nō volēte fuit mala. Quia nō subest dei volūtatī vt malū fiat v^l nō fiat: sed vt fieri sinat: q² bonū est sinere mala fieri: et vtiq³ volēs finit nō volēs mala: s³ volēs sinere vt ipsa fiāt. Quia nec mala sūt bona: vel ea fieri vel esse bonū est.

¶ Quomō intelligendū sit illud augustinī mala fieri bonum est.

Quod hō Aug. ait. mala fieri bonū est: nec sinerent mala ab oīpotēti bono fieri: nisi b³ eēt bonū vt ea eēt: ea rōne dictū ēē asserit: q² ex malis que fuit de⁹ bona elicit: nec ipse pmitteret ea fieri nisi de eis b³ aliqd faceret. Tū Aug. in eodē lib. ench. apte idicās p²dictorū verborū talē esse itelligētiā ait. De⁹ oīpotēs cui rerū est sūma potestas cui sūme bonus sit: nullo mō sineret aliqd mali ēē in operib⁹ suis nisi vsq³ adeo eēt oīpotēs et bonus: vt b³ faceret etia³ de malo. Itē in eodē. Adeli⁹ indicauit de⁹ de malis bona facere q³ mala nulla permittere. Ex b³ itaq³ sensu dictū est ac verū bonū ē mala fieri: q² ex malis q³ fuit bonis: q³ s³ ppositū vocati sūt sancti: accidit bonitas. i. vtilitas. Talib⁹ n. vt ait apostolus: in bonum cooperant⁹ omnia etiam mala: quia eis p²sunt: que alijs faciētib⁹ obsūt. Unde etiam aliquādo in scriptura legitur malum appellari bonum: vt Hieronymus super Marcum. Malum inquit Iude bonū fuit. s. nobis: nec si bonū est illi vel illi inde sequitur q² simpliciter bonum sit: proprie enī ac simpliciter bonū est q³ in se et faciēti bonū est.

¶ Quadripartita boni acceptio.

Et n. aliquid q³ in se bonū ē et cui sit: sed nō est bonū faciēti: vt cū subueni⁹ pauperi: s³ nō p² deū. et aliqd bonū i se et faciēti: s³ nō ei cui sit: vt cū veritas p² deū alicui nō obediēti p²dicat. et aliqd i se et faciēti et ei cui sit bonū: vt cū v²itas p²dicat p² deū credēti. Tū apls. Bon⁹ odor sum⁹ deo: alijs odor vite: alijs odor mortis. Est aut aliud q³ nec i se bonum ē: et faciēti nocet et dānat nisi peniteat vt malum: valet tū ad aliqd. Ut enī ait Augu. in ench. A summe et equali et inmutabiliter bona trinitate creata sūt omnia: nec sūme: nec equaliter: nec mutabilr bona: sed tamē bona etia³ singula. Simul hō vniversa valde bona. Quia ex omnibus cōsistit vniversitatis admirabilis pulchritudo. In qua etia³ illud quod malum dicitur b³ ordinatum et loco suo positum: eminētius

cōmēdat bona: vt magis placeāt et laudabiliora sint dum cōparantur malis.

¶ Mala vniversitati valēt et faciētib⁹ sua p²ria v^l patiētib⁹ aliena p²sint electis tantū.

Inc p³ q² ex malis q³ fuit aliqd puenit bonū dū bona magis placēt et laudabiliora existunt. Ipsis ēt faciētib⁹ ex malis q³ faciūt iterdū bona proneunt: si p²positū vocati sūt sci. Talib⁹ enī vt ait Augu. i lib. de correctiōe et gratia: vsq³ adeo de⁹ oia cooperat⁹ i bonū: vt si q³ bonū deuian⁹ et exorbitat: ēt hoc ipm eis faciat p²ficere in bonū. q² humiliores redeūt atq³ doctiores vt Petrus. Illa etia³ mala que ab iniquis fideles pie perferūt: vt ait Augu. in lib. de trinit. ipsis vtiq³ prosunt: vel ad delenda peccata: v^l ad exercendā probandāq³ iustitiaz: v^l ad demonstrādā hui⁹ vite miseriaz. Ideoq³ et Job dei manū et aplis sathane stimulum sensit. et vterq³ b³ p²fecit: q² malū bene portauit.

¶ Ex p²dictis cōcludit ostēdens esse bonū fieri mala multis modis.

Siquis igi⁹ diligēter attēdat q³ scripta sunt: facile est eīcipere ex malis bona puenire: et ex ea rōne dictū esse q² bonū est mala fieri v^l esse: nō q² malum sit bonum: v^l quia bonum sit malum fieri. Non est enim bonum malū fieri ab aliquo: q² nō est bonū vt aliquis faciat malū. Si enī b³ esset bonū: p²fecto hui⁹ deus auctor esset: q² est auctor omnis boni. Quia si hui⁹ deus auctor est eo ergo auctore homo agit mala: et ita eo auctore homo fit deterior. Et si eo auctore homo fit deterior: tunc eo volēte homo fit deterior. Idem est enim dicere aliquid fieri deo auctore: q³ deo volente. Deo autem auctore nō fit hō deterior: ergo non deo volente: vt Augu. in lib. lxxiij. questio. aperte astruit a minore dicens ita. Nullo sapiente homie auctore fit hō deterior. Tanta enī est ista culpa q³ in sapiētes hoiez cadere neq³. Est aut de⁹ oī hoie sapientie prestātor. Adito minus ergo deo auctore fit homo deterior. Adito enī est prestātor dei volūtas q³ hois sapientis. Illo aut auctore cū dicat: illo volente dicat: ergo est vitii voluntatis humane quo ē hō deterior: q³ vitii si lōge abest a dei volūate: vt ratio docet: a quo sit querēdū est. Ecce aperte dicit aug. deo auctore v^l volente hominē nō fieri deteriozem: sed vitio voluntatis sue. Nō est ergo deo auctore q² malum sit ab aliquo: et ita deo volente mala non fiunt.

¶ **Q**uod in deo non est causa ut sit homo deterior.

Ende idem augustinus querens quid sit causa ut homo sit deterior: in deo non esse asserit in eodem libro sic dicens. Ut sit homo deterior: aut in ipso est: aut in alio: aut in nihilo. Si in nihilo: nulla causa est. Si in alio: aut in deo: aut in alio quolibet homine: aut in eo qui neque deus neque homo sit. Sed non in deo. Bonorum enim deus causa est: ergo aut in homine est: aut in eo quod neque deus neque homo: aut in nihilo. Et ex his aperte ostendit quod non est bonum ut sit homo deterior: quia non est deus eius rei causa: qui causa bonorum est. Et si non est bonum ut homo fiat deterior: non est ergo bonum ut ab eo fiat malum: non ergo vult deus ut ab eo fiat malum.

¶ **A**lter probat quod deo auctore non fiunt mala.

Ter aliter etiam ostendit quod deo auctore. i. volente non fiunt mala: quia ipse non est causa tendendi ad non esse. Tendere. n. ad non esse malum est. Ipse autem auctor mali non est. Tendit vero ad non esse qui operatur malum: non ergo deo auctore est quod aliquis operatur malum. Non est ergo bonum quod aliquis operatur malum: quia tamen boni deus auctor est. Hoc autem Augustinus in eodem libro aperte explicat ita dicens. Qui omnium qui sunt auctor est: et ad cuius bonitatem id pertinet ut sit omne quod est: boni tamen modo causa est. Quocirca mali auctor non est: et ideo ipse summus bonus est: a quo in nullo deficere bonum est: et malum est deficere. Non est ergo causa deficiendi. i. tendendi ad non esse quod ut ita dicam essendi causa est: quia omnes qui sunt auctor est: qui in quantum sunt: bona sunt. Ecce aperte habes quod deficere a deo qui summus est bonum: malum est. Mala ergo facere malum est: non ergo deo auctore vel volente mala fiunt.

¶ **O**bjectio quorundam sophistica qua probare nituntur ex deo esse quod mala fiant.

Aim sufficienter ostensum est: quod deo auctore non fiunt mala. Quidam tamen sophistice iccedentes: et ideo deo odibiles probare conantur ex deo auctore esse quod mala fiunt hoc modo. Quod mala fiunt verum est: deus autem verum quod est: a veritate est quod deus est. A deo ergo est quod mala fiunt. Quod autem omne verum a deo sit confirmatur auctoritate Augustini in libro lxxiiij. questionum ita dicens. Deus verum a veritate verum est. Est autem veritas deus. Deus ergo auctor est omne verum. Est autem verum quod mala fiunt vel sunt. Deo ergo auctore est quod sunt vel fiunt mala.

¶ **R**esponsio ubi concedit omne verum esse a deo: et sophisma aperit.

Alibi facile est nobis respondere: sed indignum rationis fidei verum quod dicitur. De namque verum a deo est: ut ait augustinus. cui resonat ambrosius. qui tractans illud verbum apostoli. Nemo potest dicere dominus deus meus: nisi in spiritu sancto. dicit: quod omne verum a quocumque deus a spiritu sancto est. Cum itaque verum sit quod mala fiunt: hoc verum quod dicitur illa locutione. i. mala fiunt: a deo est: sed non ideo sequitur quod a deo sit ut mala fiat. Si enim hoc diceretur: auctor malorum deus esse intelligeretur: quod ex fili manifeste falsum ostenderetur. Deus ergo prohibet furtum fieri: sed furtum fieri verum est. ergo prohibet verum: non sequitur.

¶ **P**artem questionis approbat illorum: qui dicunt deum non velle mala fieri.

Ecce igitur et alia hominum iania relinquentes: promissum quoniam parti saniori fauentes: quod scriptorum testimonium plene approbat: dicamus deum non velle mala fieri: nec tamen velle non fieri: neque nolle fieri. Omne ergo quod vult fieri: fit: et omne quod vult non fieri: non fit. Fiunt autem multa quod non vult fieri: ut omnia mala.

¶ **D**ivisio textus.

Postquam determinavit de voluntate divini na quid sit et quot modis dicatur. Ingressus de efficacia ipsius. Et dividit in pres duas. In prima movet quidam quoniam de quibusdam qui videntur divina voluntate ostendere inefficacem. In secunda ostendit ipsam esse efficacem in omnibus. 47. di. (Voluntas prope dei etc.) Primum per dividit in duas secundum duo quod pertinet divina voluntate inefficacem ostendere: vel quod non fiat quod vult: vel quod fiat quod non vult. In primo per tractat quoniam hanc. Utz aliquid velit fieri quod non fiat. In secundo per tractat quod non velit fieri. (Iteque cum constet omnia bona etc.) Circa primum duo facit. Primum movet dubitationem ex duabus auctoritatibus. 2. exponit eas. ibi. (Sed audiamus solone etc.) (Iteque cum constet etc.) Hic per tractat secundam quoniam inquirendo utrum deus non velit vel velit mala fieri: quod tamen fiunt. Circa hanc tria facit. Primum movet quoniam et ponit diversas opiniones. 2. persequitur eas. ibi. (Qui enim dicit deum etc.) 3. eligit unam illarum. ibi. (De igitur et alia etc.) Circa secundum duo facit. Primum persequitur primum opinionem ponendo duas rationes eius. 2. persequitur secundam opinionem. ibi. (Illi vero qui dicunt etc.) Circa hanc tria facit. primum ostendit quod secundum hanc opinionem respondet ad rationes prime opinionis. 2. inducunt rationes ad opinionem secundam. ibi. Siquis igitur diligenter etc. 3. excludit quidam sophistica objectionem contra hanc opinionem. ibi. (Jam sufficienter ostensum est.) Circa primum duo facit. Primum ponit solo rationis prime. 2. secunde. ibi. (Quod ait ait Augustinus etc.) (Siquis igitur diligenter etc.) Hic ponit rationes per secundam opinionem. Et dividit in pres tres secundum tres rationes. 2. incipit. ibi. (Deinde idem Augustinus etc.) 3. ibi. (Ita aliter ostendit etc.)

¶ **Q**uestio. I.

Ite queruntur quatuor. Primum utrum deus omnes homines salvos fieri velit. 2. utrum mala fieri sit bonum. 3. utrum malum sit de perfectione universi. 4. utrum deus mala fieri velit.

¶ **U**tz deus velit omnes homines salvos fieri.

Primum sic procedit. ut quod deus omnes homines salvos fieri velit. Primum per auctoritatem apostoli: qui est in littera iducit: quod est prime theologie. 2. vult omnes homines etc. (Si dicas quod vult voluntate conditionata et non absoluta,

Distin. XLVI.

Contra voluntas cōditionata est volūtas imperfecta, sed nihil imperfectū deo est attribuendum. ergo rē. **C**ōtra. omne agēs per intētiōē vult qd opus suū finē cōsequatur: sed finis hominis ē salus eterna ad quā dñs eum creauit. ergo vult oēs homines saluos fieri. **C**ōtra. volūtas habentis charitatē imitat volūtatē diuinā: s; habēs charitatem cuiuslibz saluē optat. ergo videt qd rē oīum salutem velit. **C**ōtra. nullus potest saluari nisi deus eum velit saluare. Si ergo deus non oēm hominē saluare vult non est in prāte cuiuslibz hominis vt saluet: s; pro eo qd nō est in prāte nostra nō meremur penāz vel vituperiū. ergo nō ē imputādūz eis qui nō saluant: qd falsū ē. ergo vñ qd oēs homines saluare velit.

Sed contra pdestinatio est propositūz miserēdi fm Augu. si igit dñs veller oēs saluari oēs essent pdestinati: s; B falsū ē. qz cum nō oēs saluetur aliquis eēt pdestinatus qui nō saluaret. ergo nō vult deus oēs homines saluos fieri. **C**ōtra. voluntas dei ē prima r summa causa rerum: vt supra dictūz est: s; posita causa ponit effectū: sed non oēs saluant. g vñ qd nec volūtas dei sit de omnium salute.

Respondeo dñm fm Dama. qd voluntas est duplex. scilicet aīcedēs r psequēs. r B cōtinuit nō ex aliqua diuersitate voluntatis diuine: sed ppter diuersas cōditiones ipsius voliti. pōt enīz in vnoquoqz homine cōsiderari natura ei? r alie circūstantie ipsius: vt qd est volēs r pparans se ad salutē suā: vel ēt repugnans r cōtrarie agēs. Si ergo in homīe tñ natura ipsi? cōsideret equalr bonūz est oēm hominē saluāri: qz oēs cōueniunt in natura humana. Et cūz oē bonūz sit volitū a deo: B ēt deus vult: r B vocat voluntas aīcedēs qd oēs homines saluos fieri vult fm Dama. Et buī? voluntatis effectus ē ipse ordo nature in finez salutis r pmouentia in finez omnib? cōmuniter pposita taz naturalia qz grauita: sicut potētie naturales r pcepta legis r hō. Consideratis autē omnibus circūstantiis psonē sic nō inuenitur de omnibus bonūz eē qd saluent: bonūz. n. est cūz qui se pparat r cōsentit saluari: per largitatez gratie diuine. nolentē vō r resistentēz nō est bonūz saluari: qz iniustūz est. Et qz B mō se habz aliquid ad B qd sit volitūz a deo: sicut se habz ad B qd sit bonūz: r iō istūz hominē sub istis cōditionibus cōsideratū nō vult deus saluari: s; tñ istū qui est volēs r cōsentiens: r B dicit volūtas pñs: eo qd pre supponit psciam operum nō tanqz cām voluntatis s; qst rōnē voliti: vt supra dictum est.

Ad primum ergo dicēdūz qd fm Dam. verbus apostoli intelligit de volūtatē aīcedēte r nō de cōsequēte. S; fm Augu. intelligit de cōsequēte. vñ exponit eam duplr. Uno? vt sit distributio ac cōmoda pro omnib? qui saluant: vt in lra dicit. Alio mō vt sit distributio pro generib? singulorum: qz de qualibz cōditione hominū aliquos pdestinavit ad vitam r nō p singulis generum. **C**ōtra scdm dñm qd volūtas aīcedēs pōt dici cōditionata: nec tamē est imperfectio ex parte voluntatis diuine: sed ex parte voliti: qd nō accipit cum oibus circūstantiis q exiunt ad rectūz ordinē in salutem. **C**ōtra 3^m dicēdūz qd habēs charitatē optat omnib? salutem eternāz absolute eo qd cognitioni sue nō subiacēt cōditiones quib? a salute aliquis deordinat q diuine cognitioni subiacēt: r iō nō est idē iudiciūz de volūtatē habētis charitatē r de volūtatē pñte ipsi? dei. **C**ōtra 4^m dicēdūz qd sapiēs artifex nō vult qd op? suū finē attingat nisi fm rōnē finis. si. n. aliquā beat contrariā dispōnē ad formā quā iducere intēdit nō iducit in ea formā nisi forte illa indispōnē remota: sicut edificatōr nō vult qd lapī

Questio. I.

des cōueniant ad pstitutionē domus ruditate in eis manēte: r ita ēt est de deo. **C**ōtra 5^m dñm qd iste cōditiones: qbus hō efficiē deordinat? a cōsecutione finis: sub quibus existētē dñs eū saluū eē nō vult: sunt ex ipso boīe: r iō totū qd sequit sibi imputatur in culpam.

Cōtra. utrum sit bonūz fieri mala.

Secundū sic pcedit. videt qd mala fieri sit bonūz. Verū enīz r bonūz pvertunt: s; mala fieri ē verū. ēt bonū. **C**ōtra. qd ē volitū ē bonū: qz malū ē pter volūtatē: vt dīc Dio. 4. c. de di. no. S; mala fieri ē volitū a faciēte malū volūtariē. g mala fieri est bonū. **C**ōtra. illud qd est causa boni videt eē bonum r nō malum: sicut frigidūz nō est causa caliditē: sed B qd mala fieri est causa boni: sicut ex actione mala causa tur bona passio: r multa hō q ex B qd mala fiunt eliciuntur. ergo mala fieri est bonum. **C**ōtra. oē iustūz est bonū: sed mala fieri est iustum. ergo rē. pbatio medie. Dispena a deo est iusta est: s; vnūz pñt est pena alterius. vt Breg. dicit: r pbat ex B qd habet ad R. i. ppter qd tra. il. rē. Et apo. vlti. g in sordib? est sordescat ad huc. g mala fieri est iustūz. ergo est bonum.

Sed contra qdam mala sunt sicut actus peccati: quoz eē est in fieri. si igit eoz fieri ē bonū: r ipa eē est bonū: qd a nulla opione cōcedit. **C**ōtra. motus fm pñm in. 5. phy. recipit spēm a termino. s; qdlibet fieri terminat ad eē B ei? qd sit. g malū non sit bonum. vñ qd nec malūz fieri bonum sit.

Respondeo dñm qd super B sumunt dñe opinio nes in lra: q in quodā cōcordāt. in B. s. qd est mala nō eē bona. in quodāz vō discordant eo qd vna ponit mala fieri vel eē: bonum eē. alia vero B negat r B videt verior sicut r magister dicit. Omnib? enīz constat qd malūz per se loquēdo bonūz nō est: sed per accēs pōt esse bonūz: inquātū. s. cōiungit in vniuerso aliquid bonū: ad qd per accēs ordinēz habz: sicut edificatōr dicit alb? p accēs: inquātū. s. ars edificata r albedo in eodē subo pueniūt: r qz eē vel fieri ponit quēdā ordinē fm qd includit ppositionē quādā. iō pma opio dicebat qd eē mala vñ fieri bonū est. S; B nō sufficit: qz sicut malū p se nō ē bonum: ita ēt ordo mali nō ē bonū fm se: cū magis malū in quātū hō sit iordinatū: r ipa iordinatio ē ordo ei? sic ipz puari eē eē ei? r ipa negatio ē ei? positio: sic ē in ceteris puationib?: r iō mala fieri vñ eē malū ē r nō bonū: qz cūz dī mala eē absolute nullo addito: ly eē dsignat ppositio: nez h? puatiois ad subm: in qd pōnē nō pñst rō bonitatis: sicut ēt cū dicim? albedinē eē abstractūz significam? ordinē ei? ad subm: qz accētis eē ē inesse. s; pparatio mali ad bonū qd ex deo elicit: significat ly eē positū in B dicto mala eē occasiones bonoz: r iō B bonū ē mala eē occasiones bonoz: sed mala eē simplr nō est bonum.

Ad primum g dñs qd sicut supra dictū est: veritas ē de his quoz rō cōpleet per opatōez aīe: r fundamētū habēt in re. nō est autē incōueniēs qd de re mala sit opatio aīe bona: r qd rei male ratio sit in ania bona: sicut ēt nō ens in re dī ens in ania rōcinante vt negationes r puationes: sicut pz ex. 4. metaphy. 3. Lōmē. vñ si pcedat a bonitate veritatis fm qd cōpleet in opatio ne aīe ad bonitatez ei? qd ē in re: erit fallacia accētis: B ē qd ē mala eē accidit B qd ē eē itelligibile vñ significabile sic ē in re: in qd pñst rō veri: vt. i. significet vñ itelligatur aliqd sic ē in re. vñ nihil pñbz dicere qd mala eē est ver? sed B veritas qd vñ vñ significat mala esse ē bonūz qd mala esse sit malūz. **C**ōtra scdm dñm qd mala fieri nō ē volitūz per se: sed per accēs tñ inquātū est bonūz est:

matuz rōne alicui? boni annexi: qz nihil est pure malum fm Diony. ideo omnis malus quodāmo est ignorās fm pbm inquātuz decipit in eligendo. ¶ Ad tertiū dōm q mala fieri nō est causa boni nisi occasionalit̃ r per accidēs. Est enī qdāz causa per accidēs q nihil operat̃ ad efficiē: sicut musica edificatoris ad domū. Est etiā qdāz causa per accidēs cui opatio attingit vsqz ad efficiē: quē tamē pter intētiōē inducit: r talis causa per accidēs est casus vel fortuna: sicut fodiēs sepulchruz ad sepeliēduz inuenit thesaurum pter intētiōē. Quedaz vō causa per accidēs est q aliquid opat̃: nō tamē ptingit eius opatio vsqz ad effectuz cōiunctū: r sic mala fieri est per accidēs boni sicut pars psecutio tyrāni nō attingit patiētiāz martyris: s; cruciatuz corporis qui ē materia patiētiē: r talis causa dicit̃ pprie occasio. vñ nō sequit̃ q mala fieri sit bonuz: qz vñm cōtrariōrum pōt eē per accidēs causa alicuius: sicut frigidū per accidēs calefacit: vt in .8. phys. dicitur. ¶ Ad quartūz dicēduz q peccatuz per se nō est pena: s; per accidēs tñ. s. ratiōe accidētis r cōsequētis eam. si enī cōsidere actio peccati fm q egredit̃ ab agēte voluntario sic habz rōnem culpe r iniustitiē: sed antecēdēs hanc actionē. s. desertio a deo ppter merituz pcedētis culpe inquātum est ex ordinatione diuina rōnez pene habet r iusta est. vñ nō sequit̃ q mala fieri sit bonum. Similr etiam defectus qui cōsequit̃ ipsuz actuz peccati in eo qd dum inordinate persequit̃ parūz bonum deficit a magno bono: pena est ex iusta dei ordinatione pueniens: vt cum aliquis querit delectatiōez corporis r amittit delectationem dei. r ppter hoc dicit Augu. q omnis inordinatus animus sibypsi est pena.

¶ Utrum maluz sit de pfectione vniuersi.

III.

Ad tertium sic pcedit. videt̃ q maluz sit de pfectione vniuersi. Dicit enī Diony. in .4. cap. de diu. no. Erit maluz ad oēs. i. vniuersi pfectioni cōfrens r toti fm seipsuz nō imperfectuz esse largiens. ¶ P. bonuz vniuersum ē bonuz ordinis: s; in vniuerso malum est ordinatū. vñ dicit̃ in littera q malū bñ ordinatuz r suo loco posituz eminetius cōmendat bona. ergo maluz ē de pfectione vniuersi. ¶ P. illud sine quo multe pfectiones vniuerso deessent ad perfectionē vniuersi confert: sed maluz est h̃. si enī corruptio elemētōrum nō esset. nō esset forma mixti: neqz anima in corpore mixto. r si nō esset psecutio nō esset patiētiā martyri: r si nō esset miseria nō eēt misericordia. ergo rē. ¶ P. oīs ratio bonitatis confert ad vniuersi pfectionē: sed si malum nō eēt: aliqua ratio bonitatis vniuerso deesset. s. bonitas cōparationis qua bonuz cōmendat̃ per cōparatiōem ad malū. ergo malū est de pfectione vniuersi.

Sed cōtra quicquid est de pfectione vniuersi est vel existens sicut suba: vel in existenti: bus sicut accidētiā: sed malum non est h̃. vt Diony. probat. ergo non est de perfectione vniuersi. ¶ P. illud sine quo vniuersum melius esset non cōfert ad perfectionem vniuersi: sed si maluz non esset vniuersum meli? cōfset: quia malum plus tollit vni q addat alteri: quia ei cuius est tollit bonitatem absolutam: alteri autē addit bonitatem cōparationis. ergo rē.

Respondeo dicēduz q maluz per se ad vniuersi perfectionē nō confert. illud enī per se confert ad perfectionem alicui? totius qd est pars cōstituens ipsuz vel causa per se alicui? pfectiōis in ipso: sed maluz nō est pars vniuersi: quia neqz habz nām sube neqz accidētis sed pūatiōis tñ: vt Diony. dicit. nec iterū per se aliqd bonuz causat: sed per accidēs confert ad vni-

uersi pfectionē inquātuz cōiungit̃ alicui qd est de perfectione vniuersi. Hoc autē pōt eē: vel per antecēdēs malū: vel psequēs. Antecēdēs sicut natura q quādoqz deficit: r quādoqz nō: vt lib. arbitriuz hominis: r sine tali natura ex cuius defectu incidit maluz: nō eēt vniuersuz perfectum in omnibus gradib? bonitatis. cōsequēs autem est illud bonum qd occasionatur ex malo qd est decor resultans in bonum ex comparatiōe mali. vel aliqua perfectio ad quā māliter malum se habz: sicut persecutio ad patiētiā. vel alijs infinitis modis: qz cause per accidēs infinite sūt fm philosophum in .2. physicoz.

Ad primum ergo dōm q Diony. cōcludit B dicendo ad iposibile: r iō relinquit B quasi pro iconueniēti q malum per se sit de perfectione vniuersi. ¶ Ad scdm dōm q illud bonū ordinis quo malum ordinatuz est: nō ē in eo in quo est malū: s; in altero sicut senitiā tyrāni ordinat̃ per patiētiāz q est in martyrio vel in eodem iāz altero sicut habitualis q resultat ex pcedēti peccato in eo qui p penitētiāz iam alter effect? ē: qz iustus ordinat pētiā pcedēs in eodē. vñ malū nō confert ad pfectionē vniuersi nisi per accidēs. ¶ Ad 3^m dicēduz q illas pfectiōes nō per se adducit maluz: s; cōsequit̃ illud per accidēs: r iō ratio nō procedit. ¶ Et sicut dōm ad quartū. Sciēduz tamē q r si nulluz malum eēt adhuc posset esse bonitas cōparatiōis magis boni ad minus bonum: quāuis enī minus bonū careat aliqua pfectione q est in magis bono: nō tamē opz q sit malum: qz maluz cōsistit in puatione ei? qd est debitū r natuz haberi sicut est cecitas. ¶ Ad gntuz dōm q intētiō Diony. ē dīe q maluz nō sit aliquid positivē: neqz vt per se substat̃ neqz vt in alio ens: r ex B pōt ostēdi q nō pteat p se ad pfectionē vniuersi: s; per accidēs prinere nihil pbi bet. ¶ Ad 6^m dōm q de oibus malis vlt̃ vlt̃ ē q si nō pmitterent̃ eē vniuersuz imperfecti? eēt: qz nō eēt nāe ille ex quarū cōditione ē vt dīcere possint: qb? subtractis vniuersum imperfecti? eēt: nō ipletis oib? gradib? bonitatis. S; aliq mala sunt q si nō eēt vniuersum eēt imperfectius: illa. s. ad q cōsequit̃ maior pfectiō q illud qd pūat̃: sicut ē corruptio elemētōrū ad quā seqt̃ mixtio r forme mixtoz nobiliores formis elemētōrū. Quedā vō mala sunt q si nō eēt vniuersuz pfecti? eēt. illa. s. qbus maior pfectiōes pūant̃ qz in alio acgrant̃: sicut pēcipue ē in malis culpe: q ab vno pūant̃ grām r gliaz: r alteri pferūt bonū cōparatiōis: vlt̃ aliquā rōnē pfectiōis: q ē nō habita poss; pfectio vltima hñi: sicut sine patiētiē actu in psecutionibus illatis pōt alijs ad vitā eternā puenire. Vñ si nullus homo peccasset vniuersum gñs humanū meli? foret: qz ē r si directe salus vni? occasione ex culpa alterius: tamē sine illa culpa salutē psequi posset: nec tamē h mala neqz illa per se ad pfectionē faciunt vniuersi: qz pfectionū nō sunt cause sed occasiones.

¶ Utrum deus velit mala fieri.

III.

Ad quartum sic pcedit. vñ q deus velit mala fieri. qz s; Senecā. sapiētis nō ē turbari s; magis gaudere in ifortunijs in qb? bonū vtutis sue pēpue appet. qd ēt phus in pmo etbi. de felice inuit sed de? est sapiētissim? r felicissimuz: cum ergo decor iustitiē r sapiētiē sue appareat in malis q fiunt: vñ q de? velit mala fieri. ¶ P. mala fieri r nō fieri sunt opposita fm affirmationē r negationē: sed iter talia opposita nō cadit mediū. cum igit̃ h sit falsa. de? vult mala nō fieri: vt cōiter concedit̃. vñ q h sit vā. deus vult mala fieri. ¶ P. nulli? sapiētis voluntas ē iposibiliū: s; ipole est gñ remoto h qd ē mala nō fieri sequat̃ mala fieri. cūz igit̃ a

voluntate dei remoueat. B qd mala nō fieri: qz dō nō vult mala nō fieri. videt qd necessario velit mala fieri. C. P. sicut deus ē auctor gratie: ita est et auctor nāe: et sicut culpa est priuatio boni grāta et pena est priuatio boni nāe. Et Augu. cum igit deus velit penas inferri: videt qd eadem ratione velit mala culpe fieri.

Sed contra voluntas nō nisi finis est et eorū que ordinant in finem: sed mala nō fiunt nisi per deordinationē a fine. ergo deus nō vult mala fieri. C. P. qd cūqz cōformat voluntatē suā voluntati dei nō peccat: sed quilibz peccator eo ipso peccat qd vult a se mala fieri. ergo in B voluntatē suā diuine nō cōformat. ergo deus nō vult mala fieri.

Respondeo dōm qd cūqz voluntas dei sit cā bonorum oīum et oīum suorum volitorū B modo se habz aliquid ad B qd sit volitū a deo sicut se habz ad B qd sit bonū. Uñ cum malū fieri fm se non sit bonum vt dictū est. nō erit per se volitū a deo: s3 vt rōqz bonū sibi cōiunctū ē bonū et a deo volitū. s. et aīis qd ē cōditio nāe potētis deficere quā deus in tali cōditione instituit et conseruat. vñ dicat qd non vult mala fieri: sed vult permittere mala fieri. vult etiaz bonum psequē ex quo malum ordinat: ex quo sequitur qd velit mala facta ordinare: nō autē qd velit ea fieri.

Ad primum ergo dōm qd decor diuine sapiētie apparet in pmissione malorum et ordinatione: quorū vtrūqz vult deus: sed nō malum fieri: qd fm se dicit recessum a decore spēi exēplaris pmi. C. Ad scdm dōm qd quis fieri: et nō fieri mala sint opposita per affirmationē et per negationē: nō tamē h duo velle fieri et velle non fieri contradictorie opponunt: qz vtrūqz est affirmatiuū: actu volūtatis in vtroqz affirmato. Unde neutra cōcedēda est neqz ipsū velle mala fieri: neqz velle nō fieri: sed nō velle fieri qd est negatiuū: nō autē velle fieri: qz h remanet actus volūtatis affirmatus: et negatio ferē ad volitū: sicut et in toto cōdeclinio eius. vnde idem est nolle fieri et velle nō fieri. C. Ad tertiu dōm qd mala culpe nō fieri vult deus voluntate aīcedēte: nō aut voluntate cōsequēte nisi de illis quos scit mala nō velle facere. qz voluntas cōsequēs recipit cōditionē creature. Nec tamē sequit qd voluntate cōsequēte velit mala fieri: sed vult pmittere mala fieri: nec tamē ipossibile vult: qz nō vult vt simul mala fiant et nō fiat vel qd neutru eorum sit vnū: sicut obo pcedebat. Fieri enim mala: et mala nō fieri sunt cōtradictorie opposita. et ideo inter ea nō pōt esse medium: sed velle mala fieri et velle nō fieri non sunt cōtradictorie: et ideo nō est necesse alterum esse verum. C. Ad qrtū dōm qd sicut malū oppositū grā nō ē volitū a deo: ita nec malū oppositū nāe: sed tñ ordinez vnus ad alterū vult. h aut ordo iporāt in rōne pene: et ideo penā vult inferri: sed culpā nō vult fieri: qz in culpa significat malum fm qd ex it a causa deficiēte et nō fm qd ordinatur a deo ordinante.

C. Expositio textus.

Non quia nullus hominū est et hoc intelligit de lumine grā. si aut de lumine nālis intellectus intelligat sic absolute oēm hominem illuminat: qz fm Ambro. oē verus a quocūqz dicat a spū scō est. (Est enim aliquid qd in se ē.) Ratio huius distinctionis est h: qz fm Diony. bonū cōstat ex vna cā pfecta: sed malū oīfariam cōtingit ex particularibz defectibz. Ad B qd aliquis actus sit absolute bonus opz qd cōgreget bonitas obti a q actus est bonus in se: vt dare elemosinā vñ aliqd h3: et bonū ex parte agētis. vt. Qñ faciat: et h includit tria s3 pñm in. z.

ethi. s. voluntatē vel electionē et debitū finē et firmitatē in opere ad minus in pposito: et h sufficit ad B qd actus absolute bonus dicat. S3 in actibus qui ad aliū ordinant opz 3^m ad eē ad pfectionē bonitatis vt in eo ad quem fit efficiē bonitatis cōsequat. Et ex B sumit quadruplex diuisio boni qd h ponit. Qd qdā est qd h3 h tria. s. qd ē bonum in se et faciēti et cui fit. et B est fm se et simplr et pñm bonū. Aliqd autē est qd habz duo ex his. s. qd ē in se bonum et faciēti: s3 nō ē cui fit: et B est simplr bonū s3 nō pñm. Et aliquid habz alia duo. s. qd ē bonū in se et cui fit sed et nō faciēti: et B nō simplr bonū est: s3 est per se bonū. Aliud autē est qd habz vnū trñ ex his. s. qd nec est bonum in se nec faciēti s3 cui fit: et B per accidēs ē. Qd autē sit bonum faciēti: et nō in se B nō pōt ēē. nihil autē est qd nec in se nec faciēti nec alicui alteri profit: cū oīa ordinata sine ad bonum. (Aperite astringit a minori rē.) i. a minori re et nō ab eo qd minus videt: et iō locus negatiu⁹ et nō affirmatiu⁹. Vel sumēdū qd min⁹ videt B ipsū negatiu⁹ qd est sapiētē hominē nō ēē auctore deterioratiōis a quo minus videt B negari qz a deo. (Nullo sapiētē boie rē.) Videt B ēē falsū: qz sapiētia est in cognitiōe. contingit autē tria eorū agere qd cognoscunt. Et dōm qd sapiēs hic sumit pro virtuoso: et modus iste accipiēdi deriuat vel a sapore vtutis vt quidā dñt: vñ veri⁹ ab opinione Socratis qui fm pñm in. 6. ethi. vtutes scias ēē ponebat: et nullum peccare nisi ignorante qzuis aliquat B verū sit de ignorantia electionis qd est in particulari in actu considerato. Vel pōt dici qd accipit sapiēs pro prudēte: sicut et in diffinitione vtutis qd ponit in. z. ethi. vbi dicit pnt sapiēs determinabit. Prudēs aut fm pñm in. 6. ethi. nō peccat: sicut nec fortis nec tēperatus. (Deinde idē Aug. rē.) Nec ratio differt a pcedēti: qz h procedit ex rōne bonitatis: s3 pcedēs ex aūctate diuina: qz nō ē auctor maloz. (Non ē causa tendēdi ad nō ēē.) Cōtra. Deut. 32. ego occidā rē. Et dōm qd nō ēē nunqz est p se intētū ab aliquo agēte: s3 esse aliqd ad qd cōsequit nō ēē qdāz: sicut ad eē ignē se quis nō ēē aerem: ita et deus vult ēē ordinē iusticie et nāe in rebus ad quē sequit corruptio et punitio quorūdā. (Tendit vñ ad nō esse qui operat malum.) Cōtra. malū nihil existētium corrūpit fm Diony. et ita nō vñ qd peccans ad nō ēē tēdat. Ad qd dōm qd malū priuatio est: et oīs priuatio est nō ēē qdāz: qzuis priuationi semp substat aliqd ēē vñ qui peccat tendit in non esse gratie qua priuatur: non autem in non esse nature.

C. Qd voluntas dei semp implet de homine quocūqz se vertat. C. Bi. XLVII.

Voluntas quippe dei semp efficacē vt fiat oē qd velit: et nihil fiat qd nolit: que de homine semp implet quocūqz se vertat. Nihil enī vt ait Aug. in libero arbitrio cōstituit superat voluntatem dei: et si faciat cōtra eius voluntatē tamē h eius voluntatē qd ipse est nihil putandū est ita fieri: tanqz velit fieri et non fiat: vñ nolit fieri et fiat. Illa enī voluntas: vt ait Augu. in ench. semp implet: aut de nobis: aut a nobis. De nobis implet h tñ nō implemus eam qñ peccamus. A nobis implet qñ bonū facim⁹: iō enī facim⁹ qz scim⁹ placere deo. Ita et de boie sp deus implet suā voluntatē: qz nihil facit bō de quo deus nō operat qd vult.

Non enim vult deus ut peccet homo quilibet. Si autem peccaverit: penitentem vult peccare ut vivat: in peccatis vero perseverantem punire: ut iustitie potentiam communi non evadat. Sicut alios ab eterno preparavit ad penam: ita alios preparavit ad gloriam: et sunt magna opera domini exquisita in omnes voluntates eius. Et tamen sapienter exquisita ut cum angelica et humana creatura peccasset. id est non quod ille: sed quod voluit ipsa fecisset: etiam per eandem creature voluntatem qua factus est quod creator non voluit: replet ipse quod voluit: bene verum est malis tanquam summe bonus: ad eorum damnationem: quos iuste predestinavit ad penam: et ad eorum salutem quos benigne predestinavit ad gratiam. Quantum ad ipsos attinet quod deus noluit fecerunt: quantum vero ad omnipotentiam dei nullo modo id facere valuerunt. Hoc quippe ipso: quod contra eius voluntatem fecerunt: de ipsis facta est voluntas eius. Preterea namque magna domini sunt opera exquisita in omnes voluntates eius: ut miro et ineffabili modo non fiat propter eius voluntatem: quod etiam sit contra eius voluntatem: quod non fieret: si non fineret: nec utique nolens finire: sed volens: nec fineret bonus fieri male: nisi omnipotens et de malo posset facere bonum bene. His verbis evidenter monstrat quod voluntas dei eterna semper implet de bono: etiam si faciat homo contra dei voluntatem. Sed attendendum est diligenter quomodo in superioribus deus fieri aliquid contra dei voluntatem: quod tamen non fit propter eam: et qualiter intelligendum sit illud: quantum ad se fecerunt: quod deus noluit: quantum vero ad omnipotentiam dei nullo modo id facere valuerunt. Unde denique ista superioribus obviare: ubi deum est voluntati eius nihil resistere.

Hic aperit diversis modis supra accipi dei voluntatem.

Verum ut supra diximus voluntas dei diversis modis accipitur: quod diversitas in predictis verbis si diligenter notetur: nihil ibi contradictionis reperitur. Ubi enim dicitur non fieri propter eius voluntatem: etiam quod sit contra eius voluntatem: dissimiliter accipitur voluntatem: et non ipsam voluntatem quod deus est et semper eterna est: sed eius signa predictis verbis intelligi voluit. id est prohibitionem siue preceptionem et permissionem. Multa namque fiunt contra dei preceptum vel prohibitionem quod tamen non fiunt propter eius permissionem. Ipsa namque permissione omnia sunt mala: quod tamen propter eius voluntatem sempiternam fiunt. Sicut Augustinus dicit super illud locum psalmi. ut non loquatur os meum opera hominum. Opera namque hominum dicit ea quod mala sunt: quod propter dei voluntatem fiunt: quod ipse est: sed non propter eius permissionem quod ipse non est. Appellatur tamen ipsa dei voluntas: quod deus volens finit mala fieri.

fiunt et contra eius preceptionem vel prohibitionem: sed non contra eius voluntatem quod ipse est: nisi dicantur contra eam fieri: quod propter eas fiunt. Contra eam quippe nihil ita fit: ut velit fieri quod non fiat: vel nolit fieri et fiat: quod evidenter ibi Augustinus notavit: ubi ait. Quantum ad ipsos attinet quod deus noluit fecerunt: quantum vero ad omnipotentiam dei nullo modo id facere valuerunt. Et si diceret: fecerunt contra dei preceptum quod appellatur voluntas: sed non fecerunt contra dei voluntatem omnipotentem: quod bene non valuerunt: illud valuerunt: et ita per hoc fecerunt contra dei voluntatem. id est preceptum de ipsis facta est voluntas eius. id est impleta est voluntas eius semper eterna quod eos damnari volebat. Unde Gregorius super Genesim. Multi voluntatem dei peragunt unde mutare contendunt: et consilio eius resistentes obsequuntur: quod hoc eius dispositioni militat: quod per humanum studium resultat. Hic aperte ostendit: quod duz mali consilio ac precepto dei resistunt quod voluntas dei appellatur: ea faciunt unde voluntas eius quod ipse est implet: quod dispositio vel beneplacitum vocatur. Nam ut ait Augustinus in enchiridion. quatenus sint voluntates angelorum et hominum: bonorum vel malorum: vel illud quod deus vel aliud volentium quod deus: omnipotentis voluntas semper invicta est: quod mala esse nunquam potest: et dum mala irrogat: iusta est: et perfecto quod iusta est: mala non est. Deus ergo omnipotens siue per misericordiam cuius vult misereatur: siue per iudicium quem vult obduret: nec inique aliquid facit: nec nisi volens quicquid facit: et omnia quecumque vult facit.

Summatim perstringit sententiam predictorum addens quod deus precepit omnibus bona facere et mala vitare: cum non velit hoc ab omnibus impleri.

Predictis liquet quod voluntas dei quod ipse est semper invicta est nec in aliquo cassatur: sed per omnia implet. Consilium vero eius et preceptio siue prohibitio non ab omnibus implentur quod proposita et data sunt. Neque ideo precepit omnibus bona: vel prohibuit mala: vel presuluit optima quod vellet ab omnibus bona quod precepit fieri: vel mala quod prohibuit vitari. Si enim vellet utique et fieret: quod in nullo potest ab homine superari vel impediri eius voluntas: sed ut iusticiam suam hominibus ostenderet: et mali essent inexcusabiles. Benignus vero bonus ex obedientia gloriam: mali ex inobedientia penam sortirentur: sic utrisque ab eterno preparavit. Ea ergo quod omnibus precepit: vel prohibuit: a quibusdam voluit fieri vel vitari: sed non ab omnibus. et quidam personaliter precepit et in veteri et in nova lege: quod ab eis quibus precepit fieri noluit: ut abrahe de imolatione filii: et in evangelio quibusdam curatis quibus precepit ne cui dicerent.

Distin. XLVII.

¶ Divisio textus.

Emotis qbusdā ex qbus videbat̃ tol
li efficacia dīne volūtatis h̃
ōndit eā efficacē eē: et diuidit̃ in partes duas.
In p̃ma ostēdit dīnā volūtatez sp̃ efficaciter
impleri. In sc̃da exponit qdā dubia in auct̃a
te per quā p̃positū pbauit. ibi. (S; attendendū est dili-
genter rē.) Ubi tria facit. p̃mo mouet dubitationez.
2° ponit solonē. ibi. (Uerū vt supra dixim^o rē.) 3° cōclu-
dit p̃positū. ibi. (Ex p̃dictis liquet rē.)

¶ Questio.

I.

Ic querunt qtuor. p̃mo vtz
voluntas bñplaciti
semp̃ efficaciter ipleat̃. 2° vtrū p̃ter volū-
tatem ei^o aliquid fiat. 3° vtrū illud qd̃ fit p̃e-
ter eius voluntatē volūtati ipsius obsequa-
tur. 4° vtrū illud qd̃ est p̃ter ei^o volūtatez
possit precepto eius subiaccere.

¶ Utz voluntas dīna sp̃ efficaciter ipleat̃.

I.

A primū sic p̃cedit̃. vtrū q̃ voluntas
dīna non sp̃ efficaciter im-
pleat̃. Cā. n. q̃ ad vtrūlibz se h̃z nō ē efficac̃ i
p̃ductiōe effect^o. s; dīna volūtas ē ad vtrūli-
bet: qz qd̃ pōt velle pōt nō velle. g̃ rē. C̃ p̃.
ois cā cui^o effect^o ip̃ediri nō pōt effect^o est necessari^o. Si
ergo voluntas dīna adeo est efficac̃ q̃ ip̃ediri non possit
effectus ei^o erit necessari^o: sed oīum cā est volūtas dīna.
vt supra habituz est. g̃ oīa ex necessitate p̃tingūt: qd̃ ē im-
possibile. g̃ 2° p̃mū. C̃ p̃. oīs causa p̃ma q̃ p̃ducit effectuz
mediāte cā sc̃da q̃ ip̃ediri pōt nō p̃ducit efficaciter effe-
ctum suū: sic mot^o solis est cā pullulatiōis arborz mediā-
te ṽtute gnātiua arboris q̃ deficere pōt. vñ r̃ effect^o effi-
caciter nō p̃ducit̃ nec demonstrari pōt ex cā p̃ma: s; volū-
tas dei est cā p̃ma nō excludēs causas sc̃das que d̃ficere
p̃nt. g̃ vtrū q̃ nō efficaciter p̃ducit effectū. C̃ p̃. q̃cqd̃ mō
vult de^o ab eterno voluit sed ab eterno nō voluit facere
nisi qd̃ facit. g̃ cū nō possit facere nisi q̃ vult alīs volūtas
sua nō esset efficac̃. vtrū sequi q̃ nō possit facere nisi qd̃ fa-
cit. qd̃ falsuz est. ergo 2° p̃mū ex quo sequit̃.

Sed cōtra

nulla causa ip̃ediri nisi ab aliq̃ fortiori
agente: sed nihil est forti^o diuina volū-
tate g̃ ip̃ediri nō pōt. C̃ p̃. ex h̃ q̃ volūtas nō consequit̃
volūtum sequitur diminutiō gaudij: sed deus est felicissi-
mus: cuius gaudium est perfectissimuz. ergo nunq̃ volū-
tum eius deficit quin sit.

Respondeo

dōm q̃ quicqd̃ vult deus volūtate
cōsequēte totum fit: nō aut̃ q̃cquid
vult voluntate aīte: qz h̃ nō simplr̃ vult ē p̃fecte: s; fm̃
qd̃ tñ: nec ista ip̃erfectio est ex p̃te volūtatis s; ex condi-
tione voliti. Est. n. ecōtrario de volūtate et cognitiōe spe-
culatiua: cognitio. n. speculatiua p̃fici in abstractione a
singularibz: sed volūtas et quicquid aliud est ordinatum
ad opus p̃fici in particulari: circa qd̃ est operatio. illud
ergo est simplr̃ et p̃fecte volūtum qd̃ subiaccet voluntati
fm̃ oēs p̃ticulares cōditiōes circūstātes ip̃m p̃ticulare: et
h̃ p̃tinet ad voluntatē p̃ntez: q̃ respicit opa et dispōnes q̃
bus aliquis sufficiēter ordinat̃ ad h̃ q̃ sit sibi cōueniens
debitū h̃: qd̃ d̃r de^o velle vt saltez vel ad h̃. et iō talis vo-
luntas nō pōt ip̃ediri sicut nec p̃scia cui subycit̃ res s; il-
las cōditiōes qbus in actu cōsistit. Illud aut̃ qd̃ ē rectuz
et bonū fm̃ aliquā cōditiōē rei vlem cōsiderataz nō ha-
bet rōnem voliti simplr̃: sed fm̃ quid tñ: sic istuz boiem
in q̃tū est h̃ nō est nisi bonuz saluari: eo q̃ nā sua ad h̃ ē
ordinata: et h̃ de^o vult volūtate aīte: fm̃ quā nō d̃r aliqd̃
velle simplr̃. et iō talis volūtas pōt nō impleri.

Questio. I.

Ad primū

ergo dōm q̃ volūtas dei se habet ad
vtrūlibz nō per modū mutabilitatis
vt possit aliqd̃ pus velle et postmodū nolle: sed poti^o per
modū libertatis: qz act^o volūtatis sue sp̃ est in p̃tate ei^o.
et iō ista duo sunt incōpossibilia vt pus velit aliqd̃ et post-
modū nolit. C̃ Ad 2° dōm q̃ quis volūtas dei sit imu-
tabilis et inuincibilis: nō tñ sequit̃ q̃ oīs effect^o ei^o sit ne-
cessarius necessitate absoluta quā h̃z res a cā sua p̃ma
sed soluz necessitate cōditionata sicut et de p̃scia dictum
est. C̃ Ad 3° dōm q̃ voluntati dīne nō soluz subiaccet ex-
pletio effectus: sed etiā oīum cārum p̃cedentiū ordo fm̃
illas cōditiones qbus determinant̃ ad effectū sine defectu
vt q̃ talis volens et merēs salutē saluet̃. volūtati. n. p̃nti
subycit̃ effect^o cum oibz causis suis fm̃ q̃ sunt nō ip̃edi-
te. C̃ Ad 4° dōm q̃ de^o nihil pōt facere qd̃ nō eēt volū-
tum ab eo si fieret: tñ in p̃tate sua multa sūt q̃ mō nec vo-
lita sunt nec bona sunt: qz nō sunt nec vnq̃ crūt.

¶ Utz nihil fiat p̃ter dei voluntatem.

II.

A secundū sic p̃ceditur: vtrū q̃ nihil
fiat p̃ter dei volūtate.
Dic. n. dñs Mat. 12. Qui nō ē meū h̃ me ē. g̃
qd̃ est p̃ter voluntatē dei ē h̃ ip̃am: s; nihil fit
h̃ dei voluntatē. als. volūtas dei vinceret. g̃
et p̃ter eaz nihil fit. C̃ p̃. potēt^o est illud qd̃ p̃ter qd̃
nihil pōt fieri q̃ illud p̃ter qd̃ aliquid fieri pōt. s; volun-
tas dei est potētissima. g̃ p̃ter eā nihil fit. C̃ p̃. p̃missio
minimū h̃z de rōne volūtatis: s; p̃ter eius p̃missionez ni-
hil fit. vt in l̃ra dicūt. g̃ multo minus p̃ter voluntatez be-
neplaciti: vel p̃ter alia signa volūtatis. C̃ p̃. Augu. dicit
in lib. de ciui. dei q̃ ad inocentis offm̃ p̃tinet nō solū ne-
mini mala facere: sed et peccata p̃hibere: sed p̃ter ei^o vo-
luntatē q̃ oīa bona vult nihil pōt fieri nisi p̃tū: cū g̃ de^o
sit innocētissim^o. vtrū q̃ ad ip̃m pertineat nō p̃mittere sed
ip̃edire oē qd̃ est p̃ter eius voluntatem.

Sed contra

est quod in l̃ra dicūt. C̃ p̃. videmus
m̃la fieri q̃ nō vult fieri: vt supra ha-
bitū est. g̃ fiunt multa p̃ter eius voluntatē.

Respondeo

dōm q̃ fieri aliqd̃ p̃ter voluntatem
est duplr̃. Aut q̃ volūtas sit d̃ oppo-
sito: et h̃ est nō tñ p̃ter voluntatē: sed et cōtra voluntatē:
aut ita q̃ voluntas nec sit de h̃ nec de opposito: et h̃ ē p̃e-
ter voluntatez: sed nō h̃ possum^o g̃ log de voluntate vt be-
neplaciti vel signi et de voluntate bñplaciti vel p̃ntē vel
aīte. Loquendo g̃ de voluntate bñplaciti p̃ntē aliqd̃ fit
p̃ter eā s; nō h̃ eā: qz totū ipleat̃ qd̃ volūtate p̃ntē vult vt
dictuz est. sed oppositū ei^o qd̃ vult volūtate aīte fieri p̃t:
cum nō sp̃ ipleat̃: et iō et p̃ter eaz et h̃ eam fieri pōt. Signa
aut̃ volūtatis qd̃az r̃ndēt voluntati aīte vt p̃ceptū consi-
lium et p̃hibitio qbus ordinat̃ rōnalis nā in salutē
qd̃ est volūtatis aītis. Uñ et p̃ter eā et h̃ eaz fieri pōt. S; 2°
alia duo signa. s. p̃missio et opatio r̃ndēt volūtati p̃nti: sed
diuersimode: qz opatio p̃tinet ad ip̃z efficiē de q̃ est volū-
tas p̃ntis: et iō sicut nō pōt aliqd̃ fieri h̃ voluntatez p̃ntē: s;
p̃ter eā: ita nec h̃ opōnē s; p̃ter eaz. Nō. n. pōt eē oppositū
eius qd̃ de^o operat̃: qz sic opposita simul cēnt. S; multa
fiunt q̃ de^o nō operat̃. S; p̃missio p̃tinet vel ad cām que
voluntati p̃nti subycit̃ vt sit potēs deficere et nō deficere:
re: cui^o tñ effect^o. s. deficere nō p̃tinet ad volūtate p̃ntē:
neq; aīte: s; tñ p̃tinet ad cām illaz cui^o ē p̃missio faculta-
tez respiciēs. Uñ p̃ter p̃missionē nō fit qd̃ fit p̃ter volun-
tatem p̃ntē. vñ p̃ter p̃missionē nihil pōt fieri nec h̃ eam:
tamē pōt fieri oppositū eius qd̃ p̃missuz est: qd̃ tñ fit fm̃
p̃missionē: qz p̃missio respicit potētā cause ad vtrūq; op-
positoruz se habētez. vñ neutrū oppositoruz cōtra p̃mis-
sionem est: sed vtrūq; est fm̃ eam.

Ad primū gōm: q illi q nō sunt cū deo qstū in eis est dēū sunt: in quātū Brian vo lūtatī aīti dīne: nīhil tñ d volūtatē dīte faciūt: s; pter eā: nō tñ pter pmissiōē. ¶ Ad 2^m dōm: q nō ē ex ipoten tia dīne volūtatī qd alīqd pter eaz fiat: s; ex ordīe sapīe ei⁹ q reb⁹ potētiā ad vtrūlibz ptulit: z b ē bonū z d s vult volūtatē dīte. ¶ Ad 3^m dōm: q pmissiō respicit potētiā cāe q se bz ad vtrūq; z iō qd fiat nō fit pter eam. vñ b nō ptingit ex pmitate ad volūtatē bīplacitī: vt obo in nuebat. ¶ Ad 4^m dōm: q officiū inocentī nō est phibe re pēā nīsi fm p ditionē illoz. nō. n. d; ligare homīes ne peccēt: s; p admonitiōē phibere: ita z d saluata p ditiō ne hūane libertatī pēā. phibet suis legibus.

¶ Utrum id quod est contra volūtatē dei nō obsequa tur voluntati eius.

A certū sic pcedit: vñ q illud qd ē dēi volūtatē nō obseq tur volūtatī ei⁹. Volūtas. n. pñs nō dīat vo lūtatī aīti: s; malū qd est pter volūtatē dīnā est d volūtatē aīte. g volūtatī pñti nō obseq. ¶ P. oē qd obsequi dīne volūtatī q sēp vult bonū p sūstī: i oz dīne ad bonū: s; malū qd fit pter dēi volūtatē fm se ē in ordinatū. g volūtatī dīne nō obsequi. ¶ P. boni merē tur in b q dīne volūtatī obsequunt: z ex b eis pmiū de be. si g mali in b q peccādo pter dēi volūtatē faciūt: ei⁹ volūtatī obsequunt ex pēō eis debet pmiū: z b est ptra aplz Ro. 3°. Faciamus mala vt veniāt bona zc. g z pmiū fm eē vt. ¶ P. malū est pter itētiōē oīs agētis. nīhil .n. ad malū respiciēs opat: vt dicit Diony. in. 4. ca. de di. no. S; illud qd est pter itētiōē volūtatī nō obsequi volūtatī ei⁹ g est de fine itētiō. g mala q fiūt pter volun tatē ei⁹ nō obsequunt volūtatī ipsius.

Sed contra est qd in lra a Breg. dī. ¶ P. volun tas dīna est cā potētissima: s; ad po tētiā alicui⁹ ptinet: vt etiā qd dīps qd facere nīti in ipsi⁹ obsequiū cedat. g ita est de volūtatē dīuina.

Respondeo dōm: q oīa q fiūt pter volūtatē di uinā ē d volūtatē aīte obsequunt quodā mō volūtatī pñti. Volūtas aut pñs duplī pōt ac cipi. Aut fm q segē pceptionē finis tñ: z sic volūtas est de fine in cōi sine aliq dēterminatōe ei⁹ qd est ad finem. Aut fm q sequi cōceptionē ei⁹ qd est ad finē z cōditio nem ei⁹: z sic volūtas pñs est de cōsecutione finis fm ali quē dēterminatū modū. vñ gīa. edificatōz in cōstitutiō ne domus bz duos motus volūtatī. vñ quo vult for mā dom⁹ iducere i mā sine b q alīqd p sīderet dētermina te d pñb⁹ dom⁹. Aliū motū bz q p sīderatō q lapis iste ē aptus ad fundamētū vult ipm in fundamēto collocare. Utroq; aut mō accipiēdo volūtatē pñtē in deo mala q fiūt obsequunt sibi. Si. n. accipiat volūtas. put est de oz dīne vniuersi i cōi cōstat q malū qd exit ab ordīe pcepti in dīuī ordīe relabaf: vt dicit Boe. si. i ordīe pene ad cul pā: velut lapis moll⁹ z leuis q nō ē apt⁹ ad fūdāmētū i supi pmo pietis ponaf. Silr ēt pz qd obseq volūtatī pñti. z? mō acceptē q ē qd iste pñs pēōz pñtiā. nīsi. n. ista cō ditiō i eo p actū pēti fieret volūtas dīna de pena eius nō iplet sic ipsa grauitas lapidis obsequi volūtatī artificis q vult eū sic ordinari vt in fundamēto ponatur.

Ad primū gōm: q volūtas aīte z pñs nō dīan tur: qz vtrāq; est de bono: sed hoc q alīqd est d vna qd nō est cōtra aliā: sed obsequi sibi est ex pte volūti: cui⁹ cōditiones diuersimode cōsiderant: vt dcm est. ¶ Ad 2^m dōm: q sicut malū nō est per se ordia tū: ita nō obsequi p se dīuine volūtatī: sed p accidens: qz pter itētiōē facientis malū. Non enim peccatōz in

tendit peccādo puniri a deo in quo volūtas dei cōpleē. ¶ Ad 3^m dōm q in actu malo z bono duo ē p sīderare. s. vñ fm q egredit ab agente: z aliud fm q ab eo in fine ordinat. Actus g bon⁹ qstū ad vtrūq; obsequi dīuine volūtatī: qz z ipse agēs in bonū euz ordinat fm bīpla citūz dīuine volūtatī: z deus ordinat ipm per bonū con sequēs. s. pmiū qd meritis reddit: z iō qz ipse homo ē cā huius obsequi in hoc meret. S; actus malus fm id qd est ab agēte inordinat⁹ ē: s; tñ ordinat a deo per penam aduenientē: vñ per aliqd bonum qd ex eo elicif: z iō ma lus se habz tñ p sīue ad b obsequium z nō actiue: sicut in lra dicit q implet de eo volūtas dei quā ipse non im plet: z iō nō meret sic obsequēdo. meret enī quis s; actū cuius causa est. ¶ Ad qrtū dōm q qūis malum fit pter itētiōēz dei: tñ ordinatio mali ē itētiā a deo: z hūc itē tioni operans malū pter itētiōēz obsequi faciens id qd est pter dei itētiōē. s. peccatum.

¶ Utrum id quod est pter volūtatē dei pcepto nō sub iaceat.

A quartū sic pcedit. vñ q id qd est pter dei volūtatē pcepto non subiaceat z p pue pēti. ¶ Prece pti. n. ē idicatiū dīne volūtatī. S; qūq; ostēdit se velle qd nō vult fīctōz: qd lōge ē a deo: g vide tur q nīhil qd sit cōtra volūtatē ei⁹: vel pter eaz pēpiat. ¶ P. cum pceptū rīdeat volūtatī aīcedēti ad quā pti net ordinatio nāe in bonum nīhil pōt pēpi: qd ē d hunc ordinē: sed oē pēti ē bz: qz est cōtra legē nāe: g vt q pce pto nō subiaceat. ¶ P. nullus obediēs dīnis pceptis ma le facit. Sed qdā sunt q nūq; pñt nīsi male fieri: cū sint cōiuncta malo finī vt inuidia z bz fm pñm in scōo etby. ergo videt q ista a deo pēpi nō possint. ¶ P. de simili bus idē est iudiciū: s; oīa pēā similia sunt in b q lege dīuina. phibent. cūz igit qdam nullo mō sub pcepto ca dant vt desperare de deo z hē odio ipm: z bz vt q nullū pēti sub pcepto dīuino cadere possit.

Sed cōtra occidere filiūz innocēte est pēti z cō tra legē nature. hoc autē abīae pce ptum legimus: z eundem de obedientia cōmendatum. ergo videt q peccatūz sub pcepto dīuino cadere pos sit. Et simile etiā est hoc qd legif Osee pmo. q domin⁹ pcepit sibi accipere mulierem fornicariāz z facere ex ea filios fornicationum.

Respondeo dōz q pceptū est signū volūtatī di uine rīdēs volūtatī aīcedēti z nō cōsequēti. Vñ qd est pter volūtatē cōsequēte cadit sub pcepto: nō aut qd est pter volūtatē aīcedēte. S; in b tamē cōsiderandū est q aliquid fm se acceptū est pre ter volūtatē aīcedēte: qd aliqua subtrahit est de volū tatē aīcedēte: sicut illa q fm se cōsiderata mala sunt: s; inqstūz stāt sub pcepto dīno recipiūt quādā rōnē bonita tis: vt sic in ipsa volūtas tēdere debeat: qd qd ē i qbusdā p se malis cōtingit: z i qbusdā nō. Bonū. n. in reb⁹ fgit ex duplici ordīe. qz pñ⁹ ordo ē rez oīum ad finē vltimū q dā ē. scōs ordo ē vñ⁹ rei ad aliā rē. z pñ⁹ ordo est cā scōi: qz scōs ordo ē ppter pñū. Ex b. n. q res sunt ordinate adiūceiz iūuant se mutuo: vt ad finē vltimū debite ordi nent. Vñ subtrahit bonitate q est ex ordine vñ⁹ rei ad rez aliā: nīhilomin⁹ pōt remanere illa bonitas q ē ex oz dīe rei ad finē vltimū. Qz pñū nō dēpēdet ex z⁹: sic z^m ex p. Dico g q qdā pēā noiant deordinatiōē vñ⁹ rei ad rē aliā: sic homicidiū. odiū frnū. iobedientia ad plātū z bz. vñ si talia bonitatez illā retinere possint q est ex ordine ad finēz vltimū pculdubio bona essent: z in ea volūtas ferri posset. S; b nō posset eē nīsi vtute dīna p quā ordo

in reb⁹ institut⁹ est. Sic. n. nō pōt fieri nisi p miraculosam opōnē vītutis dīne: vt qđ recipit eē a p agēte mediāte ali qđ cā z⁹ hēat eē destructa vel subtracta cā z⁹: vt b q acci dens sit sine subo. sic in sacro altaris. Ita ēt nō pōt fieri nisi p miraculū vītutis dīne: vt id qđ natū est recipe boni tatē ex ordie ad finē vltimū mediāte ordie ad rē illā ha beat bonitatē subtracto ordie q erat ad rē illā. vnde ille act⁹ q ē occidere inocētē vel resistere plato nō pōt eē bo n⁹ nisi auctē vel pcepto dīno. vñ i talib⁹ nullus dispēfare pōt nisi dō qđ miraculose. Quedā vō pctā sunt q dñt dōr dinatōez a fine vltio ime. Contingit. n. aliqū actū pcti eē imediate circa id qđ ē ad finē: z qđ forma bonitatis ē a fine i his q sūt ad finē: o3 q ēt forma malicie sit ex b q recedit a fine: z id qđ ē qđ mālē ē act⁹ exercit⁹ circa id qđ est iordīabile i finē. sicut i fornicatōe z homicidio z i b3. Uñ si ei qđ ē ad finē pferat ali⁹ ordo i finē: tollet iordīa tio z remanebit act⁹ ordiat⁹ subiacēs volūtati aūti. Doc aūt nō pōt fieri nisi ab eo q ordinē illū posuit. z iō ea que sunt ordiata p legē dīnā nō sunt mutabilia vel dispēfabi lia nisi pcepto dīno. z sūt qđ statutus ē a quocūq3 supiori inuolabilr obseruādū: nō pōt ab inferiori mutari: z sic de⁹ occisionē Isaac: q de se iordinationez hēbat ex eo q fili⁹ inocēs nō erat ordiat⁹ i finē: p viā occisiōis a pfe ordina tā fecit: ponēdo hūc ordinē vt esset ad manifestatiōez fi dei z amoris abrae: vt eēt posteris i exēplū z in signatio nē mortis xpī: z i occisionē sic ordinatā dīna auctē licite pferat volūtas abrae. Quedā aūt pctā sunt quoz actus iordiat⁹ ē imediate circa finē: vt pctā q sunt i deū: vt odi re ipm z despere de eo z b3: z cū act⁹ ex obo spēm trahat pstat b3 actus ēt fm spēs in gñe nāe malos eē. vñ ab eis talis iordiatio auferri nō pōt. nō. n. possz auferre ex b3 ordinarent in finē: cū fm eē sūt deordinati a fine. cō tingeret. n. q aliquid eēt sūt ordiatū z iordiatū. vñ b3 nūq3 subiacēt diuino pcepto. Et pp hoc dī q pcepta pme ta bile q ordināt imediate i deū deus dispēfare nō pōt: s3 pcepta scde tabule q ordināt imediate ad pprimus: deus pōt dispēfare: nō aūt hoies in his dispēfare nō pōt.

Ad primum

g dōm: q qñs dō nō vellet volūta te pñte q abraā filiū occideret: vo luit tñ volūtate aūte q volūtas abrae in b ferret fm q erat iam ordinatū: z talē volūtate pceptū expōit. z iō nō fuit fictio. ¶ Ad 2^m dōz: q ipsa occisio inocētis put sub stat deordinatōi a fine q aduenit sibi post spēm cōpletā ab obo pmo: ē z legem nāe: z nō pōt bñ fieri: sed remo ta tali iordinatōe z posito alio ordie circa obm z actū est pueniēs legi nāe: q dictat oē illud eē faciēdū: qđ est ordi natū z pceptū ab eo. ¶ Et p hoc p3 solō ad 3^m. ¶ Ad 4^m dōm: q nō est filis rō in oibus: vt ex pdictis p3.

¶ Expositio textus.

Deus iuste

pdestinuit ad penā. ¶ Lō tra. supra de cñ ē q pdesti natio ē tñ de bonis salutarib⁹: z nō de pctis. ¶ Ad qđ dōz: q qñ aliqd absolute dī pdesti nari itelligit directio in finē q est salus eter na. S3 si addat aliqd. tūc pōt dirigi in qđcūq3 z fm qđ z min⁹ ppe pdestinari in illud. S3 nō pōt ei⁹ pmissionē q ipse nō est. S3 pmissio dīna ē ei⁹ opatio: s3 dīna opera tio ē ei⁹ eēntia. g rē. Et dōm q pmissio sumit b nō p ope ratōe dīna: s3 p eēntiā eius p modū q ēt dī creatio passio. (S3 in eūā: qbusdā rē.) ¶ Matb. 8. Et sciēdū q qñs nō vellet b fieri qđ picipiebat voluntate diuina pñte: voluit tñ dīna volūtate aūte hoies in b tēdere vt gloriā mūda nā nō qrerēt. exēplo ipsius hois xpī q volūtate humana suam mundanā gloriā nō querebat: sed gloriā dei: quaz voluntatem pceptum expōit.

¶ Qz aliquando homo bona voluntate aliud vult qđ deus: z aliquando mala id qđ de⁹ bo na voluntate vult. ¶ Bi. XLVIII.

Sciendū quoq3 ē q aliqñ mala est volūtas hois idē volētis qđ deus vult fieri: z aliqñ bona ē volūtas hois aliō volētis qđ dō. ¶ Et. n. bo na sit hois volūtas o3 attēdere qđ pgruit ei velle z quo fine. Tātū. n. itereft iter volūtate dei z volūtate hois vt i qbusdā aliud pgruat deo velle: aliud hoī. ¶ En Aug. i ench. Aliqñ bona volūtate hō vult aliqd qđ dō nō vult bōa mltro āpli⁹ mltroq3 certū volūtate. Mā illi⁹ mala volūtas eē nūq3 pñt. Tāq3 si bon⁹ fili⁹ pñez velit viuere que dō bona volūtate vlt mo ri. Et rursus fieri pñt vt b velit hō volūtate ma la: qđ dō vult bona: velut si mal⁹ fili⁹ velit mo ri pñez: velit ēt b dō. Mēpe ille vult qđ nō vult dō: iste hō id vult qđ vult z dō: z tñ bone dei volūtati pietas illi⁹ poti⁹ psonat: qñs aliō vo lētis: q3 h⁹ idē volētis impietas. ¶ Alitū. n. itereft qđ velle hoī: qđ deo pgruat: z ad que finē suā qsq3 referat volūtate: vt approbet vlt iprobet. ¶ Idō. n. velle bonū qđ nō pgruat ei velle: z p velle bonū qđ cōgruit: sed nō refert ad finē re ctum: z ideo nō est bona voluntas.

¶ Qz bona dei volūtas mala hoīz volūtate i ple⁹ vt in passiōe xpī cōtigitybi qđdā scm ē qđ de⁹ bōa z iudei mala volūtate voluerūt: volue rūt tñ z aliqd qđ de⁹ nō voluit.

Iud quoq3 nō ē ptermittēdūz q ali qñ dei volūtas bōa p malā hois vo lūtate i ple⁹: vt i crucifixiōe xpī scm ē que dō bona voluntate mori voluit. Iudei hō ipia volūtate eū crucifixērūt. Et volebāt iudei mala volūtate qđdā qđ dō voluit bona: vole bat. s. vt xps patere⁹: morere⁹: s3 volebāt z ali qđ aliō qđ dō nolebat. s. occidere xpm qđ fuit mala actio z pctm. Actū qppe iudeoz nō voluit dō: passiōe hō xpī voluit. sic z i ipō ps. xps ad pñez ait. Tu cognisti sessionē meā. i. voluisti: z approbasti passiōē meā: tibi. n. placuit. Vo luit itaq3 tota trinitas vt xps patere⁹: nec tñ vo luit vt iudei occiderēt: q3 voluit penā xpī. s3 nō voluit culpā iudeoz: nec tñ noluit: si. n. noluit set nec fuisset. ¶ Oppositio.

Sciēdū ad hoc opponit sic. si voluit de⁹ vt xps patere⁹. Voluit vtiq3 vt pate retur a iudeis: vel non. Si voluit vt nō patere⁹ a iudeis: cū passus sit: scm est itaq3 qđ voluit de⁹ nō fieri. Si aūt voluit eū pati a iudcis. ergo voluit eū occidi a iudeis.

Voluit itaq; ut indei occideret eū. Ad qd re-
spōdētes dicim⁹ simplr pcedēdū ē qd de⁹ vo-
lunt⁹ pati: mori: qz ei⁹ passio bonū fuit ⁊ cā
nre salutis. Cū āt dī volebat eū pati vel occidi
a iudeis: h̄ distinguēdū ē. Si. n. itelligit sic: vo-
lebat eū sustinere passionē sine crucifixionē a iu-
deis illatā: ver⁹ ē sēsus. Si nō itelligit sic: vo-
lebat ut indei occiderent eū: flm ē. Nō. n. vole-
bat de⁹ actiōez iudeoz q̄ mala erat: s; volebat
passionē bonā: ⁊ bec volūtas p malas iudeoz
volūtas iplera est. vñ Aug. i ench. De⁹ q̄sdā
volūtas suas vtrūq; bonas iplet p maloz ho-
minū volūtas malas: sic p malinos iudeos
bona voluntate p̄ris xps p nobis occisus est.
Qd tñ bonū fuit: ut apls petr⁹ qñ id fieri no-
lebat: sathanas ab ipso q occisus ē diceret. Ec-
ce māsēte hēs magnū bonū fuisse q xps occi-
sus ē: ⁊ h̄ bonū: qz petr⁹ volebat: iō rdargut⁹ ē.

Utrū placuerit viris bonis q xps pateret ⁊
moreret. placuit qdē itūtu nre redēptionis: s;
non ipsius cruciatu.

Ex quo soluit qd qua qri solet: vtz v-
ris scis placere debuerit q xps pate-
ret vī occideret. Debuit. n. eis pla-
cere itūtu nre redēptōis: s; nō itūtu
ipsi⁹ cruciatu. Voluerūt q ac vehemēter cu-
pierūt xpm mori ppter liberatiōez hois ⁊ im-
pleriōez diuine volūtatē: sed nō voluerūt de-
lectatiōē ipsius afflictōis. De eodē g letabā-
tur ⁊ tristabant: sed ob aliud gaudebant ⁊ p-
pter aliud dolebāt. Volebāt g xpm mori pro
hois redēptiōe: ⁊ tñ de morte ipsius diuersis
de causis corda eoz varie mouebantur.

Quo sentiēdū sit de passionib⁹ scōz: an velle
vel nolle debeamus.

Si nō qrit vtz eodē mō sentiēdū sit
de passiōib⁹ ⁊ martyrijs scōz. Bici-
mus aliq; eē dīaz iter passionē capi-
tis ⁊ mēbroz. Christi nāq; passio cā est nre sa-
lutis: qd nō ē passio alicui⁹ sancti. Nullius. n.
passiōe redēpti sumus nisi xpi. Profueit qdē
nō modo eis q passi sūt: vtz et alijs fidelibus
ipoz passiōes. Verūtñ nra redēptiō nō sunt. h̄
.n. passio illi⁹ sola potuit q dā est ⁊ hō. Illi⁹ g
passiōē credētū pie mētes voluerūt ⁊ optaue-
rūt fieri sic futuz credebāt. Passiones nō san-
ctoꝝ possum⁹ velle ⁊ nolle: ⁊ vtrūq; bona vo-
luntate si rectos nobis pponamus fines. Cui
.n. placuit pauli passio eo fine: qz p̄mū eius
p b̄ancū ⁊ pactū cernebat: bonā vī hūisse vo-
lūtātē: q volūtati ei⁹ cōgruebat q cupiebat dis-
solui ⁊ eē cū xpo. Qui aut voluit eū declinare

passiōē. ⁊ effugere man⁹ iniquoz cōpassiōe
pietatis: ⁊ ille habuit bonā volūtātē. Vñ aug.
in ench. Bone apparebāt voluntates p̄ioꝝ si
deliū q nolebāt aplm Paulū hierlm pgeret:
ne ibi pateret mala q Agab⁹ ppha p̄dixerat: ⁊
tñ hoc illū dō pati volebat p̄nūciāda fide xpi
exercēs martyre xpi: neq; ipe bonā volūtatem
suā iplēuit p xpianoz volūtas bonas: s; p in-
deoz malas: ⁊ ad eū poti⁹ ptinebāt q nolebāt
qd volebat q illi p quos volētes factuz est qd
volebat: qz idipz mala volūtate fecerūt qd dō
bona volūtate voluit. Ita ⁊ in passiōe xpi fa-
ctū est: qd. n. deus voluit: hoc idē iudas ⁊ dia-
bolus: s; illi mala volūtate: de⁹ nō bona volū-
tate. s. ut xps moreret. Verūtāme illi actuz vo-
luerunt quē deus nō voluit.

¶ Diuisio textus.

Determinato de volūtate dei. Dic-
te volūtatis nre ad volūtātē ei⁹: ⁊ didit in p-
tes duas. In p̄o determinat vitatē. In 2^a ex vita
te determinat qdā qōnes determinat. ibi (Ex quo soluit
qd rē.) P̄ia i tres. In p̄o ostendit q volūtas mala hois cū
volūtate dei pcurrit i idē volūtū bona volūtate hois i p-
riū tēdēte. In 2^a ostendit q bona volūtas dei ē p malā vo-
lūtātē hois p̄le. ibi (Illud quoq; nō ē p̄mittēdū rē.)
In 3^a excludit qdā obiectōes. ibi (S; ad h̄ oppōit.) (Ex
q soluit qd.) Dic ex d̄terminatis p̄cedit ad solonē duaz
qōnū: qru p̄ ē de passiōe capitis. i. xpi. 2^a de passiōe mē-
broꝝ ei⁹. i. martyꝝ. ibi (Si vō qrat.) ¶ Qd. I.

Ic quatuor homis diuine volū⁹ p̄for-
mari possit. 2^a in q attēdit p̄ncipalr p̄formi-
tas. 3^a vtz ad illā p̄formitātē oēs teneant.
4^a vtz teneant ad p̄formitātē q ē i volūto.

¶ Utrum voluntas humana diuine voluntati nō possit
conformari.

Ad primū sic p̄cedit: vī q volūtas hu-
mana diuine p̄formari n̄ possit. sic. n. dī Ista. s; sic exaltant celi a terra: ita
exaltate sūt rē. s; terra nūq; p̄t p̄formari celo.
g nec cogitatōes vī volūtas hois diuine volū⁹. ¶ P̄. eo
rū q i infinitū distāt nlla ē p̄formitas: qz cōformitas ē fm
approximatiōez aliq; s; volūtas dī i infinitū distāt a volūte
hois. q̄tū. n. distāt dō ab hoie tñ volūtas dei a volūte
hois: vī dīc glo. sup illud ps. Exultate iusti i dño rē. g vo-
lūtas hois diuine volūtati nō p̄format. ¶ P̄. cōformitas
ponit quēniētā duoz in forma vna sic ips nomē ostendit:
s; q̄cūq; quēniūt i aliq vno h̄nt aliqd p̄us ⁊ simplici⁹ se. s.
illd i q quēniūt: cū igi dīna volū⁹ n̄bīl sit simplici⁹ ⁊ p̄:
vī q sibi nulla voluntas creata p̄formari possit. ¶ P̄. n̄-
bīl ē p̄forme nisi p̄formi: qz p̄formitas ē relo egparantie
ponēs silez h̄tudinēz i vtroq; extremo. S; nō dicim⁹
volūtātē dīnā p̄formē eē volūtati hūane. g nec ē.

Sed cōtra nullū regulatū sit rectū nisi p cōformi-
tates ad regulā: s; volūtas dīna regula ē
volūtatis humane ⁊ intellectus suus intellectus humani. g
oīs volūtas recta p̄formis ē volūtati diuine. ¶ P̄. cūiūli-
bet obediētis volūtariē volūtas p̄format voluntati p̄e-
cipientis: s; multi volūtariē dīnis p̄ceptis obediūt. ergo
multoz volūtas cōformat voluntati diuine.

T z

Respondeo dñm: q̄ p̄formitas est cōueniētia in forma vna: et sic idēz est q̄d silitudo quā cāt vnitas q̄litas: vt in .5. metaph. dñ. Un̄ h̄ mō ali qd deo p̄formaf qd sibi assimilaf. Cōtingit aut aliq̄ dici filia dupl̄. Vel ex eo q̄ p̄ticipant vnā formaz: sicut duo albi albedinē: et sic omne sile oz esse cōpositū ex eo i quo puenit cū alio sili: et ex eo in quo differt ab ipso: cū similitudo nō sit nisi differētuz fm̄. Un̄ sic deo nihil pōt eē sile nec pueniēs nec p̄forme vt frequēter a p̄bis dictū inueniē: vel ex eo q̄ vnus qd p̄ticipatiue h̄z formā imitaf illud qd cēntialr h̄z. Sicut si corp⁹ albu diceret sile albedini separe: vel corp⁹ mixtū igneitate ipsi igni. Et talis si militudo q̄ ponit cōpōnē in vno et simplicitatē in alio potest esse creature ad deū p̄ticipātis bonitatē vel sapiam vel aliqd h̄z: quoz vnūq̄q̄ in deo est cēntia ei⁹: et sic voluntas nra dīne cōformaf. S̄z h̄ p̄formitas volūtatis pōt itelligi vel de ipsa potētia volūtatis: q̄ homini ē data ad exēplar volūtatis dīne q̄ p̄inet ad silitudinē in q̄ p̄sistit rō imagis et cōis bonis et malis: et de hac p̄formitate nō q̄rimus h̄. Vel pōt itelligi de actu volūtatis q̄t et voluntas dñ: et de hac p̄formitate h̄ q̄rimus: q̄ in ista p̄formitate cōsistit meritū vel ēt demeritū: eo q̄ hō est cā act⁹ voluntatis s̄z nō potētie. vñ ista p̄formitas ē tñ bonoz.

Ad primū g dñs: q̄ dñs loquit̄ ibi de malis q̄ p̄ terrā significat q̄ in actu sue voluntatis recedūt a silitudine dīna. Ad 2^m dñm: q̄ in infinitum distātū nō pōt esse p̄formitas p̄ modū eq̄litas: vñ etiā fm̄ aliquā pueniētiā in aliquo imp̄ticipato ab vtroq̄: sed per modū illū q̄ supra dict⁹ est. Et p̄ h̄ p̄z ēt rñsio ad 3^m q̄ p̄cedit fm̄ p̄mū modū distinctiōis assignate. Ad 4^m dñs q̄ fm̄ Dio. l. 9. c. de di. no. p̄uersio silitudis nō recipit in causis et cātis in qb⁹ dñ silitudo p̄ imitatio: nē: s̄z solū in eḡpotētib⁹ in qb⁹ est silitudo p̄ silez p̄ticipatiōne eiusdēz. nō. n. dicimus q̄ hō sit similis sue imaginī: s̄z ei⁹. Un̄ nō ē dñm: q̄ de⁹ sit filis vel cōformis creature: s̄z q̄ creatura deo p̄formet̄ imitādo ip̄z q̄tū pōt.

Utz conformitas voluntatuz attēdat̄ precipue fm̄ volutū.

Ad secundū sic p̄cedit: vñ q̄ cōformitas volūtātū p̄cipue fm̄ volutū attēdat̄. Cōformitas. n. attendit fm̄ pueniētiā in forma: s̄z forma et perfectio volūtatis est ip̄m volutū sicut et scitū est p̄fectio sciētis. ḡ fm̄ pueniētiā in volito est cōformitas volūtātū. C̄ p̄ act⁹ cognoscunt et iudicant p̄ oia fm̄ p̄m in. z. de aia: s̄z obm volūtatis est volutū. ḡ vñ q̄ fm̄ vnitatē voluti sit p̄formitas volūtātū. C̄ Si dicas: q̄ obm volūtatis ē bonū et fm̄ h̄ attēdit cōformitas. C̄ Cōtra. volūtas nō ē nisi boni. si igi ex pueniētiā in bono est p̄formitas volūtatis: vñ q̄ ois volūtas ē p̄cti diuine volūtati p̄formet̄. C̄ p̄. volūtas occidētū xpm nō solū p̄currit cū volūtate dīna in qdā volutū idē: s̄z ēt in qdā bonū. s̄. in passio: nē xpi q̄ magnū bonū fuit. ḡ si ex h̄ attendit rō p̄formitatis: vñ q̄ volūtas iudeoz dīne p̄formis fuit. C̄ p̄. rō bonitatis ē ex fine: s̄z p̄tingit aliq̄ p̄ bonū finē agentē diuine volūtati nō p̄formari: s̄z q̄ furat̄ diuiti: vt det elemosynas paup̄. ḡ vñ q̄ ēt nec ex fine p̄formitas voluntatis attēdat̄. C̄ Si dicas. q̄ attendit p̄ncipalr i h̄ q̄ hō vult qd dñ vult eū velle. C̄ Cōtra. volutū et velle nō sunt idēz nisi per accēs: vt qñ velle vnus est volutū ab alio: s̄z ista cōformitas est ad volūtatez dīnā inq̄atū ipsa. nostrum velle est volutū a deo q̄ vult h̄ nos velle qd volumus. ḡ p̄ hunc modū nō p̄formaf velle nostruz ad velle dīnū nisi per accidēs: et ita ex his omnibus videt̄ q̄ cōformitas attendenda sit secundum volutū.

Sed contra duo tria iquātū h̄z nō conformant̄ eidē: s̄z due sanctorū volūtates dñ op̄positis volitis p̄formant̄ dīne voluntati: cū vtraq̄ sit recta sicut p̄z in lra de h̄ q̄ qdā mortē pauli nolebant: quā ip̄e volebat. ḡ nō est conformitas fm̄ volutū.

Respondeo dñm: q̄ sic dñ ē. Dic q̄rit de p̄formitate q̄tū ad volūtatis actū. Act⁹ aut volūtatis hūane pōt imitari actū volūtatis dīne dupl̄. Vel q̄tū ad eē nāe: et sic nō loq̄mur h̄: q̄ h̄ conuenit actui volūtatis fm̄ q̄ ex ita potētia cuius p̄formitatē dimisim⁹. Vel q̄tū ad p̄fectiōes sup̄additā: s̄z quā dñ act⁹ talis vel talis: et hāc p̄formitatē h̄ q̄rimus: q̄ ē q̄tū fm̄ specie moris. Hec aut p̄formitas q̄drupl̄ pōt p̄siderari fm̄ bitudinē q̄tuor cātū. s̄. fm̄ cāz mālē. Sicut qñ est idē volutū: qd se h̄z vt mā circa quā est actus volūtatis. et iō ista cōformitas est fm̄ qd tñ et nō simplr: q̄ ē ēt simplr nō est a mā s̄z a forma. Vel s̄z cām efficiētē: sic qñ aliq̄s vult qd dñ vult eū velle. hūc. n. ordinem volūtatis dñ in eo fecit. Vel fm̄ cām finalē: sic qñ aliq̄s in glia dei facta sua ordinat: pp̄ quā dñ oia facit: et in his duob⁹ essentialr p̄formitas p̄sistit. Vel fm̄ cām formale vt aliq̄s ex charitate velle: sicut dñ oia ex charitate vult. ex bitū. n. ē forma act⁹: et i h̄ p̄sistit p̄fectio p̄formitatis. Dñi⁹ aut dicti rō h̄ ē: q̄a essentialis assimilatio aliquoz attēdit fm̄ illud vñ sp̄s trahit. sp̄s aut cuiuslibet act⁹ voluntarij trahit ex obo qd est forma volūtatis p̄ducētis actū. Ad obm aut alicuius actus duo p̄currūt: vnū qd se h̄z q̄tū māliter. et alterū qd est sicut formale cōplēs rōnē obiecti. sicut ad visibile p̄currit lux et color. Illud aut qd se habz māliter ad obm volūtatis est q̄cūq̄ res voluta: sed ratio obiecti cōplēs ex rōnē boni. Un̄ ex h̄ actus voluntatis humane p̄formaf voluntati diuine q̄ tendit in bonū sicut volūtas diuina. Et ex hoc ēt actus bon⁹ est rep̄itās bonitatz diuina. Et hec est p̄formitas fm̄ cām efficiētē: q̄ dñ vnāquāq̄ voluntatē in bonū ordinat. Et h̄ vult deus nos velle: inq̄atū voluntas nostra ordinata est. Sed hec conformitas icludit cōformitatē finis inq̄atū h̄ volutū h̄z ratiōez bonitatis ex fine: et si quādoq̄ etiā in se bonū sit. vñ ex h̄ attendit essentialiter p̄formitas: nō aut ex ipsa re voluta ex qua actus sp̄m nō trahit. Sed habitus charitatis addit perfectionem in bonitate actus. Et ideo fm̄ causam formalem attenditur perfectio conformitatis vt tanto actus volūtatis nostre diuine voluntati sit conformior quanto est melior et perfectior.

Ad primū g dñm: q̄ volutū nō est p̄fectio volūtatis vñ obiectū nisi inq̄atū stat sub rōnē boni: sicut nec color obm visus et p̄fectio nisi fm̄ q̄ stat sub actu lucis. C̄ Unde p̄z ad 2^m rñsio. Ad 3^m dicendū: q̄ in eo q̄ peccat volūtas ratiōis nō tēdit in id qd est sibi bonū: sed in id qd est alteri bonū. s̄. cōcupiscibili et irascibili. nō. n. hō dñ homo p̄pter cōcupiscibiles vel irascibiles: s̄z p̄pter rōnē. et iō nō est bona voluntas. Si tamē irascibilis p̄ se tēderet in suis obm: qd est suuz bonū: nō ē culpabilis sicut est in brutis: et hēret quādā p̄formitatez ad volūtate dīnā iquātū tēdit in id in qd ordinat eam dñ. Ad 4^m dñs: q̄ passio xpi hēbat duo. s̄. qd erat saluatua humani generis: et sic h̄ res voluta stabat sub ratiōe boni et erat voluta a deo et a sanctis. Vel fm̄ q̄ erat afflictiua inocētis: et sic nō hēbat rōnez boni: et sic erat voluta a iudeis. vñ nō volebant bonuz simpliciter: nisi per accidēs: s̄z p̄ se loquēdo volebāt simplr malum estimatum bonū iquātū satisfaciebāt ire sue vel inuidie. Ad 5^m dicendū: q̄ sicut forma nālis est in mā ab agēte: ita forma bonitatis ē in volito a fine: et sicut mā ip̄oportione ad formā adueniēte debito agēte nunq̄ cōsequitur formā:

sicut lapis nō sit caro a virtute digestiua: ita etiā volūtū iproportionatū ad bonitates quātūcūq; sit bonus finis nūq; bonitatē recipit: et talia sunt q̄ per se sūt mala: vt furari et bē: nisi deformitas tollat auctē diuina: vt supra dictum est. ¶ Ad sextū dicēdū: q̄ oē volūtū diuinū imitat volūtātē ipsius inq̄tū est sicut deus vult: nō tñ imitat in rōne volēdi et bonitate actus volūtatis: sed solū actus volūtatis humane rēdens in bonū: ad qd ordinatū est fm dei volūtātē. vnde nō tñ est ibi cōformitas volūtatis nōstre inq̄tū est volūta: sed inq̄tum est volens: et bonū actū volūtatis eliciens.

¶ Utrū ad p̄formitatē diuine volūtatis nō teneamur. III.

Tertium sic pcedit. vñ q̄ ad cōformitatē diuine volūtatis nō teneamur. Si ē. n. rectitudo volūtatis humane ē p̄formitatē ad volūtātē diuinā: ita et rectitudo intellectus nostri p̄formitatē ad intellectū diuinū: sed nō oēs tenent ad p̄formadū intellectus sui intellectū diuinū: alis nullus habēs falsas opiniones saluaret. ergo et pari rōne nō tenemur ad p̄formitatem volūtatis. ¶ P̄. nullus obligat ad impossibile sibi: alis peccatū nō eēt peccatū volūtariū sed necessariū: sed volūtas obstinata in malo nō pōt diuine volūtati p̄formis eē: que semp bona est. ergo videt q̄ tales ad p̄formitatē nō tenent. ¶ P̄. q̄cūq; peccat in ipso actu peccati volūtates suā volūtati diuine nō p̄format. si ergo ad p̄formitatē oēs tenemur videt q̄ quicūq; peccat duplici pctō peccet. s. peccato trāsgressionis qd cōmittit: et peccato omissionis quo cōformitatē nō implet ad quā tenet: et hoc ē falsum. ¶ P̄. quicūq; nō facit id ad qd faciēdū obligat peccat mortaliter obmittēdo: sed q̄cūq; peccat venialiter ipso actu nō cōformat volūtātē suā volūtati diuine. ergo si ad hoc tenetur peccat mortaliter: qd falsū est: ergo et p̄mū. ¶ P̄. q̄cūq; vult deus fieri fit: ergo q̄cūq; vult nos velle volumus: sed mali nō volūt bona facere. ergo deus nō vult eos velle bona: sed mali peccat per recessū eius ad qd tenent. ¶ P̄. videt q̄ nō teneant ad volendū illud qd deus vult eos velle: in quo tñ cōformitas volūtatis cōsistebat. ¶ P̄. si cut volūtū diuinū est nobis ignotū: ita et finis ad quē opus suū ab ipso ordinat: cū etiā in reb⁹ nālibus plerūq; difficile sit assignare finē: sed nullus tenet ad id qd ignorat: ergo ad illā p̄formitatē que est ex pte finis nō tenemur. ¶ P̄. nullus tenet ad id qd nō est in p̄tate sua: sed habere charitatem nō est nobis ex nobis. ergo videtur q̄ ad illas p̄formitates que est in forma charitatis nō teneamur.

Sed contra. oēs tenemur ad obediēdū deo: et ad hñdū rectā volūtātē: s. bñ p̄tē nī p̄formemur diuine volūtati. q̄ ad p̄formitatē oēs tenentur.

Respondeo. dicēdū q̄ ad illud p̄p̄e dicē aliquid teneri: qd si nō facit peccatū incurrit. in oibus autē et nālibus et volūtariis cū pctm cōtingit ex b̄ q̄ aliquid nō puenit ad illud ad qd ordinatū est: vt in. z. p̄p̄. dicē: vt p̄ in mōstris et errorib⁹ qui p̄tingūt in opatione artis. S. tñ differētē est in nālibus et volūtariis: qz in nālibus defectus ab ordine incidit ex necessitate mae. sed in volūtariis ipsa volūtas est causa sui defect⁹: qz i nobis est posse deficere et nō deficere. vñ defect⁹ volūtatis ab eo ad qd ordinata est nō solū bñ rōne peccati sed etiaz culpe. Cū igit dictū sit q̄ cōformitas volūtatis attendat s. hoc qd tēdit per actū suū in id ad qd ordinata est: o. q̄ defectus cōformitatis inducat peccatū et culpā: et ideo tenemur ad p̄formitatē volūtatis. ¶ Sed sciēdū: q̄ ad aliquid tenemur directe: q. s. p̄ se est in p̄tate nostra: et sic tenemur ad p̄formitatē qua volum⁹ id qd cōgruit nos velle et fm rectū finē: qz in vtrūq; istoz p̄nālia nostra possu-

mus. ad aliquid vero tenemur indirecte sicut ad habēdā gratiā: qd fm se nō est in p̄tate nostra: sed in p̄tate nostra est facere aliquid: quo facto habebimus gratiā. et sic tenemur etiā ad illā p̄formitatē: que ē s. forma charitatis.

Ad primum ergo dicēdū q̄ nō est simile de volūtate et intellectu: qz defectus intellectus nō est in p̄tate nostra sicut defectus volūtatis: qz intellect⁹ violēter cogit. q̄cūq; rōnib⁹: vt in. s. meta. dicitur. nō aut volūtas. Et tñ in his q̄ necessaria sunt ad salutē tenemur intellectū nostrū diuino cōformare: vt in his que fi dei sūt: qz in his si qd in nobis est facim⁹ diuinū nobis nō deerit auxiliū. In alijs etiaz peccaret qz si volūtariē fm intellectū verū ipugnaret et falso adbereret. ¶ Ad scōs dicēdū: q̄ dū volūtas est obstinata simul diuine volūtati cōformis eē nō pōt: sed in statu vie nullus est q̄ mētis obstinationē nō possit deponere: et sic diuine volūtati cōformari: s. dānatis ē in penā iflicti vt obstinatiōe sua nūq; curet: et tñ māt i eis culpa ppetua cū pena nō d̄ futura: nō tñ demerent: qz nō sūt i via: s. ad terminū vie vbi ē pena deuenerūt. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ p̄formitas volūtatis est cōis ad oia p̄cepta legis nālīs et scripte q̄b⁹ in bonū ordiatur. vñ q̄cūq; peccat qd cūq; p̄ceptū p̄formitatē peccat: nō tñ facit duo pctā: qz cōe nō ponit i numer⁹ p̄p̄uz: ¶ Ad q̄rtū dōm: q̄ p̄cepta affirmatiua nō obligāt ad semp: eo q̄ ipolē ē nobis semp agere: vt in lib. de sōno et vig. d̄. et iō nō o. q̄ semp actu volūtātē nostrā diuine p̄formem⁹: sed sufficit q̄ semp in habitu et q̄cūq; i actu. vñ q̄ peccat venialiter nō cōmittit p̄formitatē: s. solū p̄ter p̄formitatē facit: sicut p̄ter legē. ¶ Ad q̄ntū dōm: q̄ cū dicat cōformitatē attēdi s. b̄ q̄ volum⁹ id qd vult nos de⁹ velle: intelligitur de volūtate auctē: cui⁹ effect⁹ est ordo nāe nostre in bonis. obiectio autē pcedit de volūtate p̄tē: et iō nō pcedit. ¶ Ad sextū dōm: q̄ l. finē p̄p̄uz scire nō possum⁹: finēz tñ vltimū a quo est ois bonitas in finib⁹ p̄ximis scire possum⁹: vt. s. oia i deū ordinem⁹ q̄ p̄p̄ seipm vniuersa fecit: vt dicitur. puerb. i. 6. ¶ Ad septimū patet responsio per id quod dictum est.

¶ Utrū ad p̄formitatē in volito teneamur. III.

Quartum sic pcedit. videt q̄ ad p̄formitatē in volito nō teneamur. nullus. n. ad ignotū tenet: s. volūtū diuinū est nobis ignotū sic et ei⁹ p̄scitū: q̄ videt q̄ ad bñ teneamur. ¶ Si dicat q̄ p̄t alicui reuelari. ¶ Contra. posito q̄ alicui sua dānatio reuelet iste nō tenet suā dānationē velle: q̄mō tenet suā salutē velle: qz tenet se ex charitate diligere: et sibi sūmū bonū optare. ergo nō tenet velle qd scit deū velle. ¶ P̄. xps sciebat passionē suā a deo esse volūtā: et tñ aliqua volūtate passionē noluit: vt infra dicit magister in tertio. i. 7. di. cū igitur xps nihil omiserit eoz que sunt de rectitudine vite: ad que oēs tenemur. videt q̄ ad p̄formitatē in volito nō teneamur. ¶ Idez obycit de beata virgine que passionē filij nō voluit. als. de morte tristata nō fuisset: quod est cōtrariū eius qd habetur Luc. z. Tuā ipsius animā pertrā sibi gladius. ¶ Preterea. voluntas diuina inotescit nobis per signa volūtatis: sed permissio que est vñ signorū est etiā de malis culpe que nullo mō velle debem⁹. q̄ nō tenemur cōformare volūtātē nostrā diuine in volito.

Sed contra. super illud ps. Nō adhesit mihi cor prauus et c. dicit glosa. cor prauus habet qui non vult quod deus vult: sed omnes tenemur nō habere cor prauus. ergo tenemur ad cōformadū volūtatez nostrā voluntati diuine in volito. ¶ Preterea. s. tulū amicorū est idem velle et nolle: s. tenemur deo eē amici. ergo tenemur idē velle quod ipse vult.

Respondeo. dicendū q̄ deus dicit aliquid velle voluntate aīte: et de hoc non est dubiū qn volūtātē nostrā in tali volito diuino cōformare debeam⁹: q̄ b̄ est in q̄ volūtās nostra ordinata est. Dicit etiā aliquid velle volūtātē p̄ite. et b̄ volitū nō semp notū est nobis: nisi quaten⁹ opatione eius manifestat⁹. et b̄ addit aliquā rōnē bonitatis ad rē vt possit esse volita: quia deus eā vult. sicut. n. aliquid b̄ in se bonitātē: vt facere elemosynas: et tñ aduenit sibi aliqua ratio bonitatis ex fine: ita etiā aduenit sibi aliqua ratio bonitatis ex hoc qd̄ ē volitū et ordinatū a deo. Et n. ipso q̄ aliquid apphēdit vt volitū a deo apphēdit vt bonū. Vñ volūtās p̄sequēs hāc apphēsiōnē tenet tēdere in illud: aliqñ nō eēt motus volūtatis bon⁹ nec deo p̄formis si bonū refugeret. Sciēdum tñ q̄ cū sint diuersi gradus appetitus p̄sequēs diuersas apphēsiōnes nullus appetit⁹ tenet tēdere in illud bonū cuius rōnē nō apphēdit. verbi gratia. in nobis est quidā appetitus sensitīus p̄sequēs apphēsiōnē sensus q̄ nō est nisi de bono p̄ueniēti fm corpus. vñ hoc appetitu appetit⁹ delectabile fm sensus. nullo aut modo aliquid bonū spūale vt sciētia: aut quedā voluntas in nobis nālis qua appetimus id qd̄ fm se bonū est homini in q̄tū est homo. et b̄ sequit⁹ apphēsiōnē rōnis: put est aliquid absolute cōsiderās: sicut vult hō sciētia virtutē sanitatē et b̄. est etiā in nobis quedā volūtās deliberata p̄sequēs actū rōnis deliberatū de fine et diuersis circūstātijs: et b̄ hanc tendimus in illud qd̄ b̄ rōnē bonitatis ex fine vel ex aliqua circūstātia. Si ergo sit aliquid qd̄ habeat has oēs rationes bonitatis quilibet appetitus si sit rectus tēdit in b̄. si aut desit aliqua ratio dictarū oēs illū appetit⁹ cui respōdet talis rō nō tēdere in b̄: sed forte in p̄trariū: si forte habeat p̄trariā rōnē: sicut secari p̄pter sanitatē ē p̄tristabile fm sensum: nec fm se bonū est: sed tñ ex fine: et ideo sectioz solū volūtās deliberata eligit: s̄ volūtās naturalis et appetitus sensitīus abhorret. Et si et etiā dicendū ē in p̄posito. si. n. apphēdat aliquid eē volitū a deo qd̄ precipue per signū opatiōis manifestat⁹ volūtās deliberata que sequit⁹ rationē put est apphēdēs et p̄ferēs de ista ratione bonitatis: tenet aliquid velle: q̄tis volūtās naturalis et appetitus sensitīus refugiat⁹: et in refugiedo voluntati diuine cōformāt in q̄tū tendūt in bonū fm rōnez apphēdas: sicut est in illo qui pie dolet de morte patris vel alicuius vtilis in ecclesia. Sciēdū tamē q̄ in talibus motus volūtatis deliberate in peccatoribus est corruptus q̄ ex toto relinquit⁹ deliberationē rōnis: et sequunt⁹ imperiū volūtatis nālis et sensitīue murmurātes de dei ordinatio: ne. in iustis vero viatoribus manet quidē īteger: s̄ ipsefectus dupl. Tum ex parte cognitionis: q̄ nō plene voluntatē diuinā cognoscit. Tū ex parte affectionis: q̄ retardatur ex motibus inferioribus. vnde in talibus sufficit recalcitrare diuine ordinatiōi: nec oportet gaudiū experiri de hoc q̄ fm volūtātē fit. sicut etiā dicit p̄hus in. 3. ethicorū. q̄ sufficit fortez nō trīstari in periculis mortis: q̄uis non gaudeat sicut est in actibus aliarū virtutū: et hec est cōfor

mitas vie: sed in beatis est integer et p̄fectus. Tum ex pte cognitionis: q̄ volūtātē diuinā plene cognoscit. Tum ex parte affectionis que dominat⁹ omni inferiori voluntati: nec in aliquo retardatur vel impedit⁹. vnde in vidēdo illud qd̄ deus vult qd̄ et ipsi volunt gaudiū experiri: de quo in ps̄ dicit⁹. Letabit⁹ iustus cū viderit vindictā.

Ad primum ergo dicendū: q̄ volitū diuinū q̄tis ad volūtātē antecēdētē ē nobis notum ex ipsa naturali inclinatione: sed volitū volūtatis cōsequētis innotescit nobis vel per reuelationē vel per operationē. Et ad scōm dicendū: q̄ illa positio est. q̄ impossibilis: q̄ nulli sua dānatio reuelat⁹: sicut etiā nec angelis: vt dicit Aug. si tñ reuelaretur posset credere fm cōminationē: et nō fm p̄sciētia dictū: tenet tñ velle istū ordinē iusticie: quo si in peccatis morit⁹ dānat⁹: q̄ hoc ē qd̄ de⁹ vult: et nō dānationē per se neq; culpā. Et ad tertiū dicendū: q̄ xp̄us volūtate rationis deliberata volebat passionē suā: et similiter beata virgo et quilibet sanctus: q̄tis volūtās naturalis dissentiret. Et ad quartum dicendū: q̄ permissio nūq̄ significat q̄ volūtās sit de culpa sed de bono qd̄ adiungit culpe. Et Expositio textus.

Cum quippe indeo nō voluit de⁹. et. Vnde hoc esse falsū: q̄ passio est effectus actionis. vnde si voluit passionē voluit actionē. Et ad qd̄ dicendū q̄ passio xp̄i subiacebat duplici operationi. scilicet actioni indeorum in q̄tū afflictiva erat. et sic non erat volita a deo sicut nec actio: et operationi volūtatis christi in q̄tū erat meritoria: et sic erat placita deo. vñ versus. Actio displicuit: passio grata fuit. frequēter enī voluntas: et ratio diuidunt que natura coniungit. (Ut ap̄s petrus quādo id. et. b̄ sumit Mat. 16. et dicit sathanas. i. aduersarius in q̄tū bona sua volūtate ex pietate bone volūtati xp̄i aduersabatur. Et que ad mysteriū diuine volūtatis et. Vnde icōne: niēter ordinasse: q̄ fm p̄m in. i. p̄b. Innata ē nobis via a posteriorib⁹ in p̄ora: et ita a creaturis in creatorē. Et ad qd̄ dicendū: q̄ h̄ tenet in eis que naturali cognitione cognoscimus que ex sensu p̄ncipiū sumit. sed in his que per fidem cognoscimus nostra cognitio ipsi veritati p̄me ininita. Vnde oportet q̄ a p̄ma veritate que est deus: in ea que ab ipso sunt p̄cedamus ad similitudinē cognitiōis quā sancti in verbo habebūt: vbi et verbū et res plene cognoscēt. Lūis cognitiōis nos participes faciat ip̄us verbum dei filius qui hanc cognitiōnez in nobis per fidē inītiāuit: cui ē honor et gloria p̄ īfinita secula seculorū. Amē.

Explicit scriptū sancti Thome de agno ordinis p̄dicatorum super p̄mo libro sentētiarū singulis distinctionib⁹ antepositis a fratre Cornelio veronēsi: in cōuētū sancti dñi ci de Venetys lectori. vite regularis eiusdē ordīs castigatus. Impressus Venetys mādato et sumptib⁹ nobilis viri dñi Octauiani Scoti ciuis Modonetis. 1498. Quinto nonas octobris. per Bonetū locatellum Bergomēsem.

